

Tilinpäätös 2019

Liedon kunta
Kunnanvaltuusto 15.6.2020

Sisällysluettelo

1 TOIMINTAKERTOMUS	4
1.1 Olennaiset tapahtumat kunnan toiminnassa	5
1.1.1 Kunnanjohtajan katsaus.....	5
1.1.2 Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset	7
1.1.3 Yleinen ja seudun taloudellinen kehitys	9
1.1.4 Kunnan henkilöstö	11
1.1.5 Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa	12
1.1.6 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä todennäköisestä tulevasta kehityksestä.....	13
1.1.7 Ympäristöasiat	14
1.2 Selonteko kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä.....	15
1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus.....	17
1.3.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen.....	17
1.3.2 Toiminnan rahoitus	19
1.4 Rahoitusasema ja sen muutokset	21
1.5 Kokonaistulot ja -menot.....	24
1.6 Kuntakonsernin toiminta ja talous	25
1.6.1 Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä	25
1.6.2 Konsernin toiminnan ohjaus.....	26
1.6.3 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat	26
1.6.4 Tytäryhteisöjen tavoitteiden toteutuminen	27
1.6.4.1 Liedon Asunnot Oy	27
1.6.4.2 Liedon Lämpö Oy.....	28
1.6.5 Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä.....	31
1.6.6 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä	31
1.6.7 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut.....	32
1.7 Tilikauden tuloksen käsittely.....	38
2 TALOUSARVION TOTEUTUMINEN	39
2.1 Käyttötalousosan toteutuminen	40
2.1.1 Yhteenveto käyttötalouden toteumasta lautakunnittain	40
2.1.2 Käyttötalouden toteuma lautakunnittain.....	42
1 Tarkastuslautakunta.....	42
2 Keskusvaalilautakunta	43
3 Kunnanhallituksen alainen toiminta	44
3.1 Hallinto	45
Konsernihallinto	46
Sisäiset palvelut	48
Maaseutupalvelut.....	53
Pelastustoimi.....	55
3.2 Työllistäminen ja asiointipalvelu.....	56
4 Ympäristöterveyspalvelut.....	61
5 Sosiaali- ja terveyspalvelut	65
Sote hallinto	73
Perhe- ja sosiaalipalvelut	75
Vanhus- ja hoivapalvelut.....	79
Terveys- ja sairaanhoitopalvelut	83
6 Sivistyspalvelut	87
6.1 Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta.....	87
Koulutoimi	91
Yleissivistävä opetus.....	92
Varhaiskasvatus.....	94
6.2 Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta.....	96
7 Tekniset palvelut.....	103
Teknisten ja ympäristöpalveluiden hallinto	106
Toimitilapalvelut	108
Yhdyskuntatekniikka	110
Liedon Vesi	112

8 Kaavoitus ja rakentaminen.....	115
Kaavoitus ja mittaus-toimi	118
Rakennusvalvonta ja ympäristönsuojelu.....	120
2.2 Tuloslaskelmaosan toteutuminen.....	122
2.2.1 Liedon kunnan talousarvion tuloslaskelmaosan toteutumisvertailu	122
2.3 Investointiosan toteutuminen.....	125
2.3.1 Yhteenveto.....	125
2.3.2 Talonrakennus	127
2.3.3 Tiet, puistot, liikuntapaikat.....	128
2.3.4 Liedon Vesi	129
2.3.5 Irtaimisto	130
2.4 Rahoitusosan toteutuminen.....	131
2.5 Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta	132
3 TILINPÄÄTÖSLASKELMAT	133
3.1 Liedon kunnan tuloslaskelma.....	134
3.2 Liedon kunnan rahoituslaskelma.....	135
3.3 Liedon kunnan tase.....	136
3.4 Konsernituloslaskelma	138
3.5 Konsernirahoituslaskelma	139
3.6 Konsernitase	140
4 TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT	142
4.1 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot.....	143
4.1.1 Liedon kunnan tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot.....	143
4.1.2 Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot	144
4.2 Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot	146
4.3 Tasetta koskevat liitetiedot	150
4.4 Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot	157
4.5 Henkilöstöä, tilintarkastajien palkkioita ja intressitahotapahtumia koskevat liitetiedot	160
5 LIEDON VESI	162
5.1 Tilinpäätöslaskelmat.....	163
5.2 Talousarvion toteutumisvertailu.....	167
5.3 Liedon Veden vaikutus kunnan talouteen	170
5.4 Liedon Vesi liitetiedot	172
6 ALLEKIRJOITUKSET JA TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ	176
7 LUETTELO KIRJANPITOKIRJOISTA JA TOSITELAJEISTA SEKÄ NIIDEN SÄILYTYSTAVASTA	178

Toimintakertomus

1 TOIMINTAKERTOMUS

1.1 Olennaiset tapahtumat kunnan toiminnassa

1.1.1 Kunnanjohtajan katsaus

Liedon kunnan alkuperäisessä talousarviossa 2019 varauduttiin -1,6 miljoonan alijäämään. Vuodelta 2019 kertyi alijäämää tilinpäätöksen mukaisesti noin -2,5 miljoonaa euroa. Kunnan toimintakate heikkeni vuonna 2019 edelliseen vuoteen verrattuna noin -2,8 miljoonaa euroa erityisesti pienentyneiden tontinmyyntivoittojen vuoksi, jotka olivat noin 1,6 miljoonaa euroa edellistä vuotta pienemmät. Toimintakulut kasvoivat noin 1 miljoonaa euroa. Yksin erikoissairaanhoidon palvelujen ostojen kasvu oli vuonna 2019 noin 0,9 miljoonaa euroa. Henkilöstökulut kasvoivat lopulta 1,2 miljoonaa euroa, vaikka palkkojen yleiskorotusten ja kilpailukyky sopimuksen päättymisen arvioidaan kasvattaneen kunnan henkilöstökuluja vuonna 2019 arviolta noin 1,5 miljoonaa euroa. Sijaisten palkat toteutuivat vuonna 2019 noin 0,6 miljoonaa euroa edellistä vuotta pienempinä, joten suunta on ollut oikea.

Vuoden 2019 vuosikatetta paransi kasvanut verorahoitus. Verotulot olivat vuonna 2019 noin 4,3 miljoonaa euroa suuremmat kuin vuonna 2018. Talousarviotavoitteesta jäätiin noin 0,5 miljoonaa euroa. Vuoden 2019 verotulojen kasvua selittää osaltaan heikko vertailuvuosi (vuonna 2018 tehtiin merkittävä negatiivinen oikaisu verovuoteen 2017). Valtionosuudet olivat vuonna 2019 noin 0,9 miljoonaa euroa vuotta 2018 suuremmat. Vuoden 2019 valtionosuuksia kasvatti erityisesti 850.000 euron erä, joka maksettiin vuoden 2020 sijasta jo vuonna 2019 kompensoimaan verokortti uudistuksen aiheuttamaa verotulojen kertymävajetta.

Kunnan vuoden 2019 tulosta rasittaa noin 0,5 miljoonan euron suuruinen alaskirjaus Liedon Veden taseessa olevaan Turun Seudun Vesi Oy:n sijoitukseen. Varovaisuuden periaatteen mukaisesti sijoituksen todennäköinen arvo arvioitiin tasearvoa pienemmäksi. Käynnissä ollut välimiesmenettely Turun Seudun Vesi Oy:n maksuosuuksiin liittyen on päättynyt Liedon kunnan kannalta edulliseen välimiesoikeudenkäynnin ratkaisuun. Ratkaisu edellyttää kuitenkin osakaskuntien välisiä neuvotteluja vuoden 2020 aikana.

Liedon kunnanhallitus käynnisti talouden sopeuttamisohjelman loppusyksyllä 2019 vuoden 2020 talousarvion laadinnan yhteydessä. Sopeuttamisohjelma koostuu mittavasta toimenpideohjelmasta, johon kuuluu myös kunnan organisaation uudistaminen vuoden 2020 kevään aikana. Toimenpideohjelmaan sisältyy myös lukuisia määriä selvityksiä, joiden kautta tehdään ratkaisuja sekä palveluverkkoon että palvelujen tuotantotapaan. Organisaatiouudistusta ja kunnan henkilöstön määrän vähentämistä koskevat yt-neuvottelut käynnistettiin loppuvuodesta 2019.

Vuonna 2019 Liedon kunta jatkoi menestystään kansallisissa kunnan elinkeinopolitiikkaa ja sen onnistumista vertailevissa tutkimuksissa. Elinkeinoelämän keskusliitto nimesi Liedon kunnan parhaan elinkeinopolitiikan kunnaksi helmikuussa 2019 tehdyssä seutuvertailussa. Loppuvuodesta Liedon kunta oli mukana Suomen liikkuvien kuntien kisassa selviytyen kolmen parhaan kuntatoimijan joukkoon. Palkintojenjako järjestettiin Urheilugaalassa Helsingissä.

Liedon kuntastrategian yksi kriittinen menestystekijä on asukas- ja työpaikkamäärän kasvun edistäminen. Liedon asukasmäärä jatkoi vuonna 2019 kasvuaan ja ylitti 20 000 asukkaan rajan juuri vuoden vaihteessa. Kunnan asukasmäärä oli ennakkotietojen mukaan vuoden 2019 lopussa 20 011, joka on 180 asukasta

enemmän kuin vuoden 2018 lopussa. Asukasluvun kasvu perustui nettomuuttovoittoon luontaisen väestönkasvun jäädessä -1:een. Työllisyystilanne on pysynyt edelleen hyvänä: työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli Liedossa vuoden 2019 lopussa 5,0 % (2018 4,9 %).

Ennakkotietojen mukaan jopa kolme neljäsosaa kunnista on tehnyt vuonna 2019 alijäämäisen tuloksen. Kuntatalouden haasteiden voidaan ennakoida jatkuvan. Tilinpäätöstä on laadittu tilanteessa, jossa Kiinasta koko maailmaan levinnyt COVID-19 koronavirus on johtanut Suomessa valmiuslain käyttöönottoon. Myös Liedon kunnassa toimintaa jatketaan poikkeustilanteessa. Talouden kasvun hidastuminen ja jopa taantuma on aikaisempaa todennäköisempää. Tuoreimpien arvioiden mukaan Suomen talous voi supistua vuonna 2020 jopa 5-6 %. Alustavien arvioiden mukaan koronakriisi tulee aiheuttamaan kunnille miljardiluokan kustannukset. Kunnallisvero- ja yhteisöverokertymien vähentymisen lisäksi voidaan ennakoida, että erityisesti terveydenhuollon (erityisesti erikoissairaanhoidon) kustannukset kasvavat. Lisäksi on ennakoitavissa, että työllisyyden hoidon kustannukset kasvavat ja kunnan myynti- ja maksutuotot pienenevät.

Koronavirus tuo epävarmuutta kuntien talouteen ja kuntien on varauduttava talouden heikkenemiseen. Liedon kunnan talous on tässä tilanteessa erityisen haavoittuva, koska ylijäämää jää taseeseen vuoden 2019 lopussa vain noin 1,5 miljoonaa euroa. Talouden sopeuttamistoimia tuleekin jatkaa edelleen koko vuoden 2020 ajan ja suurella todennäköisyydellä vielä lähivuosinakin.

Tässä koko Suomen yhteiskuntaa ja meitä kaikkia suomalaisia – niin kuntalaisia kuin yrityksiäkin - ravisuttelevassa tilanteessa haluan lämpimästi kiittää kunnan työntekijöitä, kaikkia luottamushenkilöitä, yhdistysaktiiveja sekä lukuisia yhteistyökumppaneitamme vuodesta 2019.

Esko Poikela

Kunnanjohtaja

1.1.2 Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Kunnanvaltuusto

Kunnallisvaaleissa 9.4.2017 valitun 43-jäsenisen valtuuston toimikausi on 1.6.2017–31.5.2021. Liedon kunnanvaltuuston poliittiset voimasuhteet vuoden 2019 lopulla valtuutettujen lukumäärän mukaan ovat seuraavat: Kansallinen Kokoomus 13 jäsentä, Suomen Keskusta 8 jäsentä, Suomen Sosialidemokraattinen puolue 7 jäsentä, Vihreä Liitto 5 jäsentä, Vasemmistoliitto 4 jäsentä, Perussuomalaiset 3 jäsentä ja Suomen Kristillisdemokraatit 3 jäsentä. Hallintosäännön 13 luvun 1 § mukaan valtuustossa on puheenjohtajan lisäksi kolme varapuheenjohtajaa.

Jäsenet:	Ylikännö, Minna, pj	sd
	Hallanheimo, Minna, I varapj	kesk
	Hänninen, Auli, II varapj	kok
	Heikkilä, Juha, III pj	vas
	Airas, Ari	kok
	Ala-Nissilä, Simo	kok
	Eronen, Maria	kok
	Friberg, Marko	ps
	Föhr, Matti	vas
	Heikkilä, Martti	kd
	Heininen, Jaakko	kok
	Inkinen, Timo	kok
	Kolkkala Riina	kd (sit.)
	Korhonen, Reijo	vas
	Laaksonen, Timo	kok
	Lindberg, Marko	vihr
	Lindholm, Hannele	kok
	Loponen, Auli	kd
	Metsistö, Matti	sd
	Mikkola, Mari	kok
	Mustamäki, Esa	kesk
	Nieminen-Pihala Vappu	vihr
	Peltola, Minerva	sd
	Piippo, Niina	sd
	Pilpola, Juhani	ps
	Pohjankukka, Tomi	kesk
	Repo, Sari	ps
	Ristolainen, Birgitta	kok
	Ruottu, Annina	kesk
	Saarin, Ismo	sd
	Sairanen, Jari	kok
	Salmi, Raija	vas
	Savonlahti, Emilia	vihr
	Stenbäck, Johan	kok
	Ström, Rami	sd
	Takatalo, Henna	kesk
	Tikka, Arto	kesk
	Tuimala, Heidi	vihr
	Vainio, Ulla	vihr
	Virolainen, Anne-Mari	kok
	Vuorinen, Jari	kesk
	Vuoristo, Henna	sd
	Vähätalo, Jari	kesk

Kunnanvaltuusto kokoontui kertomusvuoden 2019 aikana 8 kertaa ja teki päätökset kaiken kaikkiaan 73 asiakohdasta.

Kunnanhallitus

Liedon kunnanhallituksessa on 11 jäsentä. Kokouksiin voivat osallistua myös kunnanvaltuuston puheenjohtajat ja heillä on kokouksissa puheoikeus. Vuonna 2019 kunnanhallitus kokoontui 34 kertaa ja teki päätöksen 391 asiakohdasta.

Kunnanhallituksen kokoonpano:

Mikkola Mari, pj	kok
Ruottu Annina I varapj	kesk
Kolkkala Riina II varapj	kd (sit.)
Ala-Nissilä Simo	kok
Inkinen Timo	kok
Saarinén Ismo	sd
Vuoristo Henna	sd
Föhr Matti	vas
Pohjankukka Tomi	kesk
Nieminen-Pihala Vappu	vihr
Pilpola Juhani	ps

Lautakuntien ja toimikuntien puheenjohtajat

Kaavoitus- ja rakennuslautakunta	Heininen Jaakko	kok
Keskusvaalilautakunta	Nieminen Pentti	sd
Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta	Loponen Auli	kd
Sosiaali- ja terveystalautakunta	Täckman Sari	kok
Tarkastuslautakunta	Heikkilä Martti	kd
Tekninen lautakunta	Metsistö Matti	sd
Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta	Lindholm Hannele	kok
Ympäristöterveyslautakunta	Tuominen Sinikka	kesk
Elinkeinotoimikunta	Hänninen Auli	kok
Yhteistyötoimikunta	Puustjärvi Krista	kok

Hallintosääntö

Hallintosääntöön ei hyväksytty muutoksia vuoden 2019 aikana.

1.1.3 Yleinen ja seudun taloudellinen kehitys

Suomen talouden näkymät ovat koronavirusepidemian vuoksi merkittävästi muuttuneet maaliskuun 2020 aikana. Koronavirusepidemian vaikutuksista kunnan talouteen on kerrottu tarkemmin toimintakertomuksen kohdassa 1.1.6 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä todennäköisestä tulevasta kehityksestä.

YLEINEN TALOUDELLINEN KEHITYS

Suomen BKT kasvoi ennusteen mukaan vuonna 2019 1,5 %. Vuoden 2019 viimeisellä vuosineljänneksellä BKT supistui edelliseen vuosineljännekseen verrattuna. Asuinrakennusinvestoinnit supistuivat, mutta myös tuotannollisten investointien kasvu hidastui kansainvälisen talouden suhdanteen heikentyessä. Yksityisen kulutuksen kasvu jatkui työllisyyden kohentuessa sekä ansiotason noustessa. Viennin kasvu kiihtyi palveluviennin ja laivatoimitusten seurauksena. Ennen koronaepidemian leviämistä valtiovarainministeriö ennusti, että talouskasvu hidastuu vuonna 2020 yhteen prosenttiin ja kasvaa vuonna 2021 edelleen noin prosentin.

Talouskasvu ja voimistunut työvoiman kysyntä nostivat vuonna 2019 työllisten määrän 1,0 % edellisvuotta korkeammaksi työllisyysasteen noustessa 72,6 prosenttiin. Työttömyysaste laski vuonna 2019 vajaan prosenttiyksikön 6,7 prosenttiin. Rakenne- ja pitkäaikaistyöttömien määrä on edelleen vähentynyt vuonna 2019. Valtiovarainministeriö arvioi vielä alkuvuonna 2020, että vaikka talouskasvu hidastuu vuosina 2020-2021, työllisyyden paraneminen jatkuu.

Valtiovarainministeriön tammikuun 2020 ennusteessa nimelliset ansiot ovat vuonna 2019 kasvaneet 2,5 %. Sopimuspalkkojen ennakoidaan nousseen vuonna 2019 keskimäärin 2 %. Muiden tekijöiden arvioidaan nostaneen ansioita 0,5 %. Kuluttajahintojen nousu eli inflaatio oli 1,0 % vuonna 2019. Palkansaajien yhteenlaskettu ostovoima kasvoi 2,3 % vuonna 2019. Valtiovarainministeriö arvioi tammikuun 2020 ennusteessaan ansiotason nousun ja inflaation kiihtyvän vuosina 2020 ja 2021. Ostovoiman kasvun odotettiin hidastuvan 1,7 prosenttiin vuosina 2020 ja 2021 inflaation kiihtyessä ja palkansaajan sosiaaliturvamaksujen noustessa. Sekä lyhyiden että pitkien korkojen on ennakoitu pysyvän negatiivisena lähivuosien aikana.

Valtiovarainministeriö arvioi taloudellisessa katsauksessaan joulukuussa 2019, että julkisen talouden alijäämä kasvaa vuonna 2020, kun hallitusohjelman mukaiset menonlisäykset astuvat voimaan. Ilman työllisyyttä sekä talouden ja julkisen hallinnon tuottavuutta kohentavia toimia julkinen talous pysyy myös tulevana vuosina alijäämäisenä. Julkinen velka suhteessa BKT:hen kääntyy vähitellen uudelleen kasvuun.

Paikallishallinto

Paikallishallinnon alijäämä syveni edelleen vuonna 2019. Menoja ovat kasvattaneet sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvun lisäksi mm. keväälle 2019 painottuneet kunta-alan palkankorotukset ja kilpailukykyopimuksen lomarahaleikkauksen päättymisen, jonka vaikutus näkyy suurimmaksi osaksi jo vuonna 2019. Myös investointimenot jatkavat kasvuaan muuttoliikkeen ja rakennuskannan iän vauhdittamina. Paikallishallinnon tulot kasvoivat menoja selvästi hitaammin vuonna 2019.

Paikallishallinnon kulutusmenoja kasvattavat tulevana vuosina jo ennen koronavirusepidemian huomioimista väestön ikääntymisestä johtuva terveys- ja hoivapalveluiden kysynnän kasvu sekä yksittäisten terveydenhuoltotoimenpiteiden kallistuminen hoitojen kehittyessä. Lisäksi paikallishallinnon menoja kasvattaa hallituksen lisäpanostukset sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä koulutukseen. Kunta-alan palkkaratkaisulla on suuri merkitys paikallishallinnon talouden kehitykselle. Kunta-alan ansiokehityksen on

oletettu mukailevan vajaan 3 prosentin vuotuista ennustettua ansiokehitystä. Kunta-alalla on pulaa etenkin sosiaali- ja terveysalan asiantuntijoista. Toisaalta samaan aikaan kuntatalouden vaikea taloustilanne on lisännyt työvoiman vähentämistarkoituksessa käytyjen yt-neuvotteluiden määrää.

SEUDUN TALOUDELLINEN KEHITYS

Vielä alkuvuonna 2020 Varsinais-Suomen talouden näkymät olivat hyvät vuoden 2019 myönteisen suhdannekehityksen perusteella. Yritysten liikevaihto on ollut vahvassa kasvussa. Kaikki päätoimialat ovat kasvaneet tasaisesti ja myös kaupan ala näyttää kääntyneen uudelleen kasvuun vuoden 2018 jälkeen. Koronaepidemian vaikutukset tulevat kuitenkin näkymään myös seudun taloudellisessa kehityksessä negatiivisella tavalla.

Työ- ja elinkeinoministeriön joulukuun 2019 työllisyyskatsauksen mukaan työttömyys oli Varsinais-Suomessa jokseenkin samalla tasolla kuin vuotta aikaisemmin (kasvua 0,4 %). Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli joulukuun lopussa Varsinais-Suomessa 9,5 % (koko maa 9,8 %). Ripeimmin työttömyys aleni Salon seudulla (-6 %), kun Vakka-Suomessa työttömien määrä kasvoi autotehtaan määräaikaisten lomautusten vuoksi. Työvoiman kysyntä vilkastui loppuvuoden 2019 aikana.

Liedossa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli joulukuussa 2019 5,0 %, kun se vastaavaan aikaan vuonna 2018 oli 4,9 %. Tammikuussa työttömyys yleensä laskee ja Liedossa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli tammikuussa 2020 4,9 %.

Varsinais-Suomen väestö on ennakkotietojen mukaan kasvanut vuonna 2019 noin 760 asukkaalla. Liedon asukasluku oli ennusteen mukaan vuoden 2019 lopussa 20 011, joka on 180 asukasta enemmän kuin vuoden 2018 lopussa.

1.1.4 Kunnan henkilöstö

Henkilöstön määrä

Vakituisen henkilöstön (palvelussuhteiden) määrä 31.12.2019 oli 1003 (1007). Näistä palvelussuhteista kokoaikaisia oli 896 (903) ja osa-aikaisia 107 (104). Virkasuhteessa vakinaisesta henkilöstöstä oli 336 (343) ja työsuhteessa 667 (664).

Henkilöstön ikäjakauma

Vakituisen henkilöstön keski-ikä oli 47,3 vuotta (46,9 v). Miesten keski-ikä oli 47,6 vuotta (47,5 v) ja naisten 47,2 vuotta (46,9 v). Naisten osuus henkilökunnasta on 85 % (85,5 %). Koko kunta-alan keski-ikä oli lokakuussa 2018 KT:n tilaston mukaan 45,7 (45,8) vuotta.

Alkanee ja päättyneet palvelussuhteet

Vakituisen henkilökunnan palvelussuhteen kesto oli keskimäärin 12 v 11 kk (12 v 5 kk). Vuoden aikana alkoi 52 (104) vakituista palvelussuhdetta ja päättyi 66 (105).

Eläkkeelle siirtyi 18 henkilöä (36); vanhuuseläkkeelle 17 (keski-ikä 64 v 7 kk) ja työkyvyttömyyseläkkeille 1 (keski-ikä 59 v 7 kk). Vuoden lopulla osa-aika-eläkkeillä oli 16 henkilöä.

Palkkaratkaisujen kustannusvaikutus ja palkkakustannukset

KVTES sopimusalan palkkoihin osoitettiin 1.1.2019 1,2%:in järjestelyvaraerä 314 000€, josta 100 000 € kohdistettiin henkilökohtaisiin lisiin. TS sopimusalan palkkoihin osoitettiin 1,2%:in järjestelyvaraerä, josta 0,3%:ia :ia kohdistettiin henkilökohtaisiin lisiin. Järjestelyvaraerän avulla KVTES:n ja TS:n henkilökohtaisten lisien järjestelmä saatiin otettua käyttöön 1.1.2019 lähtien.

LS sopimusalojen 0,7%:in järjestelyvaraerä kohdistettiin tehtäväkohtaisiin palkkoihin.

OVTES sopimusalan 0,9%:in järjestelyvaraerä kohdistettiin tehtäväkohtaisiin palkkoihin.

Yleiskorotus

KVTES sopimusalan palkkoihin tehtiin yleiskorotus 1.4.2019 lukien, jolloin tehtäväkohtaista palkkaa korotettiin yleiskorotuksella 1 %. LS sopimusalan palkkoihin tehtiin yleiskorotus 1.4.2019 lukien. Korotuksen suuruus oli 2,1 %. Henkilökohtaista lisää korotettiin 2,1 %. OVTES sopimusalan palkkoihin tehtiin 1.4.2019 lukien 0,99 %:n yleiskorotus. OVTES Osio A 11 §:n mukaista henkilökohtaista lisää korotettiin 0,99 %. TS sopimusosalalla jaettiin keskitetty järjestelyerä 1.1.2019 lukien, jonka suuruus oli 0,3 % ja 1.4.2019 lukien tehtäväkohtaista palkkaa korotettiin yleiskorotuksella 1 %.

Kaikki ylläolevat huomioiden henkilöstön kokonaispalkkakulut olivat 44 453 453 €, henkilösivukulut olivat 10 593 288 €.

Sairauspoissaolot

Poissaolopäiviä oli keskimäärin 17,0 (17,0) kalenteripäivää / vuosi / työntekijä.

Koko henkilöstön sairauspoissaolojen määrä vuonna 2019 laski 828 (1999) kalenteripäivällä. Tämä ei kuitenkaan heijastunut sairauspoissaolopäiviin, koska henkilöstön kokonaismäärä laski. Koko henkilöstöstä 14 %:lla ei ollut lainkaan sairauspoissaoloja.

Liedon kunta on laatinut erillisen henkilöstöraportin.

1.1.5 Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa

Kunnanhallitus hyväksyi 325/4.11.2019 kunnan talouden tasapainottamisohjelman, joka koostuu mittavasta toimenpideohjelmasta, johon kuuluu myös kunnan organisaation uudistaminen vuoden 2020 kevään aikana. Toimenpideohjelmaan sisältyy myös lukuisa määrä selvityksiä, joiden kautta tehdään ratkaisuja sekä palveluverkkoon että palvelujen tuotantotapaan. Toiminnan tehostamiseen liittyvillä toimenpiteillä tavoitellaan noin 30 henkilötövuoden vähentämistä, jonka yhteydessä hyödynnetään eläköitymistä ja työntekijöiden vaihtuvuutta. Samalla kunnanhallitus päätti käynnistää koko henkilöstöä koskevan yt-menettelyn valmisteltavaksi tulevien toimenpiteiden perusteista, vaikutuksista ja vaihtoehtoista. Yhteistoimintaneuvottelu päättyi helmikuussa 2020. Neuvottelujen tuloksena mahdollisesti irtisanottavien määrä laski enintään yhdeksästä henkilöstä kuuteen henkilöön. Talouden tasapainottamisohjelmaan liittyen kunnanvaltuusto on 21/2.3.2020 ja 22/2.3.2020 päättänyt lakkauttaa Liedon uimahallin toiminnan ja kirjastoautotoiminnan 1.8.2020 alkaen.

Kunnan väkiluku kasvoi vuonna 2019 180 asukkaalla. Työllisyystilanne on pysynyt ennallaan: työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli Liedossa vuoden 2019 lopussa 5,0 % (2018 4,9 %).

Vuoden 2019 alkuperäinen talousarvio 2019 oli alijäämäinen -1,6 miljoonaa euroa. Kunnanvaltuusto hyväksyi vuoden 2019 aikana lisämäärärahoja toimintamenoihin yhteensä noin 1,5 miljoonaa euroa, josta noin 1,3 miljoonaa sosiaali- ja terveystalouteen. Muutettu talousarvio 2019 oli alijäämäinen -3,1 miljoonaa euroa.

Tilikauden 2019 tulos oli alijäämäinen -2,45 miljoonaa euroa. Kunnan vuoden 2019 tulosta rasittaa noin 0,5 miljoonan euron suuruinen alaskirjaus Liedon Veden taseessa olevaan Turun Seudun Vesi Oy:n sijoitukseen. Varovaisuuden periaatteen mukaisesti sijoituksen todennäköinen arvo arvioitiin tasearvoa pienemmäksi. Käynnissä ollut välimiesmenettely Turun Seudun Vesi Oy:n maksuosuuksiin liittyen on päättynyt Liedon kunnan kannalta edulliseen välimiesoikeudenkäynnin ratkaisuun. Ratkaisu edellyttää kuitenkin osakaskuntien välisiä neuvotteluja vuoden 2020 aikana.

Verotulot jäivät noin 0,5 miljoonaa euroa alle talousarvion, mutta valtionosuudet ylittivät talousarvion noin 0,8 miljoonaa euroa. Vuoden 2019 valtionosuuksia kasvatti erityisesti 850.000 euron poikkeuksellinen erä, joka maksettiin vuoden 2020 sijasta jo vuonna 2019 kompensoimaan verokorttiuudistuksen aiheuttamaa verotulojen kertymävajetta.

Talousarviossa kunnan investointimenot olivat noin 12,7 miljoonaa euroa. Investointimenojen toteuma noin 10,2 miljoonaa euroa jäi noin 2,5 miljoonaa euroa alle talousarvion. Erityisesti kunnallistekniikan investointien toteuma alitti talousarvion noin 1,2 miljoonaa euroa. Osa suurista hankkeista jäi osin toteutumatta suunnitelmatilanteen ja lupaprosessien vuoksi. Liedon kunnan lainakanta kasvoi vuonna 2019 noin 4,6 miljoonaa euroa, joka oli noin 1,2 miljoonaa euroa alkuperäisessä talousarviossa määriteltä lainakannan kasvua vähemmän. Rahoitustarvetta pienensi erityisesti se, että investointimenojen toteuma alitti talousarvion.

Kunnan toimintaolosuhteet ja talousnäkymät ovat koronavirusepidemian vuoksi merkittävästi muuttuneet maaliskuun 2020 aikana. Liedon kunnan talous on erityisen haavoittuva, koska ylijäämää jäi taseeseen vuoden 2019 lopussa vain noin 1,5 miljoonaa euroa. Koronavirusepidemian vaikutuksista kunnan talouteen ja toimintaan on kerrottu tarkemmin toimintakertomuksen kohdassa 1.1.6 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä todennäköisestä tulevasta kehityksestä.

1.1.6 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Liedon kunnan talousarviossa 2020 kuntakonsernin riskit on jaoteltu neljään pääryhmään, jotka ovat:

- strategiset
- taloudelliset ja
- toiminnalliset riskit sekä
- vahinkoriskit

Strategiset riskit

- Päätöksentekijöiden ja henkilöstön sitouttaminen strategian mukaisiin tavoitteisiin

Taloudelliset riskit

- Väestönkasvun tuottamaa palvelujen kysynnän kasvua ei pystytä hallitsemaan ja yksikkökustannukset kasvavat.
- Verotulojen ja valtionosuuksien ennakoiminen ja rahoituksen riittävyys
- Tontinmyyntivoittojen väheneminen
- Soveltuvan raakamaan puute
- Vuosikate on pysyvästi pienempi kuin investointien määrä, jolloin kunta velkaantuu
- Korkoriskit

Toiminnalliset riskit

- Henkilöstön saatavuus

Arvio COVID-19 koronavirusepidemian vaikutuksista Liedon kunnan toimintaan ja talouteen

Arvioidut vaikutukset kunnan talouteen

Suomen talouden ennusteet ovat heikentyneet merkittävällä tavalla maaliskuun 2020 aikana koronavirusepidemian edetessä. Pahimmat skenaariot ennakoivat, että Suomen talous voi supistua vuonna 2020 jopa 5-6 %. Tilanne on koko Suomen taloudelle vakava ja Suomen hallitus on jo ryhtynyt toimiin yrityssektoria tukeakseen. Kuntaministeri Sirpa Paateron mukaan määräaikaiset veronlykkäykset yrityksille on tarkoitus kompensoida kunnille. Tarkemmista valtion mahdollisista tukitoimista kunnille ei ole vielä saatu tietoa.

Kuntaliiton arvion mukaan koronakriisi aiheuttaa kunnille miljardiluokan kustannukset. Kuntaliiton suurien kaupunkien talousjohtajille tekemän kyselyn perusteella koronaepidemia heikentää kuntien taloutta vuonna 2020 minimissään 1,5 miljardilla eurolla.

Koronaepidemiolla tulee olemaan merkittävät vaikutukset myös Liedon kunnan talouteen. Vaikutukset riippuvat siitä, kuinka kauan tilanne jatkuu. Kunnallisverokertymän on alustavasti ennakoitu pienentyvän koko kuntasektorilla vuonna 2020 vähintään 400 miljoonaa euroa. Liedon osalta kunnallisverokertymän pienentyminen tarkoittaisi arviolta ainakin noin 1,5 miljoonaa euroa. Yhteisöverokertymän on arvioitu pienentyvän vuonna 2020 vähintään 300 miljoonaa euroa. Liedon osalta yhteisöverokertymän pienentyminen tarkoittaisi arviolta useita satoja tuhansia euroja.

Sosiaali- ja terveystalouden menojen ennakoidaan kasvavan merkittävästi vuonna 2020. Näyttää todennäköiseltä, että sosiaali- ja terveystalouden määrärahat vuodelle 2020 eivät tule riittämään. Työllisyydenhoidon menot tulevat myös todennäköisesti kasvamaan heikon taloustilanteen vuoksi. Päiväkotien sekä liikunta-, koulutus- ja kerhotoimien sulkua tulee vähentämään kunnan maksutuottoja 2020. Lisäksi kriisitilanne voi vaikuttaa kunnan tontinmyyntivoittoihin ja vuokratuloihin vuonna 2020. Talousarvio 2020 sisältää tontinmyyntivoittoa 1,5 miljoonaa euroa. Arvion mukaan talouden heikko tilanne lisää todennäköisesti tarvetta antaa kunnan asiakkaille joustoa maksuajoissa ja lisää luottotappioriskiä. Kehittämistoimien mahdollisella hidastumisella arvioidaan myös olevan todennäköisesti negatiivinen vaikutus kunnan talouteen. Kunta on suojautunut korkoriskeiltä kunnanhallituksen 13.2.2017 hyväksymien korkoriskien hallintaperiaatteet mukaisesti. Tällä hetkellä kunta ei ennakoiki merkittäviä korkoriskejä koronavirusepidemiaan liittyen.

Liedon kunnan talous on erityisen haavoittuvassa tilassa, koska taseeseen jäi tilinpäätöksessä 2019 ylijäämää enää noin 1,5 miljoonaa euroa. Koronavirusepidemian vaikutuksista esitetyt alustavat arviot johtaisivat todennäköisesti toteutuessaan siihen, että kunnan taseeseen kertyy vuoden 2020 aikana alijäämää. Kuntalain 13 luvun 110 §:n mukaan kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien.

Arvioitu vaikutus kunnan toimintaan

Lakisääteiset peruspalvelut on turvattava myös kriisin aikana. Kunta siirtää henkilöstöä poikkeustilanteen edellyttämällä tavalla kriittisiin tehtäviin. Kunnan kehittämistoimet eivät tule etenemään suunnitellulla tavalla kevään 2020 aikana, vaan kunnan henkilöstön huomio keskittyy poikkeustilanteen hoitamiseen. Koronavirus lisää myös kunnan henkilöstön sairauspoissaoloja kevään 2020 aikana, joten henkilöstösuunnittelun tärkeys korostuu kevään aikana.

1.1.7 Ympäristöasiat

Valvonnan ja ympäristölupakäsittelyyn liittyvien tehtävien lisäksi ympäristönsuojelu teki yhteistyössä kaavoituksen ja puistotoimen kanssa luonnon monimuotoisuuden ylläpitämiseen liittyviä toimia. Näistä kuntalaisille näkyvimpiä olivat maisemanhoitotarkoituksella Jokirannassa laiduntaneet lampaat sekä kaksi maisemapeltoa keskustassa ja Loukinmaisissa. Valonia järjesti Liedossa helmikuussa taajamametsien hoitoa käsittelevän tilaisuuden, jossa esiteltiin myös Liedon vastavalmistunut taajamametsäsuunnitelma. Vieraslajien torjunnan osalta tehtiin yhteistyötä usean tahon, kuten Vieraslaji LIFE -hankkeen sekä Paimionjoki-yhdistyksen kanssa.

Lisäksi Liedon ympäristönsuojelu sai yhdessä Kaarinan, Raision ja Naantalin kaupunkien ympäristönsuojelujen kanssa ympäristöministeriön myöntämää Kestävä kaupunki -hankerahoitusta yhteishankkeelle Niukoista resursseista Suomen parasta ympäristöviestintää. Yhteistyö jatkuu seuraavinkin vuosina.

Jätevesien käsittelyä viemäriverkoston ulkopuolella koskevan sääntelyn siirtymäaika pohjavesi- ja ranta-alueilla sijaitsevilla kiinteistöillä päättyi 31.10.2019. Tämä työllisti ympäristönsuojelua koko vuoden, pääsääntöisesti neuvonnan kautta. Näillä alueilla sijaitsevat kiinteistöt selvitettiin alkuvuodesta, jonka jälkeen lähetettiin pyyntö toimittaa valvontaviranomaiselle laissa tarkoitettu selvitys kiinteistön jätevesijärjestelmästä. Alkukesästä tehtiin myös jätevesien käsittelyyn liittyviä kiinteistökäyntejä.

Littoistenjärven suoja-alueen rauettamisprosessi käynnistettiin ja samoin selvitettiin säännöstely-yhtiön lakkauttamista sekä sen velvoitteiden siirtämistä Littoistenjärven hoitokunnalle.

1.2 Selonteko kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Sisäinen valvonta on osa kunnan johtamisjärjestelmää sekä kunnan johdon ja hallinnon työväline, jonka avulla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskejä. Valvonnan tarkoituksena on edistää organisaation tehokasta johtamista, riskien hallintaa, toiminnan kehittämistä ja tuloksellisuuden arviointia.

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan yleisesti kaikkia niitä kunnan ja kuntakonsernin toiminta- ja menettelytapoja, joilla tilivelvolliset ja muut esimiehet pyrkivät varmistamaan, että

- kunnan toiminta on taloudellista ja tuloksellista
- päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa
- lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja että
- omaisuus ja resurssit turvataan.

Sisäisen valvonnan järjestäminen

Kuntalain 14 §:n 7 kohdan mukaan valtuusto päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Varsinainen huolehtimisvastuu on 39 §:n mukaisesti kunnanhallituksella.

Liedon kunnanvaltuusto on vuonna 2014 hyväksynyt Liedon kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet, joita noudatetaan ensisijaisesti sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisessä. Liedon kunnan sisäisen valvonnan yleisohje täydentää voimassaolevia kunnanvaltuuston perusteita. Sisäisen valvonnan yleisohje on päivitetty tilikauden 2017 aikana. Kunnanhallitus on hyväksynyt voimassaolevan sisäisen valvonnan ohjeen 11.9.2017. Liedon kunnan hallintosäännön 12 luvussa on tarkemmin määrätty sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista ja järjestämisestä kuntakonsernissa. Kunnanhallitus on hyväksynyt 13.2.2017 korkoriskien hallintaperiaatteet.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävät ja vastuut

Valtuusto päättää kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista ja edellyttää, että kuntakonsernin kaikissa toiminnoissa ja kaikilla organisaation tasoilla on riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallinta.

Kunnanhallituksella on vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta ja asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta.

Kunnanhallituksen alaiset toimielimet vastaavat omien tehtäväalueidensa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta, tuloksellisuudesta sekä niistä raportoinnista hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti.

Johtavien viranhaltijoiden, erityisesti tilivelvollisten, tehtävänä on toimeenpanna sisäinen valvonta ja riskienhallinta vastuualueellaan ja raportoida niistä hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti.

Konserniyhteisöjen hallitukset ja toimitusjohtajat vastaavat niiden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta. Konserniyhteisöt raportoivat konsernijohdolle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta sekä merkittävien riskien hallinnasta konserniohjeen mukaisesti.

Käytännössä kunnanhallitus vastaa riskienhallinnan toimivuudesta koko kunnan tasolla sekä asettaa sen tavoitteet. Kunnanjohtajalla on riskienhallinnan toteuttamis- ja valvontavastuu. Osastopäälliköt vastaavat oman toimialansa riskienhallinnasta. Tilivelvolliset viranhaltijat ja esimiehet ovat velvollisia johtamaan, suunnittelemaan ja ohjaamaan toimintaa tavoitteiden saavuttamiseksi ja riskien hallitsemiseksi. Sisäiseen valvontaan kuuluu viranhaltija- ja luottamushenkilöjohdon vastuulla oleva ja organisoima valvonta. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan menettelyt ovat osa Liedon kunnan tavanomaista suunnittelu-, johtamis- ja toimintaprosessia, jatkuva osa päivittäistä johtamista, ohjaamista ja työn toteuttamista.

Kuvaus sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan seuranta- ja arviointitoimenpiteistä

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta kytkeytyvät vuosittaiseen talousarvio- ja tilinpäätösprosessiin. Riittävän sisäisen valvonnan perusedellytyksenä on riskien tunnistaminen ja niiden huomioon ottaminen valvontaa suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Hallituksen kannanotto sisäisen valvonnan ja siihen sisältyvän riskienhallinnan järjestämisestä

Kunnanhallitus antaa toimintakertomuksessa arvion merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja toimenpiteistä havaittujen puutteiden korjaamiseksi sekä konsernivalvonnasta. Hallituksen selonteko perustuu sen alaisten toimielinten ja konserniyhteisöjen laatimiin selontekoihin.

Hallitus esittää kannanottonaan, että sisäinen valvonta tuottaa kohtuullisen varmuuden toiminnan tuloksellisuudesta, lain- ja hyvän hallintotavan mukaisuudesta, varojen ja omaisuuden turvaamisesta sekä johtamisen edellyttämän luotettavan toiminnallisen ja taloudellisen informaation riittävydestä.

1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

1.3.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen

TULOSLASKELMA

Ulkoiset tuotot ja kulut 1 000 €	1.1.-31.12.2019	1.1.-31.12.2018
Toimintatuotot	23 417	25 246
Toimintakulut	-117 810	-116 839
Toimintakate	-94 393	-91 593
Verotulot	79 437	75 125
Valtionosuudet	20 637	19 733
Rahoitustuotot ja -kulut	-318	-304
Korkotuotot	39	36
Muut rahoitustuotot	141	128
Korkokulut	-492	-464
Muut rahoituskulut	-6	-4
Vuosikate	5 363	2 961
Poistot ja arvonalentumiset	-7 820	-7 580
Poistot	-7 286	-7 014
Arvonalentumiset	-534	-566
Tilikauden tulos	-2 457	-4 619
Poistoeron muutos	5	95
Tilikauden ylijäämä / alijäämä	-2 452	-4 524

Tilikauden 2019 toimintakate on noin -94,4 miljoonaa euroa eli toimintakate heikkeni edelliseen vuoteen verrattuna noin 2,8 miljoonaa euroa (-91,6).

Toimintatuottoja kertyi vuonna 2019 noin 23,4 miljoonaa euroa (25,2). Toimintatuotot laskivat noin 1,8 miljoonaa euroa edelliseen vuoteen verrattuna. Lasku johtuu erityisesti tontinmyyntivoitoista, joiden toteuma vuonna 2019 oli noin 1,6 miljoonaa pienempi kuin edellisenä vuonna. Tontinmyyntivoittojen toteuma oli vuonna 2019 2,2 miljoonaa euroa ja vuonna 2018 3,8 miljoonaa euroa.

Toimintakulut olivat vuonna 2019 noin 117,8 miljoonaa euroa, jossa oli kasvua edelliseen vuoteen verrattuna noin 1 miljoonaa euroa (116,8). Henkilöstökulut kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna noin 1,2 miljoonaa euroa. Palkkojen yleiskorotukset ja kilpailukyky sopimuksen päättymisen kasvattivat kunnan henkilöstökuluja vuonna 2019 arviolta noin 1,5 miljoonaa euroa. Sijaisten palkat toteutuivat noin 0,6 miljoonaa edellistä vuotta pienempinä. Palvelujen ostot kasvoivat yhteensä noin 0,5 miljoonaa euroa. Erikoissairaanhoidon palvelujen

ostot yksistään kasvoivat noin 0,9 miljoonaa euroa. Aine-, tarvike- ja tavarakustannukset laskivat noin 0,3 miljoonaa euroa. Avustuskustannukset pysyivät edellisen vuoden tasolla. Muut toimintakulut laskivat noin 0,4 miljoonaa euroa edelliseen vuoteen verrattuna.

Tilikauden 2019 vuosikate on noin 5,4 miljoonaa euroa eli noin 2,4 miljoonaa euroa edellistä vuotta suurempi (3,0). Toimintakate heikkeni 2,8 miljoonalla eurolla, mutta verorahoituksen selvä kasvu edelliseen vuoteen verrattuna paransi vuosikatetta. Verotulot olivat vuonna 2019 noin 4,3 miljoonaa euroa suuremmat kuin vuonna 2018. Talousarviotavoitteesta jäätiin noin 0,5 miljoonaa euroa. Vuoden 2019 verotulojen kasvua selittää osaltaan heikko vertailuvuosi (vuonna 2018 tehtiin merkittävä negatiivinen oikaisu verovuoteen 2017). Valtionosuudet olivat vuonna 2019 noin 0,9 miljoonaa euroa vuotta 2018 suuremmat. Vuoden 2019 valtionosuuksia kasvatti erityisesti 850.000 euron erä, joka maksettiin vuoden 2020 sijasta jo vuonna 2019 kompensoimaan verokorttiuudistuksen aiheuttamaa verotulojen kertymävajetta.

Poistot kasvoivat vuonna 2019 noin 0,3 miljoonaa euroa. Vuoden 2019 investointimenot toteutuivat talousarviota pienempinä ja merkittävä osa investointihankkeista oli tilinpäätöshetkellä vielä kesken, joten niistä ei kirjattu vielä poistoja.

Kunnan erillisen taseyksikön Liedon Veden taseessa olevaan Turun Seudun Vesi Oy:n sijoitukseen kirjattiin varovaisuuden periaatteen mukaisesti tilinpäätökseen 2019 arvonalentuminen noin 0,5 miljoonaa euroa, koska sijoituksen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämän tulon arvioitiin olevan pysyvästi vielä poistamatonta hankintamenoa (noin 3 miljoonaa euroa) pienempi. Turun Seudun Vesi Oy:öön liittyvästä päättyneestä oikeudenkäynnistä on tarkemmat tiedot kunnan liitetietojen kohdassa 41.

Liedon kunnan tilikauden 2019 alijäämä on noin -2,45 miljoonaa euroa. Tilikauden 2018 alijäämä oli noin -4,5 miljoonaa euroa. Tilikauden alijäämästä kunnan osuus on noin -2,3 miljoonaa euroa ja Liedon Veden osuus noin -0,1 miljoonaa euroa.

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2019	2018
Toimintatuotot / Toimintakulut, %	19,9 %	21,6 %
Vuosikate / Poistot, %	68,6 %	39,1 %
Vuosikate € / asukas	268	149
Asukasmäärä	20 011	19 831

Toimintakate on toimintatuottojen ja -kulujen erotus, joka osoittaa verorahoituksen osuuden toiminnan kuluista. Maksurahoituksen osuutta toimintamenoista kuvataan tunnusluvulla Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista. Tilikaudella 2019 maksurahoituksella toimintamenoista katettiin 19,9 % (21,6 %).

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Tilikauden 2019 vuosikate per asukas on 268 euroa, kun se vuonna 2018 oli 149 euroa per asukas.

Perusoletus on, että mikäli vuosikate riittää poistojen kattamiseen, tulorahoitus on riittävä. Oletusta voidaan pitää pätevänä, jos poistot ja arvonalentumiset vastaavat kunnan keskimääräistä vuotuista investointitasoa pitkällä aikavälillä. Tilikaudella 2019 kunnan vuosikate ei ole riittänyt kattamaan poistoja vaan tilikauden tulos oli selvästi alijäämäinen. Tulorahoitus ei ole riittänyt investointien rahoittamiseen. Tilikauden 2019 vuosikate oli noin 5,4 miljoonaa ja investointimenot noin 10,2 miljoonaa euroa.

1.3.2 Toiminnan rahoitus

RAHOITUSLASKELMA

1 000 €	2019	2018
TOIMINNAN RAHAVIRTA		
Vuosikate	5 363	2 961
Tulorahoituksen korjauserät	-2 188	-3 514
	3 176	-553
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
Investointimenot	-10 176	-11 847
Rahoitusosuudet investointimenoihin	19	104
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	2 851	4 720
	-7 305	-7 023
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-4 129	-7 576
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	0	0
Antolainasaamisten vähennykset	23	23
	23	23
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	12 500	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-2 441	-3 467
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-5 500	12 500
	4 559	9 033
Oman pääoman muutokset	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	982	1 346
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	5 564	10 402
RAHAVAROJEN MUUTOS	1 435	2 827
Rahavarat 31.12.	7 578	6 143
Rahavarat 1.1.	6 143	3 317
	1 435	2 827

Tilikauden 2019 toiminnan rahavirta oli positiivinen noin 3,2 miljoonaa euroa, kun se vuonna 2018 oli negatiivinen noin -0,6 miljoonaa euroa. Vuosikate oli noin 2,4 miljoonaa euroa edellistä vuotta parempi. Vuosikatteeseen sisältyy vuonna 2019 nettona noin 1,3 miljoonaa euroa vähemmän omaisuuden myyntivoittoja/tappioita, jotka eivät rahoituslaskelmassa sisälly toiminnan rahavirtaan.

Tilikauden 2019 investointimenot olivat noin 10,2 miljoonaa euroa eli noin 1,7 miljoonaa euroa pienemmät kuin vuonna 2018 (11,8 miljoonaa euroa). Nettona rahoitusosuuksien ja luovutustulojen jälkeen tilikauden 2019 investointien rahavirta oli noin -7,3 miljoonaa euroa (-7 miljoonaa euroa).

Toiminnan ja investointien rahavirta yhteensä oli noin 4,1 miljoonaa euroa negatiivinen, kun se vuonna 2018 oli noin 7,6 miljoonaa euroa negatiivinen. Toiminnan rahavirtaa paransi verorahoituksen kasvu.

Liedon kunnan lainakanta kasvoi noin 4,6 miljoonaa euroa vuonna 2019. Rahavarat olivat 31.12.2019 noin 7,6 miljoonaa euroa, kun ne 31.12.2018 olivat noin 6,1 miljoonaa euroa.

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2019	2018
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €	-24 682 205	-20 552 805
Investointien tulorahoitus, %	53	25
Lainanhoitokate	2,0	0,9
Kassan riittävyys (pv)	21	17
Asukasmäärä	20 011	19 831

Toiminnan ja investointien rahavirta-tunnusluku kertoo kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen. Luvun ollessa negatiivinen menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä tai ottamalla lisää lainaa. Liedon kunnan lainakanta on kasvanut noin 4,6 miljoonaa euroa vuonna 2019, 9,0 miljoonaa euroa vuonna 2018, noin 6,5 miljoonaa euroa vuonna 2017 ja 6,3 miljoonaa euroa vuonna 2016.

Investointien tulorahoitus, $(100 \cdot \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno})$ -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, joka on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä.

Lainanhoitokate, $((\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainan lyhennykset}))$, kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi.

Kassan riittävyys, $(365 \text{ pv} \cdot \text{Rahavarat } 31.12. / \text{Kassasta maksut tilikaudella})$, maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Tunnusluku ilmaisee, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan rahavaroilla.

1.4 Rahoitusasema ja sen muutokset

TASE

1 000 €	31.12.2019	31.12.2018
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT	117 793	116 143
Aineettomat hyödykkeet	204	90
Aineettomat oikeudet	0	1
Tietokoneohjelmistot	156	45
Muut pitkävaikutteiset menot	48	44
Aineelliset hyödykkeet	107 477	105 385
Maa- ja vesialueet	21 557	20 081
Rakennukset	59 807	60 924
Kiinteät rakennelmat ja laitteet	22 001	23 094
Koneet ja kalusto	764	986
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	3 348	301
Sijoitukset	10 112	10 669
Osakkeet ja osuudet	9 454	9 988
Muut lainasaamiset	490	513
Muut saamiset	168	168
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	577	594
Valtion toimeksiannot	118	130
Lahjoitusrahastojen varat	404	404
Muut toimeksiantojen varat	55	60
VAIHTUVAT VASTAAVAT	13 409	10 922
Vaihto-omaisuus	0	10
Muu vaihto-omaisuus	0	10
Saamiset	5 831	4 769
Pitkäaikaiset saamiset	354	418
Muut saamiset	354	418
Lyhytaikaiset saamiset	5 477	4 351
Myyntisaamiset	3 007	1 919
Muut saamiset	1 163	1 103
Siirtosaamiset	1 308	1 329
Rahoitusarvopaperit	1	1
Osakkeet ja osuudet	1	1
Rahat ja pankkisaamiset	7 577	6 142
VASTAAVAA YHTEENSÄ	131 779	127 660

1 000 €	31.12.2019	31.12.2018
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA	33 195	35 647
Peruspääoma	31 654	31 654
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	3 992	8 516
Tilikauden yli-/alijäämä	-2 452	-4 524
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET	41	46
Poistoero	41	46
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	656	674
Valtion toimeksiannot	118	130
Lahjoitusrahastojen pääomat	404	404
Muut toimeksiantojen pääomat	134	139
VIERAS PÄÄOMA	97 887	91 293
Pitkäaikainen	45 794	35 065
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	37 179	27 029
Lainat julkisyhteisöiltä	172	261
Liittymismaksut ja muut velat	8 443	7 775
Lyhytaikainen	52 093	56 229
Joukkovelkakirjalainat	34 000	39 500
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	2 350	2 350
Lainat julkisyhteisöiltä	91	93
Saadut ennakot	501	314
Ostovelat	5 642	3 856
Liittymismaksut ja muut velat	969	1 027
Siirtovelat	8 539	9 089
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	131 779	127 660

Liedon kunnan taseen loppusumma 31.12.2019 on kasvanut noin 4,1 miljoonaa euroa verrattuna taseen loppusummaan 31.12.2018. Taseen aineelliset hyödykkeet ovat kasvaneet noin 2,0 miljoonaa euroa. Myyntisaamiset ovat noin 1 miljoonaa euroa sekä rahat ja pankkisaamiset noin 1,4 miljoonaa euroa edellistä vuotta suuremmat. Vieraan pääoman määrä kasvoi noin 6,6 miljoonaa euroa ja oma pääoma pieneni noin -2,5 miljoonaa euroa (tilikauden alijäämä).

Taseen tunnusluvut, jotka ilmaisevat vakavaraisuutta, rahoitusvarallisuutta ja velkaantuneisuutta:

TASEEN TUNNUSLUVUT	2019	2018
Omavaraisuusaste, %	25	28
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	79	76
Kertynyt yli-/alijäämä, 1 000 €	1 540	3 992
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	77	201
Lainakanta 31.12., 1 000 €	73 792	69 232
Lainakanta 31.12., €/asukas	3 688	3 491
Lainat ja vuokravastuut, 31.12.	82 877	74 696
Lainat ja vuokravastuut, €/asukas	4 142	3 767
Lainasaamiset 31.12., 1 000 €	490	513
Asukasluku	20 011	19 831

Omavaraisuusaste, $(100 \times (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot}))$, mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja kunnan kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää 70 %:n omavaraisuutta. 50 %:n tai sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävän suurta velkarasitetta.

Suhteellinen velkaantuneisuus, $(100 \times (\text{vieras pääoma} - \text{saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot})$, kertoo, miten paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

Kertynyt ylijäämä (alijäämä), $(\text{Edellisten kausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)})$. Luku osoittaa, paljonko kunnalla on kertynyttä ylijäämää tulevien vuosien liikkumavarana. Liedon kunnan ylijäämä pieneni erityisesti tilikaudella 2018 (4,5 miljoonan euron alijäämä). Tilikaudella 2019 ylijäämä pieneni noin 2,5 miljoonaa euroa (tilikauden alijäämä).

Lainakanta, $(\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat}))$. Kunnan lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa.

Lainat ja vuokravastuut 31.12., $(\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})) + \text{Vuokravastuut}$

1.5 Kokonaistulot ja -menot

Kokonaistulot ja -menot -laskelma kuvaa kunnan rahan lähteet ja käytön. Se sisältää kaikki kunnan ulkoiset tulot, menot ja rahoitustapahtumat. Kokonaistulojen ja -menojen erotus on sama kuin rahavarojen ja muiden maksuvalmiuden muutosten erotus.

TULOT	1 000 €	MENOT	1 000 €
Toiminta		Toiminta	
Toimintatuotot	23 417	Toimintakulut	117 810
Verotulot	79 437	Valmistus omaan käyttöön	0
Valtionosuudet	20 637		
Korkotuotot	39	Korkokulut	492
Muut rahoitustuotot	141	Muut rahoituskulut	6
Tulorahoituksen korjauserät		Tulorahoituksen korjauserät	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	-2 195	Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustappiot	-7
Investoinnit		Investoinnit	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	19	Investointimenot	10 176
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	2 851		
Rahoitustoiminta		Rahoitustoiminta	
Antolainasaamisten vähennykset	23		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	12 500	Pitkäaikaisten lainojen vähennys	2 441
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	0	Lyhytaikaisten lainojen vähennys	5 500
Kokonaistulot yhteensä	136 871	Kokonaismenot yhteensä	136 418

Täsmäytys:

Kokonaistulot – Kokonaismenot = 136 871 – 136 418 = **453**

Rahavarojen muutos – Muut maksuvalmiuden muutokset = 1 435 - 982 = **453**

Kunnan toimintatuottojen osuus kokonaistuloista on 17,1 % (18,9 %) ja vastaavasti toimintakulujen osuus kokonaismenoista noin 86,4 % (88,3 %).

Verotulojen osuus kunnan toimintojen rahoituksesta on 58 % (56 %), valtionosuudet kokonaistuloista noin 15 % (15 %).

	lainat 1.1.	lisäykset	lyhennykset	lainat 31.12.	korkomenot	asukkaat 31.12.	lainat/as 31.12.
31.12.2018	60 199 026	12 500 000	3 466 625	69 232 401	463 650	19 831	3 491
31.12.2019	69 232 401	12 500 000	7 940 845	73 791 556	491 982	20 011	3 688

1.6 Kuntakonsernin toiminta ja talous

1.6.1 Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä

	Yhdistely konsernitilinpäätökseen	
	Yhdistelty	Ei yhdistelty
Tytäryhteisöt		
Liedon Asunnot Oy	X	
Liedon Lämpö Oy	X	
Säätiöt		
Nautelankoski-säätiö		X
Kuntayhtymät		
Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymä	X	
Varsinais-Suomen Erityishuoltopiiri	X	
Varsinais-Suomen Liitto	X	
Varsinais-Suomen Sairaanhoidopiiri	X	
Osakkuusyhteisöt		
Parravahan Vesi Oy	X	
Tilikunta Oy	X	
Yhteisyhteisöt		
Littoistenjärven säännöstely-yhtiö		X
Yhteensä (kpl)	8	2

Liedon kunnan konsernitilinpäätökseen yhdisteltäviä tytäryhtiöitä ovat Liedon Asunnot Oy ja Liedon Lämpö Oy.

Osakkuusyhtiö Tilikunta Oy on ensimmäistä kertaa yhdistelty konsernitilinpäätökseen tilinpäätöksessä 2019. Liedon kunta osti tilikauden 2018 aikana 30 % Tilikunta Oy:n osakkeista. Tilikunta Oy on Liedon, Kaarinan, Paimion ja Sauvon omistama yhtiö, joka tarjoaa osakkailleen laskentapalveluja. Tilikunta Oy:ssä ei ollut vielä tilikauden 2018 aikana varsinaista toimintaa ja sen vuoksi yhtiötä ei vielä tilinpäätöksessä 2018 yhdistelty konsernitilinpäätökseen.

1.6.2 Konsernin toiminnan ohjaus

Kunnanvaltuusto on 25.9.2017 hyväksynyt Liedon kunnan konserniohjeen, joka on astunut voimaan 1.10.2017. Konserniohjeen tarkoituksena on parantaa kunnan omistuksessa olevien yhtiöiden kannattavuutta ja kilpailukykyä, niiden välistä tiedonkulkua ja omistajaohjausta, karsia toimintojen päällekkäisyyttä ja lisätä toimintojen tehokkuutta sekä riskienhallintaa ja näin edistää konsernin kokonaisuutta. Kunnan konserniohjeella luodaan puitteet ensisijaisesti kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen omistajaohjaukselle kunnan tavoitteiden mukaisesti.

Kunnanvaltuusto on 11/27.1.2020 hyväksynyt Liedon kunnan omistajapoliittiset linjaukset 2020-2024. Kunnan omistajapolitiikka on kunnan johtamisen väline. Omistajapolitiikalla määritetään ja linjataan missä tehtävissä, hankkeissa ja toiminnoissa kunta on mukana omistajana ja/tai sijoittajana. Samalla tuodaan esiin niitä periaatteita, joilla määritellään omistukselle asetettavat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet sekä pääoman käytön ja palvelutuotannon hankinnan toteuttamistavat. Konserniohjeeseen sisältyviin määräyksiin ja ohjeisiin on kirjattu, miten omaisuuden hallinnan johtaminen ja raportointi on järjestetty.

1.6.3 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

Liedon Asunnot Oy

Tilikaudella lähti käyntiin uusi vuokratervitalo Liedon asemalle, joka valmistuu loppukesästä 2020. Kohteeseen tulee 5 asuntoa, joiden yhteispinta-ala on 202 m². Lumperon keittiö- ja kylpyhuoneremontit sekä Piispanpellon ja Puistouutun kylpyhuoneremontit.

Liedon Lämpö Oy

Vuosi 2019 ei jatkanut jo useamman vuoden kestänyttä liikevaihdon kasvua. Vuosi 2019 oli noin 10% keskimääräistä vuotta lämpimämpi, jonka vuoksi liikevaihto pieneni hiukan, mutta liikevoitto ennen veroja pysyi suunnilleen samalla tasolla kuin vuonna 2018. Lämpimästä vuodesta johtuen kevyen polttoöljyn kulutus väheni merkittävästi, jolla oli positiivinen vaikutus lopputulokseen. Myös uudet liittymät lisäsivät osaltaan lämmönmyyntiä lämpimästä vuodesta huolimatta. Lämmön myynti väheni noin 1% vuoteen 2018 verrattuna. Uusia käyttöönotettuja liittymiä oli mm. Nuolemon toimintakeskus ja muutama uusi kerrostalo keskustassa.

1.6.4 Tytäryhteisöjen tavoitteiden toteutuminen

1.6.4.1 Liedon Asunnot Oy

TOIMINTA-AJATUS

Tuottaa ja ylläpitää kysyntään nähden riittävää vuokra-asuntokantaa.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo	Toteuma
Kohtuullinen vuokrataso	Kulujen pitäminen kurissa	n. 0-1 %:n vuokrien korotus	Vuokratason nousu vuodesta 2018 vuoteen 2019 ollen km. n. 0,3 %.
Asukasviihtyvyys	Huoneistojen hyvä kunto -tarvikekulut yhtiöltä Häiriöiden poisto	Asukkaiden pieni vaihtuvuus (alle 50 /vuosi)	Haltijavaihtoja tapahtui vuoden aikana 32 kpl.

TALOUS

1 000 EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama € *)	Poikkeama % *)
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	2 084	0	2 084	2 063	-21	-1 %
Toimintamenot	-2 074	0	-2 074	-2 066	8	0,4 %
Toimintakate	10	0	10	-3	-13	-130 %

Vuosikorjauksiin oli budjetoitu 214.000 euroa, josta käytettiin vuosikuluina noin 204 455 euroa. Tilikaudella tehtiin lisäksi yhden talon keittiöremontti ja kolmen talon kylpyhuoneremontit, Virolan vanhemman talon katto uusittiin myös tilikaudella. Pappilanketoon asennettiin parvekelasit tilikaudella.

1.6.4.2 Liedon Lämpö Oy

TOIMINTA-AJATUS

Liedon Lämpö Oy tuottaa ja toimittaa kohtuuhintaista kaukolämpöä toiminta-alueensa sopimusasiakkaille. Liittymismaksuilla ja perusmaksutuloilla katetaan verkostojen rakentamiskulut. Lämpöyhtiön verkostoa kasvatetaan huomioon ottaen kaavoituksen ja alueen taloudellisen kehityksen vaatimukset. Kasvua haetaan vain taloudellisesti kannattavalla tavalla.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite	Toteuma
Kohtuuhintaisen lämmönmyynnin toimintamallin toteuttamisen jatkaminen	Lämmön hinta on pysynyt samana vuodesta 2015.
Tavoitellaan 100 % uusiutuvaa lämmöntuotantoa	Vuoden 2019 alhainen lämmitystarve vähensi öljyn käyttöä merkittävästi. Uuden hakelämpökeskuksen hankintaprosessi aloitettiin.
Uuden hakelämpölaitoksen hankinta ja toteutus Avantiin	Uuden hakelämpökeskuksen hankintaprosessi aloitettiin. Uuden kaukolämpölinjan rakentaminen laitosalueelle aloitettiin syksyllä 2019 ja varalaitoksen hankinta tehtiin syksyllä 2019.
Vastataan kasvaneeseen teollisuushöyryn kysyntään Avantin alueella toteuttamalla uusi lämpökeskus höyryntuotantolaitoksena	Päätökset höyrylaitoksen hankinnasta on tehty.
Markkinoidaan teollisuushöyryä potentiaalisille asiakkaille	Toteutettiin markkinointivideo yritysasiakkaiden houkuttelemiseksi. Teollisuushöyryn tarjonnasta kerrottiin Avantin yrittäjille suunnatussa aamukahvitilaisuudessa sekä Varsinais-Suomen Yrittäjien lehdessä olleessa yritysesityksessä.

Parannetaan tiedotusta ja nostetaan kaukolämmön profiilia paikallisena, ekologisena ja kannattavana lämmitysratkaisuna	Toimitusjohtaja on ollut aktiivinen valtakunnallisissa kaukolämpöfoorumeissa, joiden tavoitteena on kaukolämmön positiivisen ja ympäristöystävällisen energiatuotantomuodon korostaminen.
Parannetaan kaukolämpöverkoston hyötysuhdetta ja autetaan kaukolämpöasiakkaita lämmönjakopakettien kunto- ja säätötarkastuksia tekemällä. Samalla parannetaan kaukolämpöverkoston jäähtymää.	Keväällä 2019 teetettiin 20 huonoiten jäähdyttävän asunto-osakeyhtiön lämmönjakokeskusten automaatio- ja kuntotarkastukset. Raportit luovutettiin taloyhtiöiden käyttöön jatkotoimenpiteitä varten.
Suunnitellaan kunnan kaavoituksen kanssa yhdessä uusia asuinalueita kaukolämpöön	Vuonna 2019 suunnitteilla olleet asuinalueet ovat olleet osin kaukolämpöverkostojen tavoittamattomissa. Avantin ja Tuulissuon alueella on tarjottu kaukolämpöä uusille yrityksille.
Tavoitellaan 3-5 % kasvua vuositasolla lämmönmyynnissä mitattuna	Vuoden 2019 poikkeuksellisen alhainen lämmitystarve vaikutti lämmön myyntiin, mutta uusien liittymien ansiosta myynti ei vähentynyt niin paljon kuin lämmitystarpeen muutos olisi muuten vaikuttanut lämmönmyyntiin. Alhainen lämmöntarve vähensi myös polttoaineen ostotarvetta ja etenkin kevyen polttoöljyn tarve väheni merkittävästi. Lämmönmyynti laski 1%.

TALOUS

	TOT 2018	BUD 2019	TOT 2019	% talousarviosta
Myynti	2 806 633	2 848 250	2 719 563	95 %
LIIKEVAIHTO	2 806 633	2 848 250	2 719 563	95 %
Liiketoiminnan muut tuotot	0	0	0	
Materiaalit ja palvelut				
Aineet ja tarvikkeet				
Ostot tilikauden aikana	-1 524 029	-1 708 685	-1 517 018	89 %
Varastojen muutos	312		16 398	
Ulkopuoliset palvelut	-80 462	-65 000	-59 505	92 %
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-131 410	-152 500	-150 523	99 %
Eläkekulut	-23 043	-26 825	-26 115	97 %
Muut henkilösivukulut	-3 035	-4 500	-3 241	72 %
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-617 170	-542 221	-540 181	100 %
Liiketoiminnan muut kulut				
Vapaaeht. henkilöstökulut	-5 433	-8 000	-11 816	148 %
Toimitilakulut	-16 578	-21 300	-19 646	92 %
Irtaimistokulut	-151 080	-107 500	-151 099	141 %
Matka- ja kuljetuskulut	-3 144	-7 000	-6 561	94 %
Mainos- ja edustuskulut	-7 162	-9 500	-13 790	145 %
Muut liiketoiminnan kulut	-75 776	-67 300	-66 609	99 %
LIIKEVOITTO -TAPPIO	168 622	127 919	169 857	133 %
Rahoitustuotot ja -kulut				
Muut korko- ja rahoitustuotot	404	0	876	
Korko- ja muut rahoituskulut	-26 319	-74 310	-66 468	89 %
VOITTO/TAPPIO ENNEN SATUNN.ER.	142 708	53 609	104 265	194 %
Satunnaiset erät				
VOITTO/TAPPIO ENNEN TILIN- PÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA	142 708	53 609	104 265	194 %
Tilinpäätössiirrot				
Tuloverot	-12 148	-10 722	-21 139	197 %
TILIKAUDEN VOITTO/TAPPIO	130 560	42 887	83 126	194 %

1.6.5 Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Liedon Asunnot Oy

Vuokrarivitalon valmistuminen Liedon asemalle.

Liedon Lämpö Oy

Vuoden 2019 aikana keskityttiin uuden höyrylaitoksen hankintaan ja sen rakentamista tukeviin toimenpiteisiin, kuten Luolakallion kaukolämpölinjan rakentamisen aloittamiseen ja perussuunnitteluun. Verkoston hyötysuhdetta pyrittiin parantamaan asiakaslaitteiden kuntokartoituksilla sekä verkoston optimoinnilla. Höyryntoimitus aloitetaan vuonna 2020 nestekaasulaitoksella ja siirrytään tuottamaan höyryä hakkeella, kun hakelaitos valmistuu vuonna 2021. Hakepolttoainesopimukset uusittiin vuoden 2019 lopussa. Hakkeen hinta on nousussa, johtuen mm. huonoista korjuutalvistä sekä Naantalın monipolttoainelaitoksen käynnistymisestä johtuvasta kysynnän kasvusta. Uuden hakelaitoksen polttoainevalikoima tulee olemaan aikaisempaa laajempi, jotta pystytään hallitsemaan polttoaineesta johtuvia mahdollisia hinnankorotuspaineita.

1.6.6 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Konserniohjeen 2. luvun mukaan konsernijohton edustajat käyvät vuosittain tavoite- ja talousarviokeskustelut tytäryhteisön johdon kanssa. Talousarvion käsittelyn ja hyväksymisen yhteydessä määritellään yhteisön tavoitteet sekä toimintaa ja taloutta kuvaavat tunnusluvut. Tavoitteiden tulee olla talousarviokauteen sidottuja ja mitattavia.

Kunnan tytäryhteisön ja kuntayhtymän on annettava kunnanhallitukselle kuntakonsernin taloudellisen aseman arvioimiseen ja sen toiminnan tuloksen laskemiseen tarvittavat tiedot (Kuntalaki 116 §). Konserniohjeen kohdan 7.1.3 mukaan osavuositarkastukset annetaan kunnanhallitukselle ja kunnanvaltuustolle. Ne laaditaan kunnanhallituksen antamien ohjeiden ja määräämien aikataulujen mukaisesti. Vuosiraportointi tapahtuu tilinpäätöksen yhteydessä. Merkittävät poikkeamat hyväksytystä suunnitelmasta, talousarviosta ja rahoitusasemasta on raportoitava aina välittömästi konsernijohtolle. Tytäryhtiön on annettava tarvittaessa konsernijohton pyynnöstä erillisiä selvityksiä toiminnastaan ja taloudestaan.

Tytäryhteisöt ovat raportoineet toiminnastaan säännöllisesti. Toimialajohtajien kesken on jaettu vastuut tytäryhtiöiden asioiden seuraamisesta ja he raportoivat säännöllisesti kunnan johtoryhmälle. Kunnanhallitukselle ja valtuustolle on erikseen selvitetty toiminnan kannalta merkittäviä muutoksia ja tapahtumia. Konserniin kuuluvien yhteisöjen esityslistat ja pöytäkirjat on toimitettu tiedoksi kunnanhallitukselle.

Esityslistoista on keskusteltu kunnanhallituksessa ja tarvittaessa kunnanhallitus on ohjeistanut kunnan edustajia ja antanut lausuntoja käsiteltävinä olevissa asioissa. Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin kuntayhtymä on järjestänyt jäsenkuntien edustajille neuvottelutilaisuuksia vuoden aikana ja tiedottanut talouden ja toiminnan kehittymisestä.

1.6.7 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

KONSERNITULOSLASKELMA

1 000 €	1.1.-31.12.2019	1.1.-31.12.2018
Toimintatuotot	52 462	53 617
Toimintakulut	-145 349	-143 266
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	23	8
TOIMINTAKATE	-92 863	-89 641
Verotulot	79 437	75 125
Valtionosuudet	21 943	21 032
Rahoitustuotot ja -kulut	-622	-584
Korkotuotot	13	14
Muut rahoitustuotot	78	61
Korkokulut	-706	-651
Muut rahoituskulut	-8	-8
VUOSIKATE	7 895	5 931
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-9 617	-9 438
Arvonalentumiset	-537	-576
TILIKAUDEN TULOS	-2 259	-4 083
Laskennalliset verot	-51	-79
Vähemmistöosuudet	0	-5
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ / ALIJÄÄMÄ (-)	-2 309	-4 167

Konsernituloslaskelman tunnusluvut	2019	2018
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	36,1	37,4
Vuosikate/Poistot, %	77,8	59,2
Vuosikate €/asukas	395	299
Asukasmäärä	20 011	19 831

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista ($100 \times \text{Toimintatuotot} / \text{Toimintakulut}$). Toimintakate on toimintatuottojen ja -kulujen erotus, joka jää katettavaksi verotuloista.

Vuosikate osoittaa konsernin tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Perusoletus on, että mikäli vuosikate on siitä vähennettävien poistojen suuruinen, konsernin tulorahoitus on riittävä.

Vuosikate prosenttia poistoista ($100 \times \text{Vuosikate} / (\text{Suunnitelman mukaiset poistot} + \text{Arvonalentumiset})$). Kun tunnusluvun arvo on 100 %, oletetaan konsernin tulorahoituksen olevan riittävä. Oletusta voidaan kuitenkin pitää pätevänä vain, jos poistot ja arvonalentumiset vastaavat konserniyhteisöjen keskimääräistä vuotuista investointitasoa. Poistoilla tarkoitetaan investointien omahankintamenoa. Tulorahoituksen voidaan katsoa olevan riittävä, jos poistot kattavat pitkällä aikavälillä keskimääräiset poistonlaiset investoinnit.

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA

1 000 €	2019	2018
TOIMINNAN RAHAVIRTA		
Vuosikate	7 895	5 931
Satunnaiset erät	-3	-10
Tulorahoituksen korjauserät	-2 225	-3 443
	5 667	2 478
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
Investointimenot	-12 784	-13 746
Rahoitusosuudet investointimenoihin	34	162
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	2 951	4 764
	-9 799	-8 820
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-4 132	-6 342
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	0	-3
Antolainasaamisten vähennykset	1	0
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	12 691	732
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-3 420	-5 280
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-5 079	12 335
	4 193	7 786
Oman pääoman muutokset	0	-28
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	2	-7
Vaihto-omaisuuden muutos	66	-9
Saamisten muutos	-1 281	546
Korottomien velkojen muutos	2 728	483
	1 515	1 014
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	5 709	8 769
RAHAVAROJEN MUUTOS	1 576	2 427
Rahavarat 31.12.	10 971	9 394
Rahavarat 1.1.	9 394	6 968
	1 576	2 427

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2019	2018
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €	-22 994 971	-18 862 562
Investointien tulorahoitus, %	61,9	43,7
Lainanhoitokate	2,3	1,1
Kassan riittävyys (pv)	24,7	21,1

Toiminnan ja investointien rahavirta on tunnusluku, jonka positiivinen määrä ilmaisee sen, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen. Negatiivinen määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä taikka ottamalla lisää lainaa. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

Investointien tulorahoitus ($100 \times \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$), tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella, loppuosa on rahoitettu joko pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä.

Lainanhoitokate ($(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainanlyhennykset})$), kertoo konsernin tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan konserniyhteisöjen omaisuutta tai vähentämään rahavaroja.

Kassan riittävyys ($365 \times \text{Kassavarat} / \text{Kassasta maksut}$), konsernin maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Tunnusluku ilmaisee, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa konsernin rahavaroilla.

KONSERNITASE

1 000 €	31.12.2019	31.12.2018
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT	138 525	136 572
Aineettomat hyödykkeet	270	163
Aineettomat oikeudet	205	47
Muut pitkävaikutteiset menot	64	115
Ennakkomaksut	0	0
Aineelliset hyödykkeet	133 672	131 355
Maa- ja vesialueet	22 448	20 968
Rakennukset	78 761	79 684
Kiinteät rakenteet ja laitteet	25 316	26 713
Koneet ja kalusto	2 784	3 192
Muut aineelliset hyödykkeet	7	7
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	4 355	791
Sijoitukset	4 583	5 055
Osakkuusyhtiöosuudet	102	103
Osakkeet ja osuudet	4 342	4 875
Muut saamiset	140	77
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	952	939
VAIHTUVAT VASTAAVAT	20 695	17 895
Vaihto-omaisuus	645	702
Saamiset	9 079	7 798
Pitkäaikaiset saamiset	1 092	1 050
Lyhytaikaiset saamiset	7 987	6 748
Rahoitusarvopaperit	313	253
Rahat ja pankkisaamiset	10 657	9 141
VASTAAVAA YHTEENSÄ	160 172	155 406

1 000 €	31.12.2019	31.12.2018
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA	34 788	37 114
Peruspääoma	31 654	31 654
Muut omat rahastot	20	26
Ed.tilikausien yli-/alijäämä	5 422	9 600
Tilikauden yli-/alijäämä	-2 309	-4 167
VÄHEMMISTÖOSUUDET	26	16
PAKOLLISET VARAUKSET	1 033	1 044
Eläkevaraukset	4	5
Muut pakolliset varaukset	1 029	1 039
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	1 059	1 043
VIERAS PÄÄOMA	123 267	116 189
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	54 814	45 534
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	9 009	8 193
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	37 976	42 977
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	21 468	19 486
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	160 172	155 406

KONSERNITASEEN TUNNUSLUVUT	2019	2018
Omavaraisuusaste, %	22	24
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	80	78
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1000 €	3 113	5 434
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas	156	274
Konsernin lainakanta, 1 000 €	92 790	88 510
Konsernin lainakanta, €/asukas	4 637	4 463
Lainat ja vuokravastuut, 31.12.	106 644	97 356
Lainat ja vuokravastuut, €/asukas	5 329	4 909
Konsernin lainasaamiset 31.12., 1 000 €	0	0
Kunnan asukasmäärä	20 011	19 831

Omavaraisuusaste $(100 * (\text{Oma pääoma} + \text{Vähemmistöosuus} + \text{Konsernireservi} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot}))$, mittaa konsernin vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Omavaraisuuden tavoitetasona voidaan pitää 50 %:n ylittävää omavaraisuutta. Alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntakonsernissa merkittävää velkarasitetta.

Suhteellinen velkaantuneisuus $(100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot})$, kertoo, kuinka paljon konsernin käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Suhteellinen velkaantuneisuus on omavaraisuusastetta käyttökelpoisempi tunnusluku konsernien välisessä vertailussa, koska pysyvien vastaavien hyödykkeiden ikä, niiden arvostus tai poistomenetelmä ei vaikuta tunnusluvun arvoon. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet konsernilla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

Kertynyt ylijäämä (alijäämä), luku osoittaa, paljonko konsernilla on kertynyttä ylijäämää tulevien vuosien liikkumavarana tai paljonko on kertynyttä alijäämää, joka on katettava tulevina vuosina.

Konsernin lainakanta (Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat), tarkoittaa korollista vierasta pääomaa.

Lainat ja vuokravastuut 31.12. (Vieras pääoma – (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) + Vuokravastuut) saadaan lisäämällä konsernin lainakantaan vuokravastuiden määrä. Vuokravastuiden määrä huomioidaan konsernitilinpäätöksen liitetiedoissa ilmoitetun mukaisena.

Konsernin lainasaamiset, tarkoittaa pysyviin vastaaviin merkittyjä antolainoja konsernin omistamien ja muiden yhteisöjen investointien rahoittamiseen.

1.7 Tilikauden tuloksen käsittely

Kunnanhallituksen on kuntalain 115 §:n mukaan tehtävä toimintakertomuksessa esitys tilikauden tuloksen käsittelystä.

Kunnanhallitus tekee tilikauden tuloksen käsittelystä seuraavan esityksen:

Tilikauden alijäämä -2.451.694,08 euroa kirjataan oman pääoman muutoksena taseeseen alijäämäksi, josta Liedon kunnan osuus on -2.332.566,56 euroa alijäämää ja Liedon Veden osuus on -119.127,52 euroa alijäämää.

Kirjausten jälkeen taseessa olevan ylijäämän määrä on 1.540.480,21 euroa.

Talousarvion toteutuminen

2 TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

2.1 Käyttötalouden toteutuminen

Kunnanvaltuusto on hyväksynyt nettobudjetin käyttötalouden osassa kunnanhallitukselle ja lautakunnille. Kunnanhallitusta ja lautakuntia sitovat ne toiminnalliset tavoitteet, jotka on mainittu valtuustoon nähden sitoviksi. Määrärahan sitovuustaso on toimintakate. Sitovuustasoon voidaan tehdä muutoksia vain valtuuston päätöksellä.

Käyttötalouden toteutumisessa selvitetään tavoitteiden ja toimintakatteiden poikkeamat ja niiden syyt siltä osin kuin valtuusto ei ole niitä hyväksynyt talousarviomuutoksina.

2.1.1 Yhteenveto käyttötalouden toteutuksesta lautakunnittain

1 000 €		Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkema €	Poikkeama %
Tarkastuslautakunta	Tuotot	0	0	0	0	0	0 %
	Kulut	-40	0	-40	-30	10	25 %
	Toimintakate	-40	0	-40	-30	10	25 %
Keskusvaalilautakunta	Tuotot	60	0	60	65	5	9 %
	Kulut	-103	0	-103	-94	10	9 %
	Toimintakate	-43	0	-43	-29	15	34 %
Kunnanhallitus	Tuotot	10 461	0	10 461	10 384	-77	-1 %
	Kulut	-10 026	-200	-10 226	-9 939	287	3 %
	Toimintakate	436	-200	236	446	210	89 %
Ympäristö-terveyslautakunta	Tuotot	1 628	0	1 628	1 523	-105	-6 %
	Kulut	-1 834	0	-1 834	-1 703	131	7 %
	Toimintakate	-206	0	-206	-180	26	13 %
Sosiaali- ja terveyslautakunta	Tuotot	8 531	0	8 531	8 621	90	1 %
	Kulut	-62 368	-1 315	-63 683	-64 612	-929	-1 %
	Toimintakate	-53 838	-1 315	-55 153	-55 992	-839	2 %
Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta	Tuotot	2 736	0	2 736	2 880	144	5 %
	Kulut	-39 721	0	-39 721	-39 394	327	1 %
	Toimintakate	-36 985	0	-36 985	-36 514	472	1 %
Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta	Tuotot	478	0	478	500	22	5 %
	Kulut	-4 018	0	-4 018	-3 765	253	6 %
	Toimintakate	-3 540	0	-3 540	-3 265	275	8 %

Tekninen lautakunta	Tuotot	16 259	0	16 259	16 434	174	1 %
	Kulut	-16 776	0	-16 776	-16 581	195	1 %
	Toimintakate	-517	0	-517	-147	369	71 %
Kaavoitus- ja rakennuslautakunta	Tuotot	3 225	0	3 225	2 984	-241	-7 %
	Kulut	-1 533	0	-1 533	-1 629	-96	-6 %
	Toimintakate	1 692	0	1 692	1 356	-337	-20 %
Yhteensä	Tuotot	43 378	0	43 378	43 391	13	0 %
	Kulut	-136 420	-1 515	-137 935	-137 747	188	0 %
	Toimintakate	-93 042	-1 515	-94 557	-94 355	201	0 %

Koko kunnan tasolla toimintakate oli noin 0,2 miljoonaa euroa muutettua talousarviota parempi. Lautakuntakohtaiset erot ovat kuitenkin suuria. Kunnanhallitus on kokouksessaan 98/16.3.2020 käsitellyt sosiaali- ja terveyslautakunnan sekä kaavoitus- ja rakennuslautakunnan vuoden 2019 talousarvion toimintakatteen ylitykset ja esittänyt, että kunnanvaltuusto hyväksyy ne¹. Kunnanvaltuusto ei ole vielä tilinpäätöksen laadintahetkellä käsitellyt kunnanhallituksen esitystä. Lautakuntakohtaiset poikkeamat talousarvioon verrattuna on käsitelty lautakuntien raporteissa kohdassa 2.1.2.

Kunnan toimintatuotot toteutuivat koko kunnan tasolla talousarvion mukaisesti. Tontinmyyntivoitot jäivät noin 300.000 euroa alle talousarvion. Toisaalta asiakasmaksutuotot ylittivät talousarvion vastaavasti noin 300.000 euroa.

Kunnan toimintamenot toteutuivat koko kunnan tasolla noin 200.000 euroa alle muutetun talousarvion. Ylitys alkuperäiseen talousarvioon verrattuna on noin 1,3 miljoonaa euroa. Alkuperäiseen talousarvioon verrattuna palveluasumisen palvelusetelimenot ylittyivät noin 0,6 miljoonaa euroa, palvelujen ostot noin 0,4 miljoonaa euroa, varhaiskasvatuksen palvelusetelimenot noin 0,2 miljoonaa euroa, lääkkeet ja hoitotarvikkeet noin 0,2 miljoonaa euroa. Henkilöstökulut toteutuivat noin 0,1 miljoonaa euroa alkuperäistä talousarviota pienempinä.

¹ Lautakuntien lopulliset toteumaluvut ovat tarkentuneet lautakuntakäsittelyjen jälkeen tilinpäätöskirjausten yhteydessä. Sosiaali- ja terveyslautakunnan toteutunut ylitys on noin 839.000 euroa ja kunnanhallituksen 16.3.2020 käsittelemä ylitys on 816.000 euroa. Sosiaali- ja terveyslautakunnan osalta noin 23.000 euroa sosiaalitoimen joulukuun kustannuksia oli epähuomiossa jäänyt kirjanpidon välitilille ja ne kirjattiin kustannuspaikoille vasta lautakuntakäsittelyn jälkeen. Kaavoitus- ja rakennuslautakunnan toteutunut ylitys on noin 337.000 euroa ja kunnanhallituksen 16.3.2020 käsittelemä ylitys on 344.00 euroa.

2.1.2 Käyttötalouden toteuma lautakunnittain

1 Tarkastuslautakunta

TOIMINTA-AJATUS

Valtuusto on Kuntalain 121 §:n mukaisesti asettanut tarkastuslautakunnan toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten. Tarkastuslautakunta valmistelee valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat.

Tarkastuslautakunta edustaa kunnan ulkoista tarkastustoimintaa ja tehtäviin kuuluu kuntalain mukaan arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet toteutuneet. Arvioinnin tulokset esitetään vuosittain laadittavassa arviointikertomuksessa, joka luovutetaan kunnanvaltuustolle. Arviointikertomuksessa esitettyihin havaintoihin pyydetään palautteet kunnan hallintoelimiltä.

Liedon kunnan tarkastussäännön 4 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on myös tehdä aloitteita ja esityksiä lautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen valvonnan tehtävien yhteensovittamisesta mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Kuntalain 84 §:n mukaan tiettyjen kunnan luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden on ilmoitettava julkisesti sidonnaisuuksistaan. Kuntalain 84 §:n mukaiset sidonnaisuusilmoitukset tehdään tarkastuslautakunnalle, joka valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuuston tiedoksi.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

	TP 2018	TA 2019	TP 2019	Poikkeama, %
Tilintarkastuspäivät	32	32	32	0 %
€ / tilintarkastuspäivä	1 089	1 250	943	-25 %
Lautakunnan kokouksia	11	10	11	10 %

TALOUS

1 000 EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	0	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-40	0	-40	-30	+10	+25 %
Toimintakate	-40	0	-40	-30	+10	+25 %

Toimintakate = Valtuustoon nähden sitova erä

Tarkastuslautakunnan toimintamenot alittivat talousarvion noin 10.000 euroa¹.

¹ Toimintamenojen toteuma on tarkentunut tilinpäätöskirjausten yhteydessä lautakunnan käsittelyn jälkeen siten, että toimintakate parantui noin 1.000 euroa.

2 Keskusvaalilautakunta

Toimialajohtaja Rauno Peltola

TOIMINTA-AJATUS

Vaalilain 13 §:n mukaan valtuuston on asetettava kuntaan toimikaudekseen kunnan keskusvaalilautakunta, johon kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja kolme muuta jäsentä sekä tarpeellinen määrä varajäseniä (kuitenkin vähintään viisi varajäsentä). Keskusvaalilautakunnan tehtäviin valtiollisissa vaaleissa kuuluvat vaalien erinäiset valmistelutoimet ja ennakkoäänestysasiakirjojen tarkastaminen. Kuntavaalissa keskusvaalilautakunnan tehtävät ovat laajemmat käsittäen edellä olevan lisäksi ehdokashakemusten vastaanoton ja tarkastamisen sekä ehdokaslistojen yhdistelmän laatimisen, ennakkoäänien laskemisen ja kaikkien äänien tarkastuslaskennan suorittaminen sekä vaalien tuloksen vahvistamisen ja julkistamisen.

Eduskuntavaalit järjestettiin 14. huhtikuuta 2019, ja niissä valittiin kansanedustajat eduskuntaan vaalikaudelle 2019–2023. Europarlamenttivaalit 2019 järjestettiin 26. toukokuuta 2019.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo	Toteuma
Talouden ja toiminnan kehys: Kerralla kuntoon	Eduskunta- ja europarlamenttivaalien järjestäminen onnistuneesti	Kuntalaisilta ja luottamushenkilöiltä saatu palaute Ennakkoäänestyksen vaalikuorien tarkastuksen virheettömyys	Luottamushenkilöiltä saadun palautteen perusteella vaalien järjestelyt sujuivat erittäin hyvin. Ennakkoäänien vastaanottaminen sujui virheettömästi.

TALOUS

1 000 EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	60	0	60	65	5	8 %
Toimintamenot	-103	0	-103	-94	9	9 %
Toimintakate	-43	0	-43	-29	14	33 %

Toimintakate = Valtuustoon nähden sitova erä

Keskusvaalilautakunnan toimintakate alitti talousarvion 14.000 eurolla. Avustusta saatiin noin 5.000 euroa ennakoitua enemmän ja toimintamenot toteutuivat noin 9.000 alle talousarvion.

3 Kunnanhallituksen alainen toiminta

Kunnanhallituksen alaiseen toimintaan sisältyvät seuraavat tulosalueet:

Konsernihallinto
Sisäiset palvelut
Maaseutupalvelut
Pelastustoimi
Työllistäminen ja yhteispalvelu

TALOUS

1 000 EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	10 461	0	10 461	10 384	-77	-1 %
Toimintamenot	-10 026	-200	-10 226	-9 939	287	3 %
Toimintakate	436	-200*)	236	446	210	89 %
Laskennalliset kustannukset						
Poistot ja arvonalentumiset	-3 422	0	-3 422	-2 106	1 316	38 %
Tilikauden tulos	-2 986	-200	-3 186	-1 660	1 526	48 %

Toimintakate = Valtuustoon nähden sitova erä

*) Lisämääräraha asianajokuluihin ja työmarkkinatuen kuntaosuuksiin KV 65/16.12.2019

Toimintatuotot

Työllistämistuet jäivät noin 70.000 euroa alle talousarvion.

Toimintamenot

Toimintamenot alittivat muutetun talousarvion noin 290.000 eurolla ja myös alkuperäisen talousarvion noin 90.000 eurolla. Seutulienteen (Föli) yhteistoimintaosuudet toteutuivat noin 135.000 euroa alle kunnan talousarvion. Palkkakustannukset alittivat talousarvion noin 80.000 euroa. Konsernihallinnon kokouspalkkiot alittivat noin 30.000 euroa ja työllistämisen palkkakustannukset noin 60.000 euroa. Asiantuntijapalvelut toteutuivat lopulta noin 30.000 euroa alle muutetun talousarvion. Työterveyshuollon kustannukset toteutuivat noin 20.000 euroa alle talousarvion.

Toimintakate

Toimintakate oli noin 210.000 euroa muutettua talousarviota ja noin 10.000 euroa alkuperäistä talousarviota parempi.

3.1 Hallinto

Konsernihallinto Sisäiset palvelut Maaseutupalvelut Pelastustoimi

Kunnanjohtaja Esko Poikela
Toimialajohtaja Rauno Peltola
Talousjohtaja Silja Ruusu
Henkilöstöpäällikkö Katja Laalo
Vs. maaseutupäällikkö Ulla Nummila
Tietohallintopäällikkö Ari Toivola

TOIMIALAJOHTAJAN KATSAUS

Kunnanhallituksen alaisen toiminnan perustehtävänä on varmistaa hyvät olosuhteet kunnan ylimmälle päätöksenteolle sekä ohjata ja tukea toimialoja talouden, juridiikan sekä henkilöstö- ja tietohallinnon asiantuntijuutta edellyttävissä toiminnoissa.

Vuoden 2019 tärkeimpiä toiminnallisia tavoitteita olivat viranhaltijapäätösten ja lautakuntien esitysten valmistelun ja projektinhallinnan uusien toimintatapojen kehittäminen siten, että uusilla toimintatavoilla parannetaan projektien ja hankkeiden valmistelun laatua, seuranta- ja raportointia.

Vuoden 2019 alusta käyttöönotettua asianhallintajärjestelmää täydentämään hankittiin, Valmu – viranhaltijapäätösohjelma ja Cloudia Kilpailutus – järjestelmä, joiden käyttöönotto siirtyi alkuvuoteen 2020.

Talouden ja toiminnan sekä projektien ja hankkeiden suunnittelua, valmistelua ja seuranta varten käyttöönotettiin vuoden 2020 alusta Thinking Portfolio –ohjelma sekä johdon työpöytäsovellus. Tilikunta Oy:n talous- ja henkilöstöohjelmien käyttöönoton viivästymisen ennakointiin aiheuttavan sen, että kyseiset ohjelmat saadaan tuotantokäyttöön kevään 2020 ja aikana. Ohjelmistojen edellyttämien uusien toimintatapojen jalkauttaminen osaksi kaikkien toimialojen viranhaltijavalmistelua saadaan käynnistettyä syksyllä 2020.

Konsernihallinnon ja sisäisten palvelujen sekä maaseutupalvelujen perustehtävät kyettiin toteuttamaan hyvällä tasolla ja kustannustehokkaasti toimintavuoden 2019 aikana. Lisäksi osallistuttiin edelleen merkittäväällä panostuksella itäisten kuntien yhteisen talouspalvelukeskuksen Tilikunta Oy:n toiminnan uusien talous- ja henkilöstöhallinnon ohjelmistojen hankintaan ja käyttöönottoon liittyviin toimiin.

LIETO-STRATEGIAN TOTEUTUMINEN

Liedon kunnanvaltuusto hyväksyi 18.6.2018 vuosille 2018–2025 Liedon kunnan uuden strategian, jossa kuvataan kunnan keskeiset tavoitteet sekä keinot, joilla strategiset tavoitteet saavutetaan. Kuntastrategian mukaan sitä täydennetään olemassa olevilla ja laadittaviksi sovitulla toimenpide- ja politiikkaohjelmilla. Hallintopalvelujen vastuulle kuuluneet tavoitteet politiikkaohjelmien laatimisessa ja uusien toimintatapojen ja niitä tukevien ohjelmistoratkaisujen hankinnassa ja käyttöönotossa kyettiin toteuttamaan suunnitellusti.

Konsernihallinto

Kunnanvaltuusto, kunnanhallitus, kunnanjohtaja

Kunnanjohtaja Esko Poikela
Toimialajohtaja Rauno Peltola

TOIMINTA-AJATUS

Konsernihallintoon kuuluvat kunnanvaltuusto, kunnanhallitus, kunnanjohtaja, elinkeinotoimi ja tiedottaminen. Kunnanvaltuusto päättää voimavarojen käytöstä, kuntastrategiasta ja kunnan toimintaan keskeisesti vaikuttavista asioista. Kunnanhallitus ja valtuusto edistävät demokraattisesti kaikilla toimillaan kunnan ja sen asukkaiden hyvinvointia kuntastrategian mukaisesti. Kunnanvaltuusto hyväksyi uuden kuntastrategian 47/18.6.2018. Kuntastrategian 2018–2025 painopistealueet ovat:

- Unelmien pikkukaupunki – Viihtyisä ja vireä keskustaajama ja omaleimaiset asuinalueet
- Avoin ja oivaltava ote tulevaisuuteen
- Lietolainen on aktiivinen ja onnellinen
- Talouden ja toiminnan kehys

Kunnanhallituksen asettama Elinkeinotoimikunta toimii koordinoivana ja kehittäväenä yhteistyöelimenä tukien yrittäjäjärjestöjen ja kunnan välistä vuoropuhelua. Elinkeinotoimikunta vastaa elinkeino-ohjelman laatimisesta ja seurannasta sekä toteutumisen raportoinnista kunnanhallitukselle tilinpäätöksen yhteydessä.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo	Toteuma
Talouden ja toiminnan kehys: Kerralla kuntoon Kulut kurissa Osaava ja motivoitunut henkilöstö	Organisaation valmistelun ja projektinhallinnan uudet toimintatavat parantavat kunnan strategian mukaisten projektien ja hankkeiden valmistelun laatua, seurantaa ja raportointia	Toimenpiteet: Otetaan uusia projektinhallinnan toimintatapoja käyttöön koko organisaatiossa (projektiportfolio) Hankitaan ja otetaan käyttöön toimintatavan muutosta tukevat työvälineet Mittarit: Toimintamallit on kuvattu ja käytössä merkittävimmissä projekteissa ja hankkeissa 31.5.2019.	Hankkeiden ja päätöksenteon valmistelua tukevat projektinhallinnan välineet otettiin käyttöön suunnitellusti, mutta uusien toimintatapojen laajamittainen käyttöönotto ja jalkauttaminen osaksi jokapäiväistä työskentelyä siirtyi vuodelle 2020.

		Toimintamalleja tukevat työvälineet (ohjelmat) on käyttöön otettu 1.9.2019.	
Avoin ja oivaltava ote tulevaisuuteen: Yrittäjyyden edistäminen	Valituilla hankkeilla edistetään yrittäjyyttä ja yritysten toimintaedellytyksiä	Matkailun kehittämishanke Mobiilit yrityspalvelut - hanke Elinkeino-ohjelman päivitys on tehtynä 31.5.2019 mennessä	Tavoitteet täyttyivät vuoden loppuun mennessä.
Avoin ja oivaltava ote tulevaisuuteen: Avoin ja aktiivinen viestijä	Kunnan viestintä ja tiedottaminen on aktiivista ja monikanavaista	Liedon kunnan internet-sivujen uudistamisprojekti: Lieto.fi-verkkopalvelu, joka on toiminnoiltaan, palveluiltaan ja ulkoasultaan ajanmukainen, sisällöltään kohderyhmiä palveleva, täyttää saavutettavuusvaatimuks et ja täyttää kuntaviestintää koskevat lait.	Liedon viestinnän kehittämistoimet etenivät suunnitellusti ja jatkuvat vuoden 2020 aikana.

ARVIO SISÄISEN VALVONNAN SEKÄ RISKIENHALLINNAN TOIMIVUUDESTA JA RIITTÄVYYDESTÄ

Talouden voimakas elpyminen ja työttömyyden väheneminen jatkuivat erityisesti Turun seutukunnassa vuoden 2019 aikana. Tästä huolimatta kuntien taloudellinen tilanne huononi sekä alueellisesti että valtakunnallisesti huomattavasti ennakoitua enemmän. Kunnan lainankannan kasvusta huolimatta sen aiheuttamia riskejä on kyetty hallitsemaan korkojen osalta suunnitelman mukaisella suojautumisella korkojen nousua vastaan.

Investointien ja investointivaran (vuosikatteen) epäsuhteen ja lainakannan kasvun aiheuttamaan uhkaan on edelleen kiinnitettävä erityistä huomiota. Mittavat investoinnit kasvattavat kunnan vuosittaisten poistojen määrää, joka rasittaa olennaisesti tilikauden tulosta ja vaikeuttaa tavoitetta ylijäämäisestä kuntataloudesta.

Kunnanhallituksen alaisen toiminnan valvonnan ja riskienhallinnan toimivuus ja riittävyys ovat hyvällä tasolla. Tilikaudella 2017 on täydennetty ja päivitetty hallintosääntö, sisäisen valvonnan yleisohje ja konserniohje. Sisäisen valvonnan ohjeiden soveltamista jatketaan tilikauden 2019 aikana. Tietoturva- ja tietosuojapolitiikka sekä niitä koskeva ohjeistus on valmisteltu ja koulutus järjestetty tietosuojavastaavan toimesta.

TULOSALUEEN VERTAILUHINNAT

	TP 2018	TA 2019	TP 2019	Poikkeama, %
Konsernihallinto, toimintakulut €/asukas	95	89	94	6 %
Asukasluku 31.12.	19 831	20 045	20 011	-0,2 %

TALOUS

1 000 EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	6 843	0	6 843	6 834	-9	-0,1 %
Toimintamenot	-1 788	-140	-1 928	-1 889	39	2 %
Toimintakate	5 055	-140*)	4 915	4 945	30	0,6 %

*) Lisämääräraha asianajokuluihin KV 65/16.12.2019

Toimintakate

Konsernihallinnon toimintakate toteutui noin 30.000 euroa muutettua talousarviota parempana ja noin 110.000 euroa alkuperäistä talousarviota heikompana. Muutettu talousarvio sisältää lisämäärärahan 140.000 euroa asianajokuluihin, jotka liittyvät kunnan liitetietojen kohdassa 41 tarkemmin kuvattuun oikeudenkäyntiin. Konsernihallinnon kokouspalkkiot alittivat talousarvion noin 30.000 eurolla.

Sisäiset palvelut

Hallintopalvelut, tietohallinto ja henkilöstöpalvelut

Toimialajohtaja Rauno Peltola
Talousjohtaja Silja Ruusu
Henkilöstöpäällikkö Katja Laalo
Tietohallintopäällikkö Ari Toivola

TOIMINTA-AJATUS

Sisäisten palvelujen tulosalue edistää osaltaan kuntastrategian toteutumista sekä tuottaa päättäjille ja kunnan muille toimialoille sekä kuntalaisille laadukkaita palveluita. Toimialojen tuloksellisuutta tuetaan muun muassa talous-, tieto- ja henkilöstöhallinnon neuvonnalla ja yhteistyöllä. Lisäksi toimialojen käytettävissä on asiantuntijapalveluita liittyen asiahallintoon, kilpailutuksiin sekä sopimus- ja lakiasioihin.

Sisäisten palvelujen keskeisenä pitkän aikavälin tavoitteena on edesauttaa ja mahdollistaa kunnan toimintatapojen ja niitä tukevien kyvykkyyksien suunnitelmallinen kehittäminen.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo	Toteuma
Talouden ja toiminnan kehys: Kerralla kuntoon	Uuden asiahallintajärjestelmän käyttöönotto ja valmisteluprosessiin ja valmistelun sisältöön liittyvät toimintatapojen kuntatason muutokset on kuvattu ja käyttöön otettavissa 5/2019	Asiahallintajärjestelmän käyttöönotto 1.1.2019 toteutuu Valmistelun ja toimielinkäsittelyn prosessikuvaus valmiina 3/2019 Vaikutusten arviointi ohjeistettu ja käytössä 2019	Toteutunut lukuun ottamatta vuodelle 2020 siirrettyä koko kunnan valmistelun prosessien kuvaamista ja yhtenäistämistä.
	Taloushallinnon sääntöjen, ohjeiden ja hyvien menettelytapojen tehokkaampi jalkauttaminen toimialoilta	Julkaistaan käytännönläheinen ja kattava taloushallinnon ohjeistus	Tavoitteena ollut ohjekokonaisuus ei ole kaikilta osiltaan toteutunut. Taloushallinnon voimavarat ovat ohjeistamisen osalta kuluneet ennakoitua enemmän taloushallinnon uuden ohjelmiston (Unit4) viivästyneeseen käyttöönottoon. Budjetoinnin osalta järjestettiin kesällä useita tukitilaisuuksia. Ohjeistuksia on laadittu ja koulutuksia järjestetty yhteistyössä Tilikunta Oy:n kanssa.
		Uudet taloushallinnon ohjelmistot otetaan käyttöön vuoden 2019 aikana. Samalla kehitetään prosesseja sujuvimiksi ja uusia ohjelmia vastaaviksi ja perehdytetään uusien ohjelmien loppukäyttäjiä taloushallinnon ohjeisiin ja hyviin menettelytapoihin. Mittari: Palaute toimialoilta (kysely)	Uuden taloushallinnon ohjelmiston (Unit4) käyttöönoton viivästyminen on aiheuttanut lukuisasti ongelmia. Potter- ryhmäläisiltä saadun palautteen perusteella yhteistyö ja saatu tuki kunnan taloushallinnolta on ollut toimivaa. Uuden taloushallinnon ohjelmiston ei ole kuitenkaan koettu parantaneen prosesseja ja ohjelmistoon ja sen käyttöönottoon ei olla

			oltu tyytyväisiä. Taloushallinto jatkaa prosessien kehittämistä ja uuden ohjelmiston käyttöönoton tavoitteet pyritään saavuttamaan vuoden 2020 aikana yhteistyössä Tilikunta Oy:n ja ohjelmistotoimittajan kanssa.
		Potter-ryhmä kokoontuu kerran kuukaudessa käymään läpi talouden tilanteen ja keskeiset ajankohtaiset asiat.	Toimenpide on toteutunut.
Talouden ja toiminnan kehys: Osaava ja motivoitunut henkilöstö	Työyhteisöjen työhyvinvoinnin lisääminen	Esimies- ja henkilöstökoulutukset Työhyvinvointiryhmä perustettu Mittarit: Työhyvinvointikyselyjen tuloksissa esimiestyön osion keskiarvo paranee Kehityskeskustelujen lkm min. 80 % Keskimääräisten sairauspoissaolojen määrän lasku TA 2018 14 -> TA 2019 13,8 per henkilö.	Työhyvinvointikyselyn toteuttaminen siirrettiin keväälle 2020 ja myöhemmin edelleen syksyyn 2020 Kehityskeskustelujen toteutuminen oli 80 %:ia suhteessa esimiesten määrään. Sairauspoissaolojen määrä säilyi ennallaan 17 päivässä, joten tavoite ei toteutunut.
Talouden ja toiminnan kehys: Kulut kurissa – ylijäämäinen ja investoinnit mahdollistava talous	Talouden suunnittelun, analysoinnin ja raportoinnin laatu paranee	Toimialojen tukeminen talouden suunnittelussa, analysoinnissa ja raportoinnissa Mittari: Palaute toimialoilta (kysely)	Potter-ryhmäläisiltä saadun palautteen perusteella Potter-ryhmän toiminta ja yhteistyö kunnan taloushallinnon kanssa on hyvällä tasolla. Raportoinnin kehittäminen on viivästynyt uuden taloushallinnon ohjelmiston (Unit4) käyttöönoton viivästymisen myötä. Talouden toteumalukuja vuoden 2020 alusta ei vielä tilinpäätöksen laadintahetkellä ole käytettävissä. Taloushallinto jatkaa raportoinnin kehittämistä

			yhteistyössä Tilikunta Oy:n ja ohjelmistotoimittajan kanssa. Kunta hankki ja otti käyttöön vuonna 2019 Johdon työpöydän, jolla raportointia kehitetään vuoden 2020 aikana.
		Potter-ryhmä kokoontuu kerran kuukaudessa käymään läpi talouden tilanteen ja olennaiset toimenpiteitä edellyttävät mahdollisuudet ja riskit.	Toimenpide on toteutunut.
	Työkyvyn ylläpitoon panostetaan ja työkyvyttömyyden kustannukset laskevat	Kaikki ennaltaehkäisevän työkyvyn ylläpidon keinot (vartu-keskustelut yhteistyö työterveyshuollon kanssa, korvaava työ, osasairauspoissaolot, kuntoutustuki, osatyökyvyttömyyseläkkeet) ovat käytössä. Mittarit: Sairauspoissaolojen ja työtapaturmien määrä laskee: keskimääräisten sairauspoissaolojen määrän lasku TA 2018 14 -> TA 2019 13,8 per henkilö. Työterveyshuollon kustannukset laskevat selvästi, vähintään 25 % vs. MTA 2018.	Kaikki ennaltaehkäisevän työkyvyn ylläpidon keinot ovat käytössä. Sairauspoissaolojen lasku ei toteutunut, vaan niiden määrä säilyi ennallaan 17 kalenteripäivässä /tt Työterveyshuollon kustannukset laskivat n. 30%:ia MTA 2018 verrattuna

ARVIO SISÄISEN VALVONNAN SEKÄ RISKIENHALLINNAN TOIMIVUUDESTA JA RIITTÄVYYDESTÄ

Sisäisten palvelujen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuus ja riittävyys ovat hyvällä tasolla. Tavoitteiden toteutumista varmistetaan aktiivisella osaamisen johtamisella, ohjauksella ja valvonnalla.

Aikaisempien vuosien epävarmuustekijöinä on nähty Itäisten kuntien talouspalvelujen yhteistyö aloittamiseen liittyvässä valmistelussa onnistuminen sekä henkilöstön vaihtuminen, jotka edellyttävät osaamisen säilymisen sekä organisaatioiden välisen yhteistyön sujuvuuden varmistamista. Riskin voidaan katsoa toteutuneen Tilikunta Oy:n ohjelmistojen käyttöönoton yhteydessä.

Hallintopalvelut eivät ole kyenneet riittävästi ennakoidaan palvelukeskustoiminnan käynnistymisen vaikutuksia kunnan laskentapalveluiden käytännön järjestämiseen. Tältä osin on jatkossa kiinnitettävä erityistä huomiota riskien ennakointiin ja hallintaan vastaavia hankkeita koskevien projektien seurannassa ja riskikartoitusten laadinnassa sekä ennakko vaikutusten arvioinnissa. Tähän soveltuvat projektihallinnan ohjelmat ja toimintatavat on otettu käyttöön vuoden 2019 aikana.

Henkilöstön vaihtumiseen ja osaamisen säilyttämiseen liittyvät uhkatekijät ja riskit on kyetty hallitsemaan toimenkuvien tarvelähtöisellä suunnittelulla sekä hallituilla rekrytointiprosesseilla.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

Suoritteet	TP 2018	TA 2019	TP 2019	Poikkeama, %
Työntekijöiden määrä*	1 170	1 200	1 161	-3 %
Sairauspoissaolot pv	19 884	16 500	19 820	20 %
Sairauspoissaolot keskimäärin/henkilö	17,0	13,8	17,0	23 %
Asukasluku	19 831	20 045	20 011	-0,2 %

* Työterveyshuollon piirissä olevat henkilöt ka/kk

Vertailuhinnat	TP 2018	TA 2019	TP 2019	Poikkeama, %
Työterveyshuolto € / työntekijä*	318	200	173	-13,5 %
Maksetut sairauspäivien palkat	1 446 987	1 500 000	1 378 047	-8 %
Hallintopalvelut (sisäiset palvelut) toimintamenot €/asukas	157	144	142	-1 %

* Työterveyshuollon piirissä olevat henkilöt ka/kk

TALOUS

1 000 EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	2 427	0	2 427	2 460	33	1 %
Toimintamenot	-2 890	0	-2 890	-2 842	48	2 %
Toimintakate	-463	0	-463	-382	81	17 %

Toimintakate

Työterveyshuollon Kela-korvaukset ja koulutuskorvaukset toteutuivat yhteensä noin 27.000 euroa ennakoitua suurempana. Työterveyshuollon kustannusten toteuma oli noin 20.000 euroa alle talousarvion. IT-kustannusten toteuma oli noin 30.000 euroa alle talousarvion.

Maaseutupalvelut

Toimialajohtaja Rauno Peltola
 vs. maaseutupäällikkö Ulla Nummila

TOIMINTA-AJATUS

Tavoitteena on turvata EU-lainsäädännön vaatimusten täyttyminen, huolehtia tulvavahinkojen ja riistavahinkojen arvioinnista, pitää eläinrekisteriasiat ajan tasalla sekä tehdä hukkakaurakatselmuksia. Maaseutupalvelut on nimetty paikalliseksi maaseutuelinkeinoviranomaiseksi, joka hoitaa valtion kunnalle määräämät maaseutuhallinnon tehtävät. Liedon maaseutupalvelut käsittää seuraavat kunnat: Aura, Koski Tl, Lieto, Marttila, Masku, Mynämäki, Naantali, Nousiainen, Raisio, Rusko ja Turku.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo	Toteuma
Lietolainen on aktiivinen, osaava ja onnellinen Hyvällä palvelulla on kasvot	Asiakastyön laadun vahvistaminen	Nettisivuille henkilöstön kuvat Jatkuvan palautteen antaminen, ”hymynaamat” Hallintotyön tasapainottaminen, tehostaminen työkierron avulla, otetaan käyttöön vastaanottoajat. Etätyöpäivät	Suunnitelma ei toteutunut. Ei toteutunut. Asiakkaiden palveluajat ovat hyvin joustavat ja palvelutarpeeseen on pystytty vastaamaan hyvin. Osa työntekijöistä on pitänyt säännöllisesti etätyöpäiviä.
Avoin ja oivaltava ote tulevaisuuteen: Avoin ja aktiivinen viestijä	Ajankohtainen, tehokas viestintä	Säännölliset koulutukset Tiedottaminen verkkosivujen kautta Facebook	Viljelijäkoulutuksia on pidetty kevään tukihaun aikana suunnitellusti ja kattavasti koko alueella. Tiedotus verkkosivuilla on ollut ajankohtaista. Facebook sivujen viestintä on ollut aktiivista ja informatiivista.
Avoin ja oivaltava ote tulevaisuuteen: Yrittäjyyden edistäminen	Rakentaa aloittavan yrittäjän tiedonportaatt	Koulutuspäivät Tilaisuudet, mm. maaseutuyrittäjäristeily Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa.	Maaseutuyrittäjäristeily ei toteutunut. Muiden toimijoiden kanssa yhteistyössä on osallistuttu maakunnallisten koulutusten järjestämiseen.

ARVIO SISÄISEN VALVONNAN SEKÄ RISKIENHALLINNAN TOIMIVUUDESTA JA RIITTÄVYYDESTÄ

Maksajavirastotehtäviä hoitava kunta antaa vakuutuksen tehtävien suorittamisesta yhteisön sääntöjen mukaisesti varainhoitovuosittain. Varainhoitovuotta koskevassa lausumassa vakuutetaan, että käytössä on järjestelmä, jolla saadaan riittävä varmuus laillisesta ja sääntöjenmukaisesta toiminnasta ja yhteisön sääntöjen noudattamisesta. Tavoitteiden toteutuminen on varmistettu aktiivisella osaamisella. Aktiivinen osaaminen saavutetaan riittävällä ja säännöllisillä koulutuksilla.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

Suoritteet	TP 2018	TA 2019	TP 2019	Poikkeama, %
Tukikelpoisten tilojen lukumäärä	1 289	1 263	1 245	-1,4 %

Vertailuhinnat	TP 2018	TA 2019	TP 2019	Poikkeama, %
€ / tila	296	318	321	1 %

TALOUS

1 000 EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	343	0	343	340	-3	-1 %
Toimintamenot	-402	0	-402	-400	3	1 %
Toimintakate	-59	0	-59	-59	0	0 %

Maaseutupalvelujen talous on toteutunut talousarvion mukaisesti.

Pelastustoimi

Kunnanjohtaja Esko Poikela

TOIMINTA-AJATUS

Laadukkaat pelastustoiminta-, turvallisuus- ja ensihoitopalvelut tuotetaan Varsinais-Suomessa ammattitaitoisesti, tasapuolisesti ja nopeasti kaikkina vuorokauden aikoina. Aluepelastuslaitos tuottaa pelastustoimen palveluja Varsinais-Suomen maakunnan 28 kunnan alueella aluepelastuslautakunnan hyväksymän palvelutasopäätöksen mukaisesti. Aluepelastuslaitos tuottaa ensihoitopalveluja Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin palvelutasopäätöksen mukaisesti.

TULOSALUEEN VERTAILUHINNAT

Vertailuhinnat	TP 2018	TA 2019	TP 2019	Poikkeama, %
Toimintakulut €/asukas	70	71	71	0 %
Asukasluku	19 831	20 045	20 011	-0,2 %

TALOUS

1 000 EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	0	0	0	0	0	0 %
Toimintamenot	-1 413	0	-1 413	-1 422	-8	-1 %
Toimintakate	-1 413	0	-1 413	-1 422	-8	-1 %

Pelastustoimen talous on toteutunut olennaisesti talousarvion mukaan.

3.2 Työllistäminen ja asiointipalvelu

Toimialajohtaja Oili Paavola
Työllisyyspäällikkö Soile Nieminen

TOIMIALAJOHTAJAN KATSAUS

Työllistämisen vastuualueella Liedon kunnan tehtävänä on edistää työllisyyttä Liedossa ja Liedon työssäkäyntialueella, nostaa alueen työllisyysastetta, turvata muuttuvan työelämän työvoimatarpeita, luoda työmahdollisuuksia työnhakijoille, edistää eri toimijoiden yhteistyötä sekä nostaa kunnan alueella toimivien yritysten tunnettavuutta ja rekrytointiedellytyksiä (Liedon työllisyydenhoidon aiesopimus 2019).

Kuntien lakisääteiset velvoitteet:

- ikääntyvien työllistämismenestys
- kuntouttava työtoiminta
- työmarkkinatuen rahoitus
- työttömien terveyden edistäminen
- työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu
- poliittisen tahdon mukaan muut palvelut.

Kunta maksaa 300 – 999 päivää työttömänä olleiden työmarkkinatukimaksuista 50 %. Lisäksi yli 1000 päivää työmarkkinatuella olleista kunta maksaa 70 % työmarkkinatukimaksuista.

Vuodelle 2019 oli maksuihin varattu 290 000 € (lisämääräraha KV 65/16.12.2019 mukaan lukien 350 000 €), ja niihin käytettiin 340 212 €. Verrattuna edelliseen vuoteen kuntaosuus on pienentynyt 11 %.

Työllistämispalvelut uudistaa ja kehittää palvelutoimintojaan valtakunnallisten rakennemuutosten edellyttämään malliin. Liedon työllistämispalvelut Kisällä toimii palvelukokonaisuutena asiakaslähtöisesti ottaen huomioon sekä asiakkaiden että henkilökunnan työturvallisuusnäkökohdat. Näiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää uuden toimintaympäristön tarpeiden tiedostamista ottaen huomioon asiakaskunnan erilaiset palvelutarpeet (kuntouttava työtoiminta, työkokeilu, alihankinta, opinnollistaminen, arvioinnit ym.).

Kierrätystoiminnot ovat kiinteä osa Kisällin toimintaa. Kierrätyksen kautta ylläpidetään mielekkäitä työtoimintamuotoja ja mahdollistetaan useita työtoimintapaikkoja. Kierrätyskeskuksen toiminta on kestävän kehityksen mukaista ja kattaa sen kaikki kolme keskeistä osa-aluetta: sosiaalinen, ekologinen ja taloudellinen kestävyys. https://www.facebook.com/kisallikellari/info?tab=page_info.

Asiointipalvelun vastuualueella palvellaan ulkoisia ja sisäisiä asiakkaita, hallinnoidaan kunnan kiinteistöjen avaimia, hoidetaan kunnanviraston toimitilojen tilavaraukset, puhelunvälitys, kunnantalon kulunvalvonta, kunnan palvelujen sähköisen puhelinluettelon ylläpito sekä yleinen neuvonta. Asiointipisteen palveluneuvojat hoitavat Föli –liikenteen matkakorttiasioita, Kelan asiakaspalvelun ajanvarausta ja ottavat vastaan kunnalle tulevia maksuja. Föli –korttien myynti ja lataus ovat merkittävä osa asiointipisteen palveluissa, vaikkakin korttilataukset ovat lisääntyvässä määrin siirtymässä nettiin. Asiointipisteessä ovat nähtävänä kuulutukset, asemakaavamuutokset, tonttijaot ja katusuunnitelmat. Asiointipisteen tietokoneet ovat asiakkaiden käytettävissä sähköisessä asiointissa. Asiointipisteessä palvellaan jatkossakin monipuolisesti, asiakkaita henkilökohtaisesti kohdaten. Asiointipisteen sijoittuminen laajennetun kirjaston yhteyteen mahdollistaa aktiivisen yhteistyön kirjastopalvelujen kanssa.

Asiointipalvelun vastuualueelle kuuluu Liedon joukkoliikenteen eli Fölin kehittäminen yhä paremmin kuntalaisia palvelevaksi, kestävästä kehityksestä ja ympäristösuojelua tukevaksi matkustusmuodoksi.

Föli on osa seutukunnallista joukkoliikennettä, jota hallinnoidaan Turun kaupungin joukkoliikennetoimistosta Turun kaupungin joukkoliikennelautakunnan alaisena. Joukkoliikennelautakunnassa on Liedon kunnan luottamushenkilöedustaja, ja Fölin valmisteluryhmässä on mukana Liedon virkamiesedustaja.

LIETO-STRATEGIAN TOTEUTUMINEN

Asiointipisteen palvelujen toimivuus ja myönteinen asenne ovat kunnan käyntikortti. Henkilökohtaista palvelua arvostetaan yhä edelleen ja asiointipisteen palveluneuvojat vastaavat tähän tarpeeseen. Palveluneuvojen tehokas Föli-palvelu edesauttaa hyvien liikenneyhteyksien toteutumista ja kehittää myönteistä kuntakuvaa. Fölin linja- ja reittiverkoston kehittäminen yhä joustavammaksi lisää kuntalaisten ja yritysten tyytyväisyyttä.

Työllistämispalvelut Kisälli muodostaa oivan ympäristön kunnan eri toimialojen, yritysten ja kolmannen sektorin tehokkaaseen yhteistyöhön, mikä edesauttaa joustavaa ja mahdollistavaa työllisyydenhoitoa. Esim. yritys- ja rekrytointipalvelu ottaa huomioon paikalliset ja seudulliset yrittäjät toteuttaen kehittämishakuista ja myönteistä toimintaotetta. Kierrätyksestä tiedottaminen kehittää myönteistä kuntakuvaa: kunta pitää huolta sekä asukkaista että ympäristöstä ja kannustaa kuntalaisia omaatoimisuuteen sekä ekologisiin valintoihin.

TOIMINTA-AJATUS

Työllistäminen ja asiointipalvelu -tulosalueen keskiössä ovat asiakkaat ja laadukkaan asiakaspalvelun tarjoaminen. Tulosalueen, Föli mukaan lukien, toiminta on poikkihallinnollista, missä kunnan toimialojen yhteistyön merkitys korostuu sekä työllistämisen että asiointipalvelun vastuualueella. Toimialojen keskinäisellä yhteistyöllä ja toisaalta hyvällä yritys yhteistyöllä saadaan työllistämiseen tehokkuutta ja tuloksia.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo	Toteuma
Liikenneyhteydet ja saavutettavuus	Föli –kustannusten hillitseminen	n. 17.000 € alle arvion.	Noin 135.000 € alle talousarvion
Henkilökohtainen palvelu	Vastataan henkilökohtaisen palvelun kasvavaan kysyntään	Palautelomaketta suunnitellaan.	Suunnittelu on kesken.
Yrittäjyyden edistäminen	Hyvä ja toimiva yritys yhteistyö	Yritystapaamisia vähintään 500/v.	Yritystapaamisia 1132 / v.
Uteliaat, tutkivat, osallistavat ja innokkaat kokeilut	Työpajatöiden opinnollistaminen	Suoritettujen osatutkintojen määrä. 5 osatutkintoa.	Suoritettuja osatutkintoja 7
Yhteisöllisyyden ja aktiivisen harrastustoiminnan edistäminen	Yhdistystoiminnan tukeminen	Edelleensijoitus yhdistyksiin/yrityksiin 25 henkilöä/v	Edelleensijoitus yrityksiin 16 hlö / 2019 23 hlö / 2018 jatkot
Kulut kurissa – ylijäämäinen ja investoinnit mahdollistava talous	Mahdollisimman pienet kunnan osarahoittamat työmarkkinatukimaksut. Työllistämispalveluiden asiakkaat eivät palvelun	Kunnan maksamat työmarkkinatukimaksut ovat alle 300 000 €/v.	Kunnan maksamat työmarkkinatukimaksut ovat 340 212 €.

	päätyessä jää työttömäksi; hyvinvoivat kuntalaiset.	Palvelun päättävistä asiakkaista on muualla kuin työttömänä väh. 50 %. Palvelun päättävistä nuorista on muualla kuin työttömänä väh. 50 %. Etsivän nuorisotyön asiakkaista väh. 95 % on ohjattu muihin palveluihin.	Palvelun päättävistä asiakkaista on muualla kuin työttömänä 61 %. Palvelun päättävistä nuorista on muualla kuin työttömänä 80 %. Etsivän nuoristyön asiakkaista on 94,44 % ohjattu muihin palveluihin.
--	---	--	---

ARVIO SISÄISEN VALVONNAN SEKÄ RISKIENHALLINNAN TOIMIVUUDESTA JA RIITTÄVYYDESTÄ

Työllistämisen vastuualueella on moniammatillisen asiantuntijaorganisaation voimin edelleen panostettu prosessien kehittämiseen siten, että toiminta on joustavaa, tehokasta ja vaikuttavaa. Näin varmistetaan sekä läpinäkyvä sisäinen yhteistoiminta että asiakkaiden henkilökohtaiset palvelutarpeet. Työllistämispalveluiden alkuvaiheen prosessi (työ- ja toimintakyvyn arviointi) asiakkaiden työllistämässä vie yhä enemmän resursseja. Asiakaskunnan muuttuminen haasteellisemmaksi aiheuttaa myös turvallisuusriskin, mikä on tiedostettu.

Työllistämisen vastuualueella on tehty itsearviointia Sosiaalisen laadunarviointimallin (STL 2013, sovellus EFQM:stä ja CAF-sta) mukaisesti vuodesta 2005. Omat prosessit on laadittu tehty oman väen toimesta ja IMS –prosessit yhdessä soten kanssa, jolloin tehostetaan palvelua ja vältetään päällekkäistyötä. Vuonna 2018 tehtiin itsearvioinnin pohjalta kehittämissuunnitelma, jota on toteutettu vuonna 2019. Tietosuoja-asiat saatettiin vuoden 2018 aikana ajan tasalle. Asianmukaiset rekisteriselosteet on laadittu ja jo dokumentoitujen asiakirjojen tietosuojavarmistukset toteutettu.

Asiakaspalvelun kehittämisessä ovat tärkeitä koko tulosalueen oman toiminnan arvioinnit ja osaamisen päivittäminen. Joustava, avoin ja vastavuoroinen vuoropuhelu eri hallintokuntien, 3-sektorin ja muiden sidosryhmien välillä edesauttavat tulosalueen tavoitteiden toteutumista. Asiakaspalvelussa on ennakoitava mahdolliset väkivalta- ja muut uhkatilanteet sekä asiointi- että työllistämispalveluissa. Henkilöstön työhyvinvointi nähdään osana sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa. Hyvinvoiva ja motivoitunut henkilökunta toimii työnantajan ohjeistusten ja yhteiskunnan yleisten normistojen mukaan.

Fölin osalta sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa johtaa seudullinen joukkoliikennelautakunta. Yhteistoiminta-alueen kunnilla on mahdollisuus antaa lausuntoja ja tehdä esityksiä.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

Suoritteet	TP 2018	TA 2019	TP 2019	Poikkeama, %
Työttömyys % *) /Työvoima/Työttömät	5,3 / 9 520 / 502	6,0 / 9 520 / 540	4,7 / 9 650 / 454	-21,7 / 1,4 / -15,9
Työllistämisen asiakkaat (sis.etsivän asiakkaat)	582	550	588	+ 7

€ / työllistämisen asiakkaat, brutto/netto	3 507 / 2 203	3 918 / 2 377	3 571 / 2 315	-8,9 % / - 2,6 %
Kunnan osarahoittama työmarkkinatuki €/vuosi ja €/as	381 651 / 19,25	290 000 / 14,47	340 212 / 17,00	+ 17,3 / +17,5
Fölin nousut Liedossa	442 300	500 000	455 000	- 9%
Asiointipisteen asiakkaat / pv	95	100	100	0 %
puhelut / pv	68	70	70	0 %
Föli-kortit € / kk-ka	3100	4500	3700	-18 %
kassa € /kk –ka	8500	11000	7800	-29 %

*) Työttömyys-% = vuoden keskiarvo

Vertailuhinnat	TP 2018	TA 2019	TP 2019	Poikkeama, %
Työll.palvelut kulut € / asukas tulot € / asukas	115 49	107 42	105 37	-1,9 -11,9
Asiointipalvelu kulut € / asukas tulot € / asukas	58 1,5	64 0,04	61 0,59	-4,9 0,07
Kehittäminen, kulut € / asukas hallinto tulot € / asukas	5 0,01	4,74 ----	4,69 ----	-1,05

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Yritysyhteistyö on laajentunut Turun seutukuntaan ja alueen yrityksiin. Rekrytointipalvelun käytettävissä on mm. kunnan palkkatuki. Palvelun kohderyhmänä ovat ensisijaisesti Liedon työttömät ja työnantajina ennen kaikkea Liedon, mutta myös koko Turun seutukunnan työnantajat sekä yhdistykset.

Kunta edelleen sijoittaa yhdistyksiin palkkatukityöllistettyjä sekä yrityksiin. Talousarviovuodelle tehtiin edelleensijoitussopimus 16 henkilölle, joista 4 oli alle 29-vuotiaita nuoria. Vuoden 2018 sopimuksista päättyi 23 vuoden 2019 aikana. Lisäksi tehtiin 2 kk jatkosopimuksia yrityksissä jo 6 kuukautta olleille 3 kpl. Nykyiset tilat eivät mahdollista asiakasmäärien kasvua, joten on luotava erilaisia tapoja ohjata asiakkaita eteenpäin. Edelleensijoitus on mahdollisuus asiakkaille, jotka ovat valmiita siirtymään eteenpäin työllistämispalveluista.

Turun Seudun joukkoliikenne (Föli) –asiat on hoidettu asiointipalvelun vastuualueella vuoden 2016 alusta lähtien. Liedon kunnan alueella Föli on tullut käyttöön vuoden 2014 puolivälissä. Turun kaupungin joukkoliikennelautakunta hallinnoi alueen joukkoliikennettä. Seutuliikenteen (Fölin) kustannustenjakomallin 1.7.2019 käyttöön otettu, matkustusaikaan perustuva jakomalli toi Liedolle lisää vuosikustannuksia n. 170.000 €.

TULOSALUEEN INVESTOINNIT

Työllistämispalveluiden uutta toimintamallia palveleva uudisrakentaminen on ollut lukuisissa keskusteluissa vuosien varrella ja suunnittelurahaa oli tarkoitus varata vuoden 2020 talousarvioon. Kuntatalouden vaikeudet estivät määrärahan esittämisen päätöksentekijöille.

TALOUS

1 000 EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama € *)	Poikkeama % *)
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	849	0	849	750	-99	-11,6 %
Toimintamenot	-3 531	-60	-3 591	-3 386	205	5,7 %
Toimintakate	-2 682	-60*)	-2 742	-2 636	106	3,9 %

Toimintakate = Valtuustoon nähden sitova erä

*) Lisämääräraha työmarkkinatuen kuntaosuuksiin KV 65/16.12.2019

Työllistämisen ja asiointipalvelun tulosalueen toimintakate toteutui hieman yli 100.000 euroa parempana kuin muutettu talousarvio ja hieman alle 50.000 parempana kuin alkuperäinen talousarvio. Seutuliiikenteen (Föli) yhteistoimintaosuudet toteutuivat noin 135.000 euroa alle kunnan talousarvion.

Työllistäminen

Toimintatuotot, - 12,9 %, -109 091 €

Myyntituotot alittuivat (-6,4 %, -11 382 €). Kierrätyksen jakeista saadut tulot olivat vähemmän kuin arvioidut. Tuet ja avustukset (-11,6 %, -69 994). Työllistämistulot alittuivat, koska työllistettyjen palkkamenot alittuivat.

Muut toimintatuotot alittuivat (-44,0 %, - 27 265 €). Kuntouttavan työtoiminnan tulot kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä alittuivat, koska työtoimintaan osallistuvien määrä Kisällissä oli alle suunnitellun. Tämä johtui siitä, että kuntouttavaan työtoimintaan on vuonna 2019 sijoitettu enemmän yhdistyksiin.

Toimintamenot, -4,4 %, - 96 374 €

Henkilöstökulut alittuivat (-4,5 %, - 68 887 €). Työllistettyjen ja oppisopimuksella työllistettyjen palkkamenot alittuivat. Määräaikaisten palkkamenot alittuivat ja vakituisten palkkamenot ylittyivät. Yksi määräaikainen vakanssi vakainaistettiin vuoden 2019 alussa.

Palvelujen ostot alittuivat (-9,5 %, - 14 522 €). Asiantuntijapalveluja, postipalveluja ja puhtauspalveluja ostettiin vähemmän. Kisällin siivous tuotettiin omana palveluna 1.8.2029 alkaen.

Aineet, tarvikkeet ja tavarat kohta alittui (-5,0%, 2 707 €). Elintarvikkeita ja sähköä ostettiin vähemmän.

Avustukset alittuivat (-2,4%, - 9 138 €). Työmarkkinatuen kuntaosuus alittui. Lisämäärärahaa saatiin 60 000 € työmarkkinatuen kuntaosuuteen.

Toimintakate, +1 %, +12 717 €

Toimintakate oli 100,9 %, + 12 717 €. Tulojen ja menojen alitukset kompensoivat toisiaan.

4 Ympäristöterveyspalvelut

Toimialajohtaja, Johanna Mäkinen

TOIMIALAJOHTAJAN KATSAUS

Ympäristöterveyslautakunnan taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet ovat toteutuneet suunnitelman mukaisesti. Merkittävin muutos on ollut valtakunnallisen valvontatietojärjestelmän (Vati) käyttöönotto vuoden 2019 alusta. Tietojärjestelmää on korjattu ja päivitetty alkuvuoden aikana ja järjestelmän muuttuneet kirjauskäytännöt vaikuttavat myös suoriteseurannan vertailtavuuteen. Valtakunnallisen LaatuNet-järjestelmän kehittämis- ja käyttöönotto työ on jatkunut edelleen vuoden 2019 aikana. Laatutyön tavoitteena on järjestelmällisesti arvioida omaa toimintaa ja pyrkiä jatkuvasti parantamaan sitä. Maakuntaudistuksen valmistelu ympäristöterveydenhuollon osasta eteni hyvin ja työ on luonut hyvän pohjan mahdolliselle ympäristöterveydenhuollon sijoittumiselle maakuntiin eli sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksen ratkaisuihin. Hallitusohjelmassa ”Osallistava ja osaava Suomi” todetaan, että ympäristöterveydenhuollon järjestäminen selvitetään osana sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta. Sote-uudistusta ja ympäristöterveyden järjestämistä on sote-ministeriryhmässä käsitelty 16.1. ja 22.1.2020. Vielä ei kuitenkaan ole päätetty liitetäänkö ympäristöterveydenhuolto uudistukseen.

LIETO-STRATEGIAN TOTEUTUMINEN

Liedon vision 2025 mukaan Liedon tulevaisuutta rakennetaan avoimella ja oivaltavalla otteella siten, että kulut pidetään kurissa ja asiat tehdään kerralla kuntoon. Tuloksena on elinvoimainen kunta sekä hyvinvoiva ja onnellinen asukas ja yrittäjä, jolle luonteenomaisia piirteitä ovat aktiivisuus ja yhteisöllisyys. Ympäristöterveyslautakunnan toimialalla strategisten tavoitteiden toteutumista tuetaan seuraavien painopistealueiden ja menestystekijöiden osalta:

Avoin ja oivaltava ote tulevaisuuteen:

Yrittäjyyden edistäminen

Hyvällä palvelulla on kasvot

Talouden ja toiminnan kehys

Ympäristöterveyslautakunta

TOIMINTA-AJATUS

Ympäristöterveydenhuollon toimivaltaisena viranomaisena toimii Liedon ympäristöterveyslautakunta, jossa on yksi edustaja jokaisesta yhteistoiminta-alueen kunnasta. Liedon kunta toimii vastuukuntana alueelliselle yksikölle. Yksikön vastuulla on Auran, Kaarinan, Kemiönsaaren, Koski TL:n, Liedon, Loimaan, Paraisten, Marttilan, Oripään, Paimion, Pöytyän ja Sauvon terveysvalvonta ja eläinlääkintähuolto. Lisäksi hoidamme Turun kaupungin lakisääteisen tuotantoeläinten terveydenhuollon ja ympärivuorokautisen kiireellisen eläinlääkäriavun. Tuotamme lakisääteiset kunnan ympäristöterveydenhuollon (eläinlääkintähuollon, eläinsuojelun, elintarvikevalvonnan ja terveysvalvonnan) laadukkaat palvelut yhteistoiminta-alueella tarpeenmukaisesti. Kohtelemme toiminnanharjoittajia tasapuolisesti, annamme asiantuntevaa neuvontaa ja ohjausta sekä palvelemme sujuvasti ilmoitus- ja lupa-asioissa.

Henkilöstölle on asetettu selkeät vuosittaiset tavoitteet ja vastuualueet. Asetettujen tavoitteiden toteutumista seurataan. Valtakunnallisen valvontaohjelman pohjalta laaditaan valvontasuunnitelma, jota aluehallintovirastot arvioivat kerran valvontaohjelmakaudessa arviointi- ja ohjauskäytien yhteydessä.

Arviointi- ja ohjauskäyntien raporttien pohjalta voidaan tarkastella valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman ohjaavuutta ja sitä, kuinka asetetut tavoitteet ovat toteutuneet.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo	Toteuma
Yrittäjyyden edistäminen	Neuvotaan, ohjataan ja edistetään yritystoimintaa – valvojasta valmentajaksi.	Tasapuolinen, riskiperusteinen ja yhdenmukainen valvonta: sisäiset ja ulkoiset auditoinnit valvontakäytäntöjen yhtenäisyyden kehittämiseksi: yksikön sisällä sekä valvontayksiköiden välillä. Tavoite Oiva-/Vati-raportin vastaavuus >80%. Lähipalvelut (eläinlääkäri)	Toteutunut, sisäisiä auditointeja on tehty ja poikkeamakirjanpitoa kehitetty. Salon ja Liedon valvontayksiköt ovat tehneet yhteistarkastuksia yksikköjen välisen yhdenmukaisuuden kehittämiseksi ja arvioinnit olivat >80% yhteneväiset. Eläinlääkärivastaanottoja hajautetusti, tilakäynnit kohtuullisin etäisyyksin.
Lieto/ ympäristöterveyden huollon toimialue matkailukohteena	Laadukkaat ravintola- ja majoituspalvelut	Oiva-/Vati-tulokset > 95% A/B	Ei toteudu, Oiva-arvosanat A/B ovat 90,% Neuvontaan ja ohjaukseen panostetaan.
Uteliaat, tutkivat, osallistavat ja innokkaat kokeilut	Olemme pilottikunta valtakunnallisessa ympäristöterveyden huollon LaatuNet-hankkeessa	Laadukas toiminta. Ulkoisen auditoinnin tulokset.	Laatunetin ulkoiset auditoinnit aloitetaan loppuvuodesta 2019. Laadunhallinnan perustason selvittämiseksi tulisi ulkoinen auditointi tehdä kaikkiin valvontayksiköihin vuoden 2020 aikana.
Hyvällä palvelulla on kasvot	Työ tehdään suurelta osin asiakkaiden luona, yrittäjät tuntevat valvojansa ja eläinlääkäriinsä.	Valvontakohteille on vastuutarkastaja. Eläinlääkäreillä on vastuualueet. Asiakaspalautteen seuranta: palautelinkki on aina auki. Palaute käsitellään palaverissa ja huomioidaan toiminnan kehittämiseksi, tavoitetaso > 8 asteikolla 1-10	Vastuualueet ovat selkeät ja tehtäväjakoa tarkastellaan aina tarvittaessa. Asiakaspalaute on käsitelty ja se on tavoitetasolla >8 asteikolla 1-10.
Talouden ja toiminnan kehys	Kulut kurissa, Osaava ja motivoitunut henkilöstö	€/asukas kustannukset, mahdollisuus täydennyskoulutukseen (pvä/hlö). Selkeät vastuualueet ja vapaus työtehtävien suunnitteluun	Resursointia tarkastellaan jatkuvasti suhteessa tehtävämäärän kehitykseen ja tot 1-12 on edellisen vuoden tasolla. Täydennyskoulutusta ka. 5 pvä/hlö

ARVIO SISÄISEN VALVONNAN SEKÄ RISKIENHALLINNAN TOIMIVUUDESTA JA RIITTÄVYYDESTÄ

Tavoitteiden toteutumisen varmistamisen ja resurssien oikean kohdentamisen suhteen ulkopuolinen auditointi ja vertailu valtakunnallisiin tilastoihin antavat tukea johtamistyölle. Vuoden 2018 aikana otettiin käyttöön uusi valtakunnallinen sähköinen laatujärjestelmä ja tämän järjestelmän kehitys ja käyttöönotto jatkuvat edelleen. Laatujärjestelmä on lakisääteinen vaatimus elintarvikevalvonnalle, sen tarkoituksena on tukea organisaatiota toiminnan ja prosessien jatkuvassa kehittämisessä ja auttaa vastaamaan asiakkaiden laatuodotuksiin. Tavoitteen asettelussa huomioidaan resurssien tehokas käyttö. Asiakas palaute on tärkeää toiminnan kehittämisen kannalta ja palautteen käsittely kirjataan sekä huomioidaan toiminnan kehittämisessä. Valvonnan osalta katsomme sen antavan riittävän varmuuden ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön määräysten noudattamisesta ja elintarvikkeiden turvallisuudesta toimialueella. Yksikkömme vahvuus on suunnitelmalliseen valvontaan painottuva toiminta sekä oman, riskinarviointiin perustuvan suunnitelman täysipainoinen toteuttaminen. Liedon ympäristöterveyspalveluiden tehokkuus ja kustannukset ovat LaatuNet vertailussa keskitasoa paremmalla tasolla (suorite/htv ja €/as). Henkilöstöriskit muodostavat ehkä suurimman riskin, koska pienellä osastolla tiettyjä tehtäviä ja valvonnan osa-alueita hoitavat yksittäiset henkilöt, joiden sairastapaukset muodostavat riskin. Tavoitteena on ollut mahdollisuuksien mukaan solmia yhteistyösopimuksia muiden yhteistoiminta-alueiden kanssa erityistehtävien saumattoman hoidon turvaamiseksi ja yksikön sisällä laajentaa osaamispohjaa ja näin minimoida henkilöriskejä.

Suoritteet	TP 2018	TA 2019	TP 2019
Terveysvalvonta €/asukas*	6,1	6,5	6,1
Eläinlääkintähuolto €/asukas*	7,9	8,5	7,6
Eläinlääkäreiden hoitokäynnit	12 180	11 900	12 295
Eläinsuojelu- ja eläintautivalvontakäynnit	492	500	483
Terveysvalvonnan tarkastukset ja muut suoritteet (Vati)	1625	1490	1502

Vertailuhinnat	TP 2018 Muut*	TP2018 Lieto	TP 2019 Muut*	TP2019 Lieto
Eläinlääkintähuolto €/as	12,1	7,9	tieto ei vielä saatavilla	7,6
Terveysvalvonta €/as	10	6,1	tieto ei vielä saatavilla	6,1

* Lähde LaatuNet

Asukasluku yhteistoiminta-alueella 31.12.2019 Tilastokeskuksen ennakkotieto: 123 263 asukasta
Kesäasutusta ei ole huomioitu luvuissa.

TALOUS

1 000 EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	1 628	0	1 628	1 523	-105	-6 %
Toimintamenot	-1 834	0	-1 834	-1 703	131	+7 %
Toimintakate	-206	0	-206	-180	+26	+13 %

Toimintakate = Valtuustoon nähden sitova erä

Toimintatuotot

Toimintatuotot ovat toteutuneet asiakasmaksujen osalta talousarvion mukaisesti. Kuntien maksuosuuksilla katetaan loput menoista ja niiden osalta toimintakulujen jääminen vuoden 2018 tasolle laskee maksutoteumaa.

Toimintamenot

Vuoden aikana tehdyt sopeutustoimet (yhden eläinlääkärin vakanssin osa-aikaistaminen ja yhden tarkastajan vakanssin lakkauttaminen) laskivat henkilöstökuluja. Lisäksi eläinlääkintähuoltoon palautui vuokranantajan virheellisen vuokralaskelman vuoksi maksettuja vuokria 22,5 t€. Ostopalveluiden hinnat pysyivät myös pääosin vuoden 2018 tasolla vaikka talousarviossa oli varauduttu korotuksiin. Toimintamäärärahojen osalta voidaan yleisesti todeta, että määräraha on osoitettu tehtävän ja tavoitteen saavuttamiseksi. Mikäli tavoite voidaan saavuttaa pienemmin kuluin, on lautakunnalla valtuus ja velvollisuus jättää määräraha käyttämättä. Tasauskutus yhteistoimintasopimuksen mukaisesti tilinpäätöksen yhteydessä.

Toimintakate

Toimintakate on Liedon kunnan maksuosuus. 20% asukasluvun ja 80% suoritteiden perusteella. Suoriteperusteisuudesta johtuen kuntien maksuosuuksissa on vuosittaista vaihtelua.

5 Sosiaali- ja terveyspalvelut

Vs. toimialajohtaja Krista Ryödi

TOIMIALAJOHTAJAN KATSAUS

Sosiaali- ja terveyspalveluiden toimintakatteen ylitys alkuperäisestä talousarviosta 53 837 631 € oli noin 2,1 miljoonaa euroa, muutetusta talousarviosta ylitys oli 816 404 €. Muutetun talousarvion toimintakate oli 55 152 631 €, toteuma 55 969 035 € (101,5%). Lisämäärärahaa haettiin kahdesti vuoden aikana osavuosisiraportin yhteydessä 800 000 € ja sosiaali- ja terveyslautakunnan kokouksen jaostossa marraskuussa 515 000 €, yhteensä 1 315 000 €. Lisämäärärahan hakemisten yhteydessä ei kuitenkaan varauduttu riittävästi terveys- ja sairaanhoitopalvelujen tulosalueen hoitotarvike- ja lääkekuluihin (ylitys 222 886 €) ja henkilöstökuluihin (ylitys 438 344 €).

Heikkenevän talouden kehityksen katkaisemiseksi Liedon kunnanhallitus on antanut 9/2019 kunnanjohtajalle tehtäväksi talouden tasapainottamisohjelman laatimisen vuosille 2019-2021 siihen liittyvine selvityksineen ja toimenpide-ehdotuksineen. Sosiaali- ja terveyslautakuntaa koskevat selvitys on Tarvasjoen hyvinvointikeskuksen palvelukokonaisuus, tilojen tuleva käyttötarkoitus sekä Tarvasjoen sote-palvelukokonaisuus. Selvityksen perusteella tehdään tarkoituksenmukaiset päätökset. Palvelutuotannon kehittämistä ja ulkoistamisselvitystä koskee vanhusten kotihoidon toiminnan tehostaminen ja toimintaedellytysten parantaminen sekä tehostetun palveluasumisen tuotantotapa valitaan taloudellisuusperusteella ja tehdään tarvittavat selvitykset, esitykset ja ratkaisut oman tuotannon kannattavuuden parantamiseksi. Kunnassa otetaan projektisalkun hallintamalli käyttöön, jolla parannetaan projektien ja hankkeiden suunnittelua ja seuranta. Henkilöstöä koskee organisaatiouudistus, jossa tavoitteena on esimiestyön selkiyttäminen, prosessien parantaminen ja toiminnan tehostaminen. Organisaatiomuutosten kautta tavoitteena on 30 henkilötyövuoden säästöt v. 2020 – 2021. Liedon kunnan tasapainottamisohjelman toteuttaminen ja siihen sisältyvien organisaatiomuutosten henkilöstövaikutusten yhteistoimintaneuvottelut aloitettiin 11/2019.

Härkätien sairaalaosasto on toiminut reilun vuoden uusissa tiloissa yhdellä osastolla aiemman kahden sijasta. 30 potilaspaikkaa on ollut riittävä. Sairaalaapaikkoja on hankittu 54 000 euron edestä Kaarinasta, Pöytyältä, Maskusta ja Loimaalta. Jonotusvuorokausia on ollut 327. Osaston täyttöaste on ollut 96 %. Siirtoviivemaksut ovat vähentyneet huomattavasti. Kotiin tuotavia palveluja vahvistettiin lisäämällä vapautuvaa hoitajaresurssia kotihoitoon, kotiutustiimiin ja avosairaalaan. Lisäksi kotikuntoutuksen tiimi tukee kotona selviytymistä. Neljä työntekijää irtisanoutui ja paikkoja ei täytetty.

Terveys- ja sairaanhoitopalveluissa pääpaino on omassa tuotannossa ja sen kehittämisessä. Tavoitteena on pidemmällä aikavälillä erikoissairaanhoidon tarpeen vähentäminen. Erikoissairaanhoidon kustannuksia laski oman sisäisen konsulttilääkäritoiminta sekä palveluiden ostopalvelut yksityissektorilta kustannustehokkaasti. Lääkäri- ja hoitajamäärää on lisätty 2018 innovaatioryhmän ehdotusten mukaisesti. Syksyllä 2018 aloitettu konsulttilääkäritoiminta on vakiintunut ja osoittautunut tavoitteita vastaavaksi.

Sairaalapalveluissa aloitettu geriatrinen arviointiyksikkö ja muistipoliklinikka tukevat ikäihmisen voimaantumista ja toimintakykyä. Jatkossa on tärkeää, että tehostetun palveluasumisen paikka järjestyy jatkossa lähinnä muistisairaille. Fysioterapian toimintatavoitteet toteutuivat suunnitellusti. Lakisääteiset apuvälinekustannukset ovat nousussa, koska kuntalaisten ikääntyminen ja sitä kautta kotiin vietävien palveluiden tarve kasvaa. Kuvantamisyksikön kuvausmäärät ovat hieman nousseet, erityisesti hampaiden osalta. Laitekanta on uutta, jonka vuoksi vuonna 2019 huoltokustannuksia ei ole ollut.

Suun terveydenhuollossa hammaslääkärin subakuutin hoidon iltavastaanotto Liedon pääterveysaseman hoitolassa yhtenä iltana viikossa. Henkilöstöresurssien lisäyksen tuoma asiakasmaksujen lisätuotto arvioitu

liian suureksi. Vajaa henkilöstöresurssi ja potilastietojärjestelmien muutokset heikensivät toimintaa ja näkyivät potilastyössä.

Pääterveysaseman tilojen suunnittelua on tehty henkilökuntaa ja käyttäjiä kuunnellen. Arkkitehti Matti Haapajärvi on saanut toimeksiannon, suunnittelua ja luonnostelua on tehty syksystä 2018 alkaen. Terveyskeskuksen sisäilmakorjauksia jatkettiin myös vuoden 2019 aikana.

Liedon vanhusväestön määrän kasvu näkyy vanhuspalveluiden asiakasmäärissä. Hoito- ja hoivamenojen hillitsemiseksi kiinnitetään huomiota terveiden ja liikunnallisten elämäntapojen edistämiseen, ennaltaehkäiseviin ja ennakoiuihin palveluihin. Kotiin vietävien palveluiden kustannuksiin, määrään, tuotantotapaan, laatuun sekä sujuvien palvelu- ja hoitoketjujen kehittämiseen panostetaan. Kotihoidossa asiakkaat ovat entistä heikompiakuntoisempia ja paljon palvelua tarvitsevien asiakkaiden määrä kasvaa. Kotihoidon henkilöstön riittävyys ja osaaminen pyritään turvaamaan. Tehostetun palveluasumisen tarve on vähentynyt avopalveluiden kehittämisen myötä 19 paikalla vuoden aikana. Tämä ei vaikuttanut kuitenkaan kotihoidon asiakasmäärän kasvuun. Kotikuntoutuksen ennakoiivat palvelut ovat siirtäneet myös kotihoidon palveluntarvetta. Välimuotoisia asumispalveluiden lisäämistä on suunniteltu, josta esimerkkinä Peltolan muuttaminen perhehoitoyksiköksi tulevana vuonna 2020. Kotihoidon henkilöstömäärän riittävyys, työtilat ja työhyvinvointihanke ovat lisänneet työhyvinvointia kotihoidossa. Vanhus- ja hoivapalveluissa henkilöstön sairauslomapäivät ovat vähentyneet 6-7 päivää vakituista työntekijää kohden.

Vanhus- ja hoivapalveluiden alkuperäinen talousarvio ylittyi omaishoidon, tehostetun palveluasumisen ja kotihoidon osalta. Talousarviomuutoksella määrärahaa lisättiin tehostetun palveluasumisen palveluseteleihin 800 000 euroa, jota jäi käyttämättä. Kotihoidon sijaisten palkkoihin määrärahaa saatiin lisää 175 000 euroa, joka ei riittänyt, ylitys oli 350.000 euroa.

Härkätien terveyskeskuksen osaston muutos on tuonut muutoksia myös vanhuspalveluihin. Tehostetun palveluasumisen yksiköissä tarjotaan usein saattohoitoa ja kuntoutusjaksoja asiakkaille, jotka vielä siirtyvät alkuperäiskotiin. Käyttöaste on ollut korkea, mikä näkyy hoitopäivähinnan laskuna vuoteen 2018 verrattuna, eteenkin Hyvinvointikeskuksessa. Yksityisten osuus tehostetusta palveluasumisesta on vuodessa laskenut 19 paikalla, ja yli 75-vuotiaiden peittävyys on, väestöennakkotietojen mukaisesti laskettuna 7,1%. Vuoden 2018 väestötietojen mukaan peittävyys on 7,8%.

Kehitysvammaisten ryhmäkodin Peltolan viiden asunnon asumisyksikön toiminta lopetettiin 8/2018. Asukkaille etsittiin yksilöllisesti korvaava asumisratkaisu itsenäisen asumisen palveluohjauksen piiristä ja yksityisestä asumispalveluyksiköstä, ja heidän asumisen muutosta seurattiin vuoden 2019 aikana. Uusi toimintakeskus valmistui 4/2019. Toimintakeskuksella aloitti uusi vastaava ohjaaja 10/2019. Ryhmäkoti Sakarin tilat luovutettiin pois vammaispalvelujen käytöstä 12/2019, koska kehitysvammaisten ryhmämuotoiselle asumiselle ei ollut tarvetta. Itsemääräämisoikeutta tukeva lainsäädäntö on jalkautunut kehitysvammaispalveluiden toimintaan.

Kehitysvamma- ja vammaispalvelut yhdistyivät toiminnallisesti, kun vammaispalvelupäällikkö aloitti virassaan 3/2019. Vammaispalveluissa aloitti uusi sosiaalityöntekijä 5/2019. Vammaispalveluista osallistuttiin kuntayhteistyönä tehtävään vaikeavammaisten asumispalvelujen, tilapäishoidon sekä työ- ja päivätoiminnan kilpailutuksen valmisteluun. Selvitystyö alle 65-vuotiaiden omaishoidon vapaiden järjestämisestä Liedon kunnan toimintakeskuksella aloitettiin.

Perhe- ja sosiaalipalveluissa kaikissa sosiaalityöntekijöiden viroissa on ollut pätevät työntekijät. Kehitysvammaispalveluiden päällikön siirryttyä toisen työnantajan palvelukseen, virka muutettiin vammaispalvelupäällikön viraksi ennakoiden jo tulevaa lakimuutosta. Psykososiaalisen yksikön esimiehen tehtävät jaettiin vuoden 2019 aikana perhe- ja sosiaalipalvelujohtajan sekä terveyskeskuksen vastaanottopalveluiden osastonhoitajan kesken väliaikaisesti.

Perhe- ja sosiaalipalveluissa on onnistuttu edelleen siinä, että omaa palvelun tuottamisen vaikutus niin asiakastyön laadussa kuin taloudellisestikin ei ole lisännyt esimerkiksi lastensuojelun avohuollon tukitoimien ostamista. Sosiaalihuoltolain mukaisten palveluiden henkilöstöresurssi on ollut vajaa, jonka vuoksi edelleenkin ei olla päästy siihen, että lastensuojelun työntekijöillä olisi vain lastensuojelun asiakkaita. Lastensuojelun asiakkaista lähes puolet ovat sosiaalihuollon asiakkaita. Lastensuojelussa työskentelevä psykologi on lisännyt lastensuojelumenetelmien kirjoa. Systeemisen mallin mukainen tiimityöskentely on otettu käyttöön lastensuojelussa. Mallissa asiakkaan asioista vastaa yhden työntekijän sijaan tiimi ja mallissa korostuu työntekijöiden selkeät roolit sekä osaamisen kehittäminen. Vuoden aikana sijoitettuna oli 21 lasta, vuoden lopussa huostassa olevia lapsia oli 9, koko vuoden aikana 12. Lastensuojeluilmoitusten määrä ja yhteydenotot lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi kasvoivat edelleen aikaisempiin vuosiin verrattuna. Vuoden 2019 aikana lastensuojelun henkilöstössä tapahtui työntekijävaihdoksia.

Liedon perhekeskuksen palvelujen kokoamiseen, koordinoimiseen ja toiminnan käynnistämiseen perustettiin perhe- ja sosiaalipalveluihin palvelukoordinaattorin virka, joka täytettiin 8/2019. Perhekeskusyksikön yhtenäistämistä valmisteltiin vuoden 2019 aikana ja perhekeskus aloitti toimintansa varhaisen tuen palveluna. Perhekeskusyksikkö tarjoaa sosiaalihuollon palveluita, jotka ovat perheneuvolatoiminta ja perhepalvelut (lapsiperheiden kotipalvelu, sosiaaliohjaus ja perhetyö). Perhekeskuksen toimintaa ohjaavat valtakunnalliset Lape- linjaukset, joiden mukaan perhekeskus kokoaa lapsiperheiden palvelut yhteen mahdollisimman varhain ja oikea-aikaisesti. Perhekeskuksen karnevaali toteutettiin syyskuussa, ja se oli menestynyt tempaus yli sektorirajojen. Tapahtumaan osallistui yli sata perhettä. Ammattilaisten käyttöön valmistui palvelukartta, joka auttaa hahmottamaan palveluita ja ohjaa perheitä oikeisiin palveluihin.

Sähköisiä asiointipalveluita on laajennettu. Terveys- ja sairaanhoitopalveluissa käytössä on kansalaisen ajanvaraus suun terveydenhoidossa ja se tulee laajenemaan myös vastaanottopalveluihin. Sähköisesti ajan on voinut varata myös influenssarokotusta varten. Käytössä on jo aiemmin ollut tekstiviestimuistutus varatuista vastaanottopalveluista. Sosiaalipalveluissa on käytössä mobiilipalvelu ja sähköisesti varatusta tapaamisajasta saa tekstiviestimuistutuksen. Vanhus- ja hoivapalveluissa on käytössä 24/7 läsnäolopalvelu ja Kompassi- hankkeen myötä on otettu käyttöön alueellinen palveluohjaus käyttöön, ja toiminta jatkuu alueellisena kuntien rahoittamana. Kotiin annettavissa ikäihmisten palveluissa syksyllä pilotoitiin uutta etäseurantatuotetta, joka nimettiin Kauko-palveluksi.

SoLakka-hanke, joka on Liedon kunnan ja perusturvayhtymä Akselin yhteinen THL:n tukema hanke sosiaalipalveluiden Kantaan liittymisestä päättyi 8/2019. Liedon kunnan sosiaalipalvelut on liittynyt Kantaan 2/2019.

LIETO-STRATEGIAN TOTEUTUMINEN

Toimialalla on kirjattu Lieto –strategian mukaiset tavoitteet, toimenpiteet ja niiden seurantaan liittyvät mittarit talousarvioasiakirjaan, laatupolitiikkaan ja tulokorttiin. Strategian toteutumista seurataan toimintavuoden aikana mm. kuukausiraportoinnin yhteydessä. Tärkeimmäksi tavoitteeksi on asetettu ennalta ehkäisevän ja kotiin annettavan palvelun ensisijaisuus ja näihin tavoitteisiin tähtäävien muutosten toteuttaminen palvelukriteereissä. Liikunnan ja työllisyyden edistäminen, koulutusasteen nostaminen sekä suun terveydenhuollon ennalta ehkäisevän työn onnistuminen ovat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä painopistealueena ja mittareina.

Sosiaali- ja terveyslautakunta

Vs. toimialajohtaja Krista Ryödi

TOIMINTA-AJATUS

Sosiaali- ja terveyslautakunnan perustehtävä on edistää ja seurata väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä järjestää lakisääteiset sosiaali- ja terveyspalvelut siten, että palvelut perustuvat väestön tarpeisiin, monipuoliseen kokonaisarvioon, asiakkaan kuntoutus-, hoito- ja asiakassuunnitelmiin sekä ennakkointiin, varhaiseen tukeen ja asiakkaan tarpeen mukaiseen palvelumuotoiluun.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo	Toteuma
Matkassa mukana, ihmistä tukien	Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen ja erojen kaventaminen. Elinympäristöä kehitetään väestön omaa kunnon ja toimintakyvyn ylläpitämistä tukevaksi.	Ryhmäneuvolat ja fysioterapeutin suoravastaanotot käynnistetään. Kattava seulontoihin osallistuminen 96 % Karieksen ehkäisyn tavoite DMF- indeksi 7-v < 0.15, 12-v <1.5, 15-v < 2.8 Terveysliikuntasuunnitelman toteuttaminen tavoitteiden mukaisesti, lähipalveluiden suunnittelu ja rakentaminen valtakunnallisten suositusten mukaan Kuntoutukseen, koulutukseen, työllisyyteen ja terveisiin elintapoihin Sairastavuusindeksi alle 92. Sähköiset palvelut käytössä matalan kynnyksen palveluohjauksen ja nopean yhteydensaannin turvaamiseksi.	Koulutukset ovat fysioterapeuttien suoravastaanotossa toteutuneet vuoden 2019 aikana. Ryhmäneuvolatoiminta käynnistynyt syksyllä 2019. Hyvinvointikertomukseen kuuluva mittari, johon omalla toiminnalla on vaikea vaikuttaa. Sähköiset palvelut ovat käytössä osittain suun terveydenhuollon ja rokotusten ja hoitajien ajanvarauksessa. Vanhusten palveluohjauksessa on chat –palvelu. Oma olo –oirearvion kehittämisessä ollaan mukana, käyttöönotto alkaa syksyllä 2020. Pilotti meneillään etämittauksissa diabeetikoille ja astmaatikoille.
Me teemme hyvinvointia, arki on arvokasta	Kuntalaisten hyvinvointia ja kohtaamista turvaa monialaiset palvelut. Sosiaali- ja terveyspalvelujen	Perhekeskuksen toimintaa aloitetaan Liedossa.	Liedon perhekeskus aloitti toimintansa 2019 varhaisen tuen palveluna. Perhekeskuksen palvelukoordinaattori aloitti 9/2019.

	keinoin tuetaan kuntalaisten työ- ja toimintakykyä	Lastensuojelussa ja muissa sosiaalipalveluissa on käytössä systeeminen malli asiakastyössä. Terveystarkastukset toteutuvat 100 %, neuvola tavoittaa kaikki lapsiperheet yhteistoiminta-alueella. Lasten ja nuorten arkiympäristössä tarjottavaa ammattilaisen antamana keskusteluapua ja ongelmien ratkaisutaitoja lisätään. Kotiin vietävät palvelut riittävät kattamaan palvelutarpeen (mm. sairaansijat osastolla riittävät, hoitotakuu toteutuu ja sosiaalipalveluiden vastaanottoajat toteutuvat max 7 arkipäivän kuluessa)	Perhekeskuksen pihakarnevaali toteutettiin 9/2019, johon osallistui yli sata perhettä. Ammattilaisten käyttöön valmistui palvelukartta, joka auttaa ohjaamaan asiakkaita ja perheitä oikeisiin palveluihin. Lastensuojelussa systeeminen työtapa on muuntunut yhä luontevammaksi (asiakkaiden osallistaminen, suhteen luominen ja avoin dialogi). Terveystarkastukset toteutuvat (lakisääteinen palvelu).
Liedosta löytyy työtä ja tekemistä	Sosiaali- ja terveystalouden keinoin tuetaan kuntalaisten työ- ja toimintakykyä (sis. kansansairauksien hoito, kuntoutus, työttömien ja osatyökykyisten aktivoiminen)	Terveystalouden edistämisen alueella on aloitettu ryhmätoiminta päihitteettömyyttä tukemiseksi yhdessä oppilashuollon, nuorisotoimen ja etsivän nuorisotyön kanssa. Jalkautuva mielenterveys- ja sosiaalityö nuorten ja muiden asiakkaiden parissa toteutuu, kyllä/ei. Liikkumista edistäviä hankkeita toteutetaan yhdessä liikuntatoimen ja Lieto-opiston kanssa. Koululaisten 5- ja 8-luokkalaisten Move – mittausten tulosten hyödyntäminen +/- (fyysinen toimintakyky). Ravintoon ja terveellisiin elämäntapoihin ohjaaminen etenkin kouluiässä suunnitelmallista +/- (kouluterveydenhuolto ja suun terveydenhuolto).	On toteutunut. Sairaanhoitajan jalkautuminen kouluihin on toteutunut. Toteutunut suunnitelman mukaisesti. Move mittaus toteutui myös 9 luokkaisille. Opisto pitää liikuntaryhmiä ikäihmisille. On toteutunut.

ARVIO SISÄISEN VALVONNAN SEKÄ RISKIENHALLINNAN TOIMIVUUDESTA JA RIITTÄVYYDESTÄ

Liedon kunnassa aloitettiin talouden tehostamisohjelman johdosta kunnan henkilöstöä koskeva yhteistoimintamenettely 11/2019. Neuvottelut koskevat mm. sosiaali- ja terveyspalveluita. Erityisen huomion kohteena ovat johtamiseen ja esimiestyöhön liittyvät rakenteet.

Sähköisiin palveluihin ja tiedonhallintaan siirtymisessä on huomioitu tietosuojakysymykset ja niihin liittyvät riskit. Asiakkaiden ja henkilöstön osaamiseen sähköisissä palveluissa on panostettava edelleen. Palvelutarpeen arviointi ja palveluohjaus ovat keskeisiä kaikissa sosiaali- ja terveyspalveluissa.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden laadunhallintatyötä on jatkettu systemaattisesti. Itsearviointeissa, sisäisissä ja ulkoisissa auditointeissa riskienhallinta kokonaisuutena, potilas- ja asiakasturvallisuus sekä tietosuoja- ja tietoturva-asiat ovat keskiössä ja epäkohtia vähennetään ja poistetaan havaintojen ja kehittämissuosituksen mukaisesti.

Toimitilojen terveellisyydestä ja turvallisuudesta huolehditaan henkilöstön työtyytyväisyyden ja tuottavuuden varmistamiseksi.

INVESTOINNIT

Lifecare tietojärjestelmäohjelman käyttöönottoon on budjetoitu 53 000 €. Lifecareen liittyvät investoinnit ylittyi 32 207 €.

Vuonna 2018 aloitettiin toimintakeskuksen rakentaminen, hanke valmistui suunnitellussa aikataulussa huhtikuussa 2019. Toimintakeskuksen ensikertaiseen kalustamiseen varattiin n.100 000 € leasing-rahoituksella. Hammashoitolaan hankittiin hammashoitoyksikkö ja hammaskuvauslaite leasing-rahoituksella, johon budjetoitiin 27 000 €.

SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUIDEN KRIITTISET SEURATTAVAT SUORITTEET

	TP 2018	TA 2019	TP 2019
Palvelujen saatavuus	53	21	19 (8/2019) 35 (12/2019)
- Lääkärin ei kiireellinen vastaanotto, arkipäivää			2 päivää
- Sosiaalipalvelut, yhteydenotto arkipäivää			3 kk
- SH:n mukainen palvelutarpeen arviointi			0,5 kk
- Tehostettu palveluasuminen, kuukausi	1,1 kk	0,5 kk	
Yli 75 –vuotiaita tehostetussa palveluasumisessa	8,7 %	8 %	7,8 %
Kotihoidon saatavuus 75-v +	19 %	17 %	ei tietoja
Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä	20	10	21
Erikoissairaanhoidon käyttö suhteessa tasaerälaskutukseen	-3 %	- 1,6 % (elokuu)	-2,3%
Vanhusten ja terveydenhuollon tarvevakioidut menot/ indeksi (koko maa = 100)	99 (2017)	<100	<100

	TP 2018	TA 2019	TP 2019
Sosiaalipalveluiden kustannukset €/asukas	1 067	1 036	1 094
Perusterveydenhuollon kustannukset €/asukas	571	538	586
Erikoissairaanhoidon kustannus €/asukas (Lieto)	1 114	1 134	1 148
Perhe- ja sosiaalipalveluiden kustannukset €/asukas	571	536	508
Vanhus- ja hoivapalvelut €/asukas	483	511	560
Vammaispalveluiden kustannukset €/asiakas	17 130	17 893	17 500
Kehitysvammapalveluiden kustannus €/asiakas	40 581	39 528	40 049
Kehitysvammaisten laitoshuolto €/asiakas	202 040	200 083	178 862
Avohoidon tukitoimien kustannus €/asiakas	3 192	4 214	3 192
Sijaishuollon kustannus €/asiakas	53 677	81 739	58 359
Tepa € / hpv (oma tuotanto ei sis ostopalveluita eikä palveluseteleitä)	117	126	128
KH € / käynti	32	25	30
Ennakoivat € / 75 v+	266	226	269
Avohoitokustannukset/asiakas	471	448	508
Avohoitokustannus/asukas	331	321	349
Suun terveydenhuollon kustannukset €/asiakas	186	144	198
Suun terveydenhuollon kustannukset €/asukas	76	83	82
Osaston hoitopäivä €	319	298	293

TALOUS

1 000 EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	8 531	0	8 531	8 620	89	1,04 %
Toimintamenot	-62 368	-1 315	-63 683	-64 612	-929	1,46 %
Toimintakate	-53 838	-1 315	-55 153	-55 992¹	-839	-1,52 %
Laskennalliset kustannukset						
Poistot ja arvonalentumiset	-352	0	-352	-143	209	59 %
Tilikauden tulos	-54 190	-1 315	-55 505	-56 135	-630	-1,14 %

Toimintakate = Valtuustoon nähden sitova erä

Toimintatuotot

Toimintatuotot olivat 89 000 euroa suuremmat talousarvioon verrattuna. Erityisesti ikäihmisten hoitopäivämaksut ja ateriapalvelumaksut.

Toimintamenot

Koko lautakunnan sijaisten kustannukset ylittyivät 520 000 euroa.

Perhe- ja sosiaalipalveluiden (lastensuojelu, kehitysvammaiset) sijaisten henkilöstökustannukset ylittyivät 110 000 euroa. Ikäihmisten palveluiden osalta sijaisten henkilöstökustannukset ylittyivät n. 330 000 euroa. Terveys- ja sairaanhoitopalveluiden sijaisten henkilöstökustannukset ylittyivät n. 80 000 euroa.

Erilliskorvaukset sivukuluineen ylittyivät 260 000 euroa.

Koko lautakunnan tasolla lääkkeitä ja hoitotarvikkeita ylittyivät noin 220 000 euroa, avoterveydenhuollon vastuualueella ylitys oli n.300 000 euroa.

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiriin lopullinen kuntalasku toi Liedon kunnalle palautusta 517 436 euroa.

Erikoissairaanhoidon palveluostoihin saatiin lisämäärärahaa 340 000 euroa, toteuma ylittikin vain 115 000 euroa alkuperäiseen talousarvioon. Muutettu talousarvio alittui n. 225 000 euroa.

Toimintakate

Edellä mainituista syistä toimintakate ylittyi n. 816 000 euroa.

¹ Lautakunnan lopulliset toteumaluvut ovat tarkentuneet lautakuntakäsittelyn jälkeen tilinpäätöskirjausten yhteydessä. Sosiaali- ja terveyslautakunnan toteutunut ylitys on noin 839.000 euroa ja lautakunnan käsittelemä ylitys on 816.000 euroa. Sosiaali- ja terveyslautakunnan osalta noin 23.000 euroa sosiaalitoimen joulukuun kustannuksia oli epähuomiossa jäänyt kirjanpidon välitilille ja ne kirjattiin kustannuspaikoille vasta lautakuntakäsittelyn jälkeen.

Sote hallinto

Vs. toimialajohtaja Krista Ryödi

TOIMINTASUUNNITELMA

Sosiaali- ja terveystalouden hallinto vastaa laadukkaista, joustavista sekä monipuolisista hallinnon ja talouden tukipalvelutehtävistä. Hallinto järjestää toimialan keskitetysti hoidettavat hallinto-, suunnittelu-, talous-, laskutus-, maksatus- ja sisäisten palvelujen tehtävät. Hallinto valmistelee sosiaali- ja terveystalouden kokoukset, vastaa täytäntöönpanosta ja tiedottamisesta sekä toiminnan laillisuudesta.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Liedon kunnan sosiaali- ja terveystaloutta kilpailutti VPL:n ja SHL:n mukaiset kuljetukset sekä sotainvalidien kuljetukset. Hankinta oli jaettu kahteen osa-alueeseen 1. Perusvarusteilla ajoneuvolla suoritettavat kuljetuspalvelut 2. Esteettömillä ajoneuvoilla suoritettavat kuljetuspalvelut. Osa-alueen 2. Esteettömillä ajoneuvoilla suoritettavat kuljetuspalveluiden osalta hankintapäätöksen ja hankintasopimuksen allekirjoituksen jälkeen todettiin, ettei ryhmittymä Taksila Oy / Turun Taksiasema Oy kykene tuottamaan palveluita tarjouspyynnön vaatimusten mukaisesti palveluun sisältyvien maksukorttien toimituksen osalta. Kuljetuspalvelut järjestää Lounais-Suomen Taxidata Oy 1.1.2020 alkaen.

Sosiaali- ja terveystalouden keskeiset prosessit ja niihin liittyvät ohjeet on kuvattu IMS-järjestelmään.

Solakka-hanke, joka on Liedon kunnan ja perusturvayhtymä Akselin yhteinen THL:n tukema hanke sosiaalipalveluiden Kantaan liittymisestä päättyi 8/2019.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo	Toteuma
Matkassa mukana, ihmistä tukien	Toiminta sopeutetaan talouden realiteetteihin	Toiminnan ja talouden systemaattinen seuranta/toimenpiteet kuukausiraportoinnin yhteydessä. Talousarvion poikkeama +/- 1 %	Toiminnan ja talouden raportointi kuukausittain, talousarviomuutosesitys + 800 000€ tepe-avustusten n vuoksi tehtiin osavuositarkastuksen yhteydessä Joulukuussa talousarviomuutos kotihoidon palkkoihin 175 000 ja Erikoissairaanhoidon ostoihin 340 000€
Me teemme hyvinvointia, arki on arvokasta	Tuottavuuden lisääminen Henkilöstön pysyvyys	Palvelun laadun/prosessien jatkuva parantaminen SHQS -laatuja järjestelmää hyväksi käyttäen. Henkilöstön työtyytyväisyys =tai > kuin v. 2018 Toimitilat kunnostettu (mm. terveyskeskus,	SHQS laaduntunnustus on myönnetty 13.6.2019, joka on voimassa 12.6.2022 voimassa.

		toimintakeskuksen rakentaminen aloitettu, Valmakodin ryhmäkoti ja tukiasunnot käytössä)	
Meillä on hyvä fiilis tehdä töitä	Henkilöstöä osallistetaan ja heidän vaikutusmahdollisuuksiaan tuetaan. Esimiehen tuki saatavilla.	Henkilöstön edustus työryhmissä, sairauspoissaolopäivät < 18. Säännölliset esimies- ja tiimikokoukset.	Toimistotiimipalavereita 6 kpl

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

Vertailuhinnat	TP 2018	TA 2019	TP 2019	Poikkeama, %
Sosiaalipalveluiden kustannukset €/asukas	1 067	1036	1 094	5,6
Perusterveydenhuollon kustannukset €/asukas	571	536	586	9,3
Erikoissairaanhoidon kustannus €/asukas (Lieto)	1 114	1 134	1 149	-1,32

TALOUS

1 000 EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	233		233	190	-43	-18,45
Toimintamenot	-673	6	-667	-719	-52	-7,8
Toimintakate	-440	6	-434	-529	-95	-21,9

Toimintatuotot

Solakka –hankkeen valtionavustus oli 26823€, ja arvio 70 000€.

Toimintamenot

Sotehallinnon palveluiden ostot ovat ylittyneet n. 68 000 euroa, jotka koostuvat ICT-palveluista, asiakaspalveluiden ostoista kunnilta (sosiaalipäivystys, Ankkuri-hanke), asiantuntijapalveluiden käyttö mm. kilpailutuksissa ovat olleet arvioitua korkeammat.

Toimintakate

Toimintakate on ylittynyt 21,9 %, 94 846 €.

Perhe- ja sosiaalipalvelut

vs. Toimialajohtaja, perhe- ja sosiaalipalvelujohtaja Krista Ryödi

TOIMINTASUUNNITELMA

Perhe- ja sosiaalipalvelut tarjoavat lietolaisille sosiaalityön palveluita kuten aikuissosiaalityön (täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki, maahanmuutto, kotouttaminen, aktivoinnit, terveyskeskussosiaalityö), vammais- ja kehitysvammapalveluita (työ- ja päivätoiminta, avopalvelut, asumispalvelut), lastensuojelun, lastenvalvojan sekä psykososiaalisia palveluita kuten päihde- ja mielenterveyspalveluita sekä perheneuvolan palveluita myös marttilalaisille ja koskelaisille. Tulosalueen toimintakate on 10 163 003 euroa (99,2%) ja palvelualueella on vakinaisia työntekijöitä 49. Asiakastyön toiminnassa on ensisijaisen tärkeää, että lakien ja hoitotakuiden määrääjat toteutuvat.

Perhe- ja sosiaalipalvelut tukevat yksilöiden ja perheiden itsenäistä suoriutumista ja turvallisuutta järjestämällä perheille ja yksilöille tarvittavia tukitoimia ja palveluita mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja ennaltaehkäisevin palveluin. Perhe- ja sosiaalipalveluiden vastuualueella asiakaslähtöisyyttä vahvistetaan siten, että lapset huomioidaan aina aikuisten palveluissa ja aikuiset lasten palveluissa. Palvelut järjestetään yhteistyössä muiden tulosalueiden, hallintokuntien, järjestöjen ja yksityisten palveluntuottajien kanssa. Sosiaalihuoltolain mukaiset peruspalvelut ovat ensisijaisia erityispalveluihin nähden. Ensisijaisesti palvelut järjestetään kotiin vietävinä palveluina ja varhaisen tuen palveluina. Laitossijoitusten sijaan vahvistetaan palveluiden käytössä perhehoidon ensisijaisuutta.

Perhekeskuksen perustamistyötä on suunniteltu vuoden 2018 alusta alkaen, joka jatkui vuoden 2019 aikana myös toiminnalla. Liedon perhekeskus on saumattomasti toimiva verkosto lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä avuksi ja tueksi. Lasten ja perheiden palvelut kootaan kaikki saman toimintamallin alle, jolloin asiakas saa palvelua nopeasti ja helposti yhdestä paikasta ja organisaation mahdollisuus yhteiseen työskentelyyn kasvaa. Perhekeskustoimintamalliin kuuluu myös lasten ja perheiden sähköisten palveluiden ylläpito ja kehittäminen. Liedon perhekeskus palvelee Härkätien toiminta-alueella (Koski TL, Marttila ja Lieto). Perhekeskuksen palvelukoordinaattori aloitti virassaan 8/2019.

Lastensuojelussa toimitaan systemisen toimintamallin mukaisesti. Työskentelyssä panostetaan arviointiin ja tukemiseen, henkilöstön erityisosaamisen hyödyntämiseen moniammatillisesti ja asiakkaan osallisuuteen. Systeminen toimintamalli vahvistaa laadukasta asiakastyötä ja lisää työntekijöiden työhyvinvointia. Lastensuojelussa tapahtui vuoden aikana henkilöstömuutoksia, ja johtava sosiaalityöntekijä aloitti 8/2019.

Kehitysvamma- ja vammaispalvelut yhdistyivät toiminnallisesti, kun vammaispalvelupäällikkö aloitti virassaan 3/2019. Vammaispalveluissa aloitti uusi sosiaalityöntekijä 5/2019. Vammaispalveluista osallistuttiin kuntayhteistyönä tehtävään vaikeavammaisten asumispalvelujen, tilapäishoidon sekä työ- ja päivätoiminnan kilpailutuksen valmisteluun. Selvitystyö alle 65-vuotiaiden omaishoidon vapaiden järjestämisestä Liedon kunnan toimintakeskuksella aloitettiin.

Mielenterveys- ja päihdepalveluissa on kehitetty asiakastyötä selkeyttämällä palveluita, niiden kriteereitä sekä vahvistettu sosiaalityön ammatillisuutta. Erityisesti on selkeytetty sosiaalihuoltolain mukaisia päätöksiä. Mielenterveys- ja päihdepalveluissa moniammatilliseen verkostotyöhön ja ryhmien kehittämiseen on panostettu erityisesti vuoden 2019 aikana. Aikuissosiaalityön ja mielenterveys- ja päihdepalveluiden henkilöstöresurssit eivät olleet riittävät sairauspoissaolojen vuoksi, jonka vuoksi myös ryhmien vetäminen ei mahdollistunut suunnitelmien mukaisesti. Psykiatrinen sairaanhoitaja tarjoaa uutena toimintamallina konsultaatioapua terveyskeskuksen vastaanottopalveluille.

Avopalveluiden ja kuntoutumisen kehittämisen osalta perheneuvolassa on panostettu ennaltaehkäisevään ryhmätoimintaan ja kouluihin jalkautumista on tehty uuden sairaanhoitajan vakanssin myötä. Lastenvalvojan työtehtävä muutettiin kokoaikaiseksi viraksi 3/2019. Perheoikeudellisesta yksikköä koskeva esitys tehtiin loppuvuonna 2019, ja sen toteutuminen ajoittuu 3/2020. Perheoikeudellinen yksikkö toimii Turussa ja Liedossa lähipäiviä on kaksi viikossa.

Perhe- ja sosiaalipalveluiden yksiköiden osalta palvelujen pääprosessit on viety IMS-järjestelmään. Kokousjärjestelyjä ja viestintää on kehitetty säännönmukaisemmaksi uuden esimiesjärjestelyjen myötä. Työnohjaukset ovat käynnissä kaikissa perhe- ja sosiaalipalveluiden yksiköissä.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Vuonna 2019 Lietoon muutti pakolaisia sopimuksen mukaisesti 5 henkilö, yksi (1) asui yksityismajoituksessa, viisi (5) itsenäisesti muuttavia henkilöitä eli yhteensä 11 uutta pakolaista. Laskennallisen korvauksen piiristä yksi henkilö muutti kotimaahansa ja yksi henkilö muutti Turkuun. Vuonna 2019 laskennallisten korvausten piirissä oli yhteensä 34 pakolaista.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo	Toteuma
Matkassa mukana, ihmistä tukien	Toimiva perhekeskus Asiakkaat saavat tarpeen mukaiset palvelut oikea-aikaisesti. Ehkäistään nuorten syrjäytymistä	Toiminta on alkanut Pysytään lainsäädännön edellyttämässä määrärajoissa ilmoitusten, päätösten ja palveluiden järjestämisessä moniammatillisesti ja asiakaslähtöisesti. Asiakas saa ajan viikon kuluessa yhteydenotosta. Koulupudokkaiden ja toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle jääneiden suhteellinen määrä vähenee	Perhekeskuksen palvelukoordinaattori aloitti 8/2019, perhekeskusyksikkö (perhepalvelut ja perheneuvola) 1/2020. Lainsäädännön edellyttämässä määrärajoissa on pysytty ilmoitusten, päätösten ja palveluiden järjestämisen suhteen.
Me teemme hyvinvointia, arki on arvokasta	Välityömarkkinamalli vakiintuu Jalkautuva sosiaalityö asiakastyössä.	Vuonna 2019 Liedossa on yhteistyömalli erityisryhmien työllistämiseen yhdessä Kisällin, mielenterveys- ja päihdeyksikön sekä muiden toimijoiden kanssa. Pitkäaikaistyöttömien on vähemmän kuin vuonna 2018. Työntekijöiden arvio välittömästä ja lisääntyneestä jalkautuvasta asiakastyöstä.	

Meillä on hyvä fiilis tehdä töitä	Henkilöstöä osallistetaan ja heidän vaikutusmahdollisuuksiin tuetaan. Esimiehen tuki saatavilla.	Henkilöstön edustus työryhmissä, sairauspoissaolopäivät < 18. Säännölliset esimies- ja tiimikokoukset.	Sirius-raportointi ja Populus ohjelmat eivät ole vielä käytössä (sairauspoissaolopäivät). Esimies- ja tiimikokoukset pidetään säännöllisesti.
-----------------------------------	--	--	---

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

Suoritteet	TP 2018	TA 2019	TP 2019	Poikkeama, %
Työttömyys% ka	4,9	6,5	4,7	-27,7
Vammaispalveluasiakkaiden määrä (sis. kehitysvammaiset)	361	344	379	+10,1
Kehitysvammaisten asiakkaiden määrä	97	97	97	0
Kehitysvammaisia laitoshoidossa	2	2	4	+50
Avohoidon tukitoimien piirissä olevat lapset (ei sis. lastensuojelutarpeen arviointeja)	107	110	82	-25,45
Sijaishuollossa olevien lasten määrä	20	10	12	110

Vertailuhinnat	TP 2018	TA 2019	TP 2019	Poikkeama, %
Vammaispalveluasiakkaiden kustannukset €/asukas	335	331	331	0
Siitä kehitysvammaisten palveluiden kustannus €/asukas	198	193	194	+0,5
Kehitysvammaisten laitoshuolto €/asukas	35	35	35	0
Avohoidon tukitoimien kustannus €/asukas	17	23	16	-30,4
Sijaishuollon kustannus €/asukas	54	37	35	-5,4
Psykososiaaliset palvelut €/asukas	42	43	33	-23,2

TALOUS

1 000 EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	1 086		1 086	779	-307	28,27
Toimintamenot	-11 368	37	-11 331	-10 966	365	3,42
Toimintakate	-10 282		-10 245	-10 185²	60	0,59

Toimintatuotot

Myyntituotot suunniteltua alhaisemmat 71,8 %.

Myyntituotot Marttilan ja Koski TI:n osalta ovat talousarvion mukaan pienemmät, koska työntekijävajeen vuoksi palveluita (ryhmätoimintoja) ei ole voitu toteuttaa suunnitellusti psykososiaalisesta yksiköstä.

Toimintamenot

Toimintakulut 96,8%, palvelujen ostot 94,7%.

Vammaisille annetut avustukset ylittyivät 131 058 €

Toimintakate

Toimintakate 99,4 %, yhteensä -10 185 328 euroa.

² Tulosalueen lopulliset toteumaluvut ovat tarkentuneet lautakuntakäsittelyn jälkeen tilinpäätöskirjausten yhteydessä. Noin 23.000 euroa sosiaalitoimen joulukuun kustannuksia oli epähuomiossa jäänyt kirjanpidon välitilille ja ne kirjattiin kustannuspaikoille vasta lautakuntakäsittelyn jälkeen.

Vanhus- ja hoivapalvelut

Vanhuspalvelujohtaja Ulrika Lundberg

TOIMINTASUUNNITELMA

Lautakunta on päättänyt toteuttaa ikäihmisten kuntouttavien avopalveluiden kehittämistä. Suunnitelma on vahvistettu lautakunnassa kesäkuussa 2018.

Ikäihmisten palvelutarpeen kasvu edellyttää, että kykenemme tarjoamaan riittäviä avopalveluja. Tämä on tärkein tehtävä, jotta kuntalaiset voivat turvallisesti asua omassa kodissa myös toimintakyvyn laskiessa. Kotihoidon henkilöstömäärä on oltava riittävä. Tämän lisäksi tarjoamme soveltuvia asuntoja, joissa on esteettömät tilat ja palveluja, joita kehitetään vastaamaan tarvetta. Tuettujen asumismuotojen määrä kasvaa edelleen.

Kuntouttavat palvelut edustavat palvelutarpeen ennaltaehkäisyä siten, että ikäihmisten mahdollisuudet itsenäiseen elämään tuetaan.

Palvelutarpeen arviointi ja neuvonta ovat pakollisia palveluiden suunnittelun yhteydessä. Tämä on myös ikäihmisen oikeusturvan kannalta tärkeä palvelu, jotta kuntalaisia voidaan kohdata ja palvella yhdenmukaisin perustein. Keräämme tällä tavoin myös tietoa palveluiden jatkokehitykseen.

Alueellinen kehittäminen on edellytys monien palveluiden käynnistämiseksi, koska Liedon asukasmäärä ja ikäihmisten määrä saattaa olla liian pieni tiettyjen palvelumuotojen käynnistämiseksi. Yöhoitoa pystytään yleensä tarjoamaan tuetun asumisen yksiköissä, mutta yöhoidon suunnittelu vaatii laajemman asukaspuhjan. Rai –arviointityökalun käyttöönotto toteutetaan myös alueellisena yhteistyönä.

Asiakkaat ja omaiset käyttävät sähköisiä palveluja vuosi vuodelta enemmän. Ikäihmisten palveluissa tulee uusia mahdollisuuksia, joita pyritään kokeilemaan ja liittämään osaksi kokonaisuutta. Myös palveluiden ulkoistaminen siinä missä mahdollista tehostaa palvelutuotantoa. Vuonna 2019 lääkkeiden annosjakelu otetaan käyttöön.

Palveluiden jonotusaika pysyy edelleen lyhyenä, ja jonotusajat julkaistaan säännöllisesti.

Ikäihmisten itsenäinen suoriutumisen ja työntekijöiden työhyvinvointii vaikuttaa tarkoituksenmukaiset kalusteet ja apuvälineet. Riittäviä määrärahoja kalusteiden ja apuvälineiden hankintaan turvataan.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Kotikuntoutus tarjoaa vuonna 2019 palvelut ennakoivana palveluna, eli myös kotihoidon palveluntarvetta pyritään siirtämään. Avopalveluysiköihin on koulutettu kuntoutusvastaavia. Kotihoidon tiimirakennetta on uusittu, ja kotihoidon toiminnalle on lisätty tiloja, mikä on rauhoittanut ja lisännyt työhyvinvointia kotihoidossa. Tehostetun palveluasumisen tarve on Liedossa vähentynyt avopalveluiden kehittämisen myötä, ja jonoa ei ole koko toimintavuoden aikana muodostunut paikkavähennyksistä huolimatta. Henkilöstön sairauslomapäivät ovat vähentyneet huomattavasti, avopalveluissa sairauslomapäivien määrä on vähentynyt seitsemällä vakituista työntekijää kohden ja ympärivuorokautisissa palveluissa kuusi sairauslomapäivää vakituista työntekijää kohden. Rai- arviointimittarin käyttöönotto on toteutunut ympärivuorokautisissa palveluissa, ja kotihoidossa noin neljännes asiakkaista on arvioitu.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo	Toteuma
Matkassa mukana, ihmistä tukien	Ikäihmisten toimintakyvyn ylläpito ja kotiin vietävien palveluiden toimivuus siten että kotona asuvien osuus on 92%. Valmankartanon lähiliikuntapaikka aktiivisessa käytössä	Ikäihmisten kuntouttavien palveluiden kehittämissuunnitelman toteutuminen +/- Tepa-jonotusaika < 2 kk Asiakaskysely	Ikäihmisten kotikuntoutuksen toimintamallia on muutettu. Perlaconin suosituksen mukaisesti palvelua tulisi tarjota ennakoivasti, ja tämä malli on otettu käyttöön vuonna 2019. Tehostettuun palveluasumiseen ei ole jonoa, vaikka asumispalvelupaikat ovat vähentyneet 19 kappaleella vuoden aikana. Asiakastytyväisyyskysely on toteutettu. Vanhus- ja vammaisneuvosto on käynnistänyt vapaa-ajan toimintaa Valmankartanossa, ja huomio on lähiliikuntapaikan käytössä.
Me teemme hyvinvointia, arki on arvokasta	Uusien asumispalvelumuotojen mallintaminen Tehostettua palveluasumista tarjotaan lähinnä muistisairaille. Palveluohjauksen saatavuuden lisääminen	Yksityistä tukipalveluasuntotuotantoa on tarjolla Liedossa. +/- Välimuotoisten asumispalveluiden peittävyys on 3% (Maununtupa, Vanhustentalot, Valmankartano ja Peltola). Sähköiset, kotona asumista tukevat palvelut käytössä. Palveluohjaus saatavilla arkisin 9-16	Uusi asumispalveluyksikkö, joka tarjoaa uuden palvelukonseptin, on rakenteilla vuonna 2019. Maununtupa ja Valmankartanon toiminta on vakiintunut. Peltola voidaan muuttaa perhehoitoyksiköksi. Syksyllä 2019 uusi sähköinen "Kauko – palvelu" on otettu käyttöön pilotin muodossa.

			Palveluohjausta on saatavilla arkisin 9 – 15.
Meillä on hyvä fiilis tehdä töitä	Henkilöstö kehittää omaa työtään. Esimiehen tuki saatavilla.	Henkilöstön edustus työryhmissä, Osake-työskentely (osallistavan asiakastyön kehittäminen), sairauspoissaolopäivät < 18. Säännölliset esimieskokoukset.	Osake- työpajasarja on käynnistynyt suunnitelmien mukaisesti syksyllä, ja päättyy taas keväällä 2020. Säännölliset esimieskokoukset on toteutuneet. Kesken vuoden on käynnistetty työhyvinvointihanke.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

Suoritteet	TP 2018	TA 2019	TP 2019	Poikkeama, %
Jonotusaika tehostettuun palveluasumiseen	1,1 kk	alle 2 kk	0,5 kk	0%
Kotihoidon peittävyys % (säännöllinen 75 +)	19 %	17 %		
Kotihoidon välitön työaika (tuntia)	34 305	48 000	39 668	-17,36

Vertailuhinnat	TP 2018	TA 2019	TP 2019	Poikkeama, %
Tepa € / hpv (oma tuotanto ei sis ostop. eikä palvelusetelit)	117	126	128	1,6
KH € / käynti	32	25	29,6	+18,5
Ennakoivat € / 75 v+	266	226	269	+19%

TALOUS

1 000 EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama € *)	Poikkeama % *)
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	2 414		2 414	2 761	347	14,4
Toimintamenot	-12 466	-969	-13 435	-13 978	543	4,0
Toimintakate	-10 052		-11 021	-11 216	195	1,77

Toimintatuotot

Vanhuspalveluiden asiakasmäärä ja tuotanto kasvavat. Tästä syystä myös toimintatuotot kasvavat.

Toimintamenot

Vuonna 2019 kotihoidon kuluja ei olla saatu vuoden aikana supistettua annettuun raamiin, kuten ei myöskään tehostetun palveluasumisen kulut. Tämä oli tiedossa jo toimintavuoden alussa, joten asia käsiteltiin lisämääräraha-asiana jo osavuosisiraportin yhteydessä, ja sen jälkeen uudestaan syksyn aikana. Määrärahamuutosten jälkeen kotihoito ja tehostettu palveluasuminen ovat yhteen laskettuna pysyneet muutetussa talousarvioraamissa, kuitenkin niin, että kotihoito on ylittynyt ja tehostettu palveluasuminen alittunut. Tehostetun palveluasumisen volyymi on vuoden aikana vähentynyt 19 paikkaa, ja kotihoidon asiakasmäärä ei ole kasvanut, eli peittävyys on laskenut. Kehitys on oikea, tavoitteena ollessa, että toiminta olisi avopalvelupainotteinen ja ympärivuorokautisen palvelun osuus vähenisi jatkuvasti. Avopalvelupainotteisen trendin jatkuvuuden varmistamiseksi Perlacon on selvityksessään todennut, että ennakoivia palveluja tulisi lisätä ja vahvistaa. Tämä on toteutunut ennakoivissa ja kuntouttavissa palveluissa, mutta määräraha on ylittynyt mm omaishoidon osalta. Vastuualueen kohdalla löytyy tarkempi selvitys ylityksistä ennakoivien ja kuntouttavien palveluiden osalta.

Toimintakate

Toimintakate ylittää raamin yhteensä 211.000 euroa vuonna 2019. Tästä tarkempi selvitys vastuualue-tasolla.

Terveys- ja sairaanhoitopalvelut

Vt. terveystaloustaloudenjohtaja Veli-Matti Leinonen

TOIMINTASUUNNITELMA

Terveys – ja sairaanhoitopalveluissa pääpaino on omassa tuotannossa ja sen kehittämisessä. Vuodesta 2018 alkaen on kehitetty toimintoja, joita voidaan tehdä omassa perusterveydenhuollon yksikössä ja pidemmällä aikavälillä saada erikoissairaanhoidon tarve vähenemään. Erikoissairaanhoidon kustannuksia saatiin laskettua oman sisäisen konsulttilääkäritoiminnan avulla sekä hankkimalla palveluita ostopalveluilla yksityissektorilta kustannustehokkaasti.

Sähköisten palvelut ovat alkaneet ja niitä lisätään tulevana vuosina harkitusti ja kustannustehokkaasti. Esimerkiksi itseilmoittautumisautomaatti ollut käytössä pääterveysasemalla, sähköinen ajanvaraus valikoidusti ja etämittaukset pilottina diabeetikoilla ja astmaa sairastavilla.

Pääterveysaseman tulevan remontin suunnittelussa on otettu huomioon muuttuvat tarpeet: avohoitopainotteisuus, laitoshoidon vähentäminen, toimintojen keskittäminen. Tavoitteena remontti on toteuttaa vuosina 2020-22.

Oikealla resurssien kohdentamisella pyritään pysymään lain vaatimissa hoitotakuuajoissa ja terveystarkastukset tulevat tehdyiksi lain vaatimusten mukaisesti.

Vahvistetaan ihmisen omaa vastuunottoa omasta terveydentilastaan, sairauksien ennaltaehkäisystä ja hoidosta. Tässä tulevat sähköiset palvelut ovat avuksi (Omaolo-oirearvio)

Yhteistoiminta-alueen väestön terveyteen ja sairauteen liittyvät tarpeet hoituvat terveyskeskuksen monimuotoisilla vastaanotoilla. Toimintakykyä pidetään yllä siellä, missä ihminen asuu ja elää.

Sairaalapalveluissa aloitettu geriatrinen arviointiyksikkö ja muistipoliklinikka tukevat ikäihmisen voimaantumista ja toimintakykyä. Pyritään vaikuttamaan vanhusten raihnaisuus -oireyhtymään siten, että jatkossa tehostetun palveluasumisen paikka järjestyy lähinnä muistisairaille. Härkätien sairaalaosasto on toiminut nyt reilun vuoden uusissa tiloissaan ja käytössä on ollut siis yksi osasto aiemman kahden sijasta. Potilaspaikkamäärä (30) on ollut riittävä, vain harvoin on ollut tarvetta ostaa potilaspaikkoja muista kunnista.

Lapsiperheiden palveluun kiinnitetään erityistä huomiota. Toimintavuonna on aloitettu monialaisen perhekeskuksen toiminta. Neuvola ja kouluterveydenhuollon yksikön toiminta on moniammatillista ja yksilöllistä, sekä räätälöityä perheen tarvetta vastaavaksi toiminnaksi. Lakisääteiset terveystarkastukset toteutuivat 100%:sti. Syksystä 2017 alkaen Liedossa on toiminut lastentautien erikoislääkäri yhtenä päivänä viikossa lastenneuvolan yhteydessä. Lasten ryhmäneuvolatoiminta pilotoitiin syksyllä 2019 ja ryhmäneuvolatoimintaa jatketaan tulevina vuosina. Kaksi kouluterveydenhuollossa työskentelevää terveydenhoitajaa koulutautui seksuaalineuvojiksi.

Fysioterapiayksikön toimintatavoitteet toteutuivat suunnitellusti. Lakisääteiset apuvälinekustannukset ovat nousussa, koska kuntalaisten ikääntyminen ja sitä kautta kotiin vietävien palveluiden tarve nousee. Pyritään tukemaan kotona asumista ikäihmisillä ostamalla heille toimintakykyä ylläpitävää fysioterapiaa.

Kuvantamisyksikön toiminta on jatkunut suunnitellusti, kuvausmäärät ovat hieman nousseet, erityisesti hampaiston osalta. Laitekanta on uutta, joten huoltokustannukset ovat aiempaa pienemmät.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Erikoissairaanhoidon kustannuksia on saatu hillityksi niin ostopalveluiden hankkimisella kun omin toiminkin. (omien erikoislääkäreiden toimintaa on lisätty; kirurgia, sisätaudit). Lääkäri- ja hoitajamäärää on lisätty vuoden 2018 innovaatioryhmän ehdotusten mukaisesti. Osana sitä 2018 syksyllä aloitettu konsulttilääkäri toiminta on vakiintunut ja osoittautunut erittäin tarpeelliseksi sekä lääkäreille että hoitajille.

Yliopiston kanssa solmittu koulutussopimus on tuonut lisää vaateita koulutuksessa olevien lääkäreiden ja kouluttajien osalta. On huolehdittava kummankin sisäisistä ja ulkoisista koulutuksista säännöllisesti. Tämä vähentää kaikkien lääkäreiden potilastyöhön käytettävää työaikaa.

Sairaanhoitajan pitämä iltavastaanotto lopetettiin 1½ vuoden kokeilun jälkeen, koska markkinoinnista huolimatta palvelu ei saavuttanut riittävästi kuntalaisia.

Sähköisiä palveluita on lisätty harkiten arvioiden niiden kustannustehokkuutta.

Pääterveysaseman tilojen suunnittelua on tehty henkilökuntaa ja käyttäjiä kuunnellen.

Härkätien sairaalaosasto on toiminut nyt reilun vuoden uusissa tiloissaan yhdellä osastolla aiemman kahden sijasta. Potilaspaikkamäärä (30) on ollut riittävä. Joskus potilaspaikkoja on jouduttu ostamaan Kaarinan, Pöytyä ja Loimaan terveyskeskuksista. Ostettavat paikat ovat olleet lyhytaikaisia, vain muutaman päivän mittaisia. Sairaalapalvelut ovat kehittäneet toimintojaan viime vuosien ajan avohoitopainotteisemmaksi. Siirtoviivemaksut ovat vähentyneet huomattavasti.

Perhekeskuksen toiminta on alkanut suunnitelmien mukaisesti vuoden 2019 lopulla ja ryhmäneuvolatoiminta aiemmin syksyllä.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo	Toteuma
Matkassa mukana, ihmistä tukien	Vastaanotoille pääsy	Hoitotakuu toteutuu.	1/2019: 53 päivää 8/2019: 14 päivää 12/2019: 35 päivää
	Kuntalaisten terveyteen ja sairauteen liittyvät tarpeet hoituvat asiaan soveltuvalla vastaanotolla (mm. fysioterapeuttin suoravastaanotto, ryhmäneuvola ja muut terveyden edistämisen ryhmät)	Lääkärin kiireettömälle vastaanotolle pääsee 6 vk:ssa Hml kiireettömälle vastaanotolle pääsee 6 kk sisällä (hoitotakuun toteutuminen)	Toteutuu
	Seulonnot toteutetaan	Terveystarkastukset toteutuvat 100%.	Toteutuneet
	Tarjotaan tukea vastuun ottamiseen omasta terveydestä..	+/-	

Me teemme hyvinvointia, arki on arvokasta	Avopalvelut vakiintuvat osaksi toimintaa (kotiutustiimi, avosairaala, geriatrinen arviointiyksikkö) Liikuteltavan hammashoitoyksikön jalkauttaminen ja toiminnan vakauttaminen Hammashuollon iltavastaanotto toteutuu Perhekeskusyhteistyö aloitetaan	Osaston sairaansijat riittävät Avopalveluiden käyntimäärät tarvetta vastaavat. Liikuteltavan hammashoitoyksikön käyttömäärät. Hammashuollon ajanvarausmahdollisuudet laajenevat käytettävien resurssien puitteissa +/- Perhekeskus aloitettu	Siirtoviiveitä; Lieto 1910 euroa, Marttila - Koski – Kiireettömät eivät riitä Sähköinen ajanvaraus käytössä Toteutunut
Meillä on hyvä fiilis tehdä töitä	Henkilöstöä osallistetaan ja heidän vaikutusmahdollisuuksiaan tuetaan. Esimiehen tuki saatavilla	Henkilöstön edustus työryhmissä, Osake-työskentely (osallistavan asiakastyön kehittäminen), sairauspoissaolopäivät < 18. Säännölliset esimieskokoukset..	Toteutunut Sairauspoissaolot rajoissa Toteutuneet
Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen	Terveiden edistäminen huomioidaan toiminnoissa.	Tehdään terveyden edistäminen näkyväksi, esitellään keinoja terveyden edistämiseen median keinoin. +/-	LEO- elintaparyhmien seurantamittarit ovat osoittaneet todellisia muutoksia elintavoissa

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

Suoritteet	TP 2017	TA 2018	TP 2018	Poikkeama, %
Asukasluku	24 192	24 392	24 337	-0,2
Avohoitokäynnit	77 805	85 000	77808	-8,5
Avohitoasiakkaat	16 987	17 500	16 698	-4,6
Suun terveydenhuollon käynnit	27 596	28 000	27 583	-1,5
Suun terveydenhuollon asiakkaat	9 923	14 000	10 108	-27,8

Vertailuhinnat	TP 2018	TA 2019	TP 2019	Poikkeama, %
Perusterveydenhuolto €/asukas	571	538	586	8,6
Erikoissairaanhoido €/asukas	1 114	1 134	1 148	1,2
Avohoitokustannukset /asukas	331	321	349	8,7
Avohoitokustannukset/asiakas	471	448	508	13,4
Suun terveydenhuollon kustannukset/asukas	76	83	82	-1,2
Suun terveydenhuollon kustannukset/asiakas	186	144	198	37,5
Siirtoviivemaksut (esh→perustaso)	8 980	4800	1910	-60,2

TALOUS

1 000 EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama € *)	Poikkeama % *)
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	4 798		4 797	4 889	92	1,9
Toimintamenot	-37 900	-350	-38 250	-38 950	700	1,8
Toimintakate	-33 102		-33 452	-34 061	609	1,8

*) esitetään poikkeama muutetun talousarvion ja toteuman välillä

Toimintatuotot

Toimintatuotot olivat arvioitua suuremmat, vaikka asiakasmäärät oli arvioitu hieman korkeammaksi.

Toimintamenot

Toimintamenot ovat nousseet erikoissairaanhoidossa aiemmin olevien potilaiden hoidon siirryttyä enenevästi perusterveydenhuoltoon. Esimerkiksi sarjahoitoja vaativat haavahoidot ovat lisääntyneet ja niihin tarvittavat hoitotarvikkeet ovat kalliita. Muun muassa näistä syistä toimintamenot ovat kasvaneet, vaikka omaa toimintaa on pystytty kehittämään ja sitä kautta vähentämään erikoissairaanhoidon lähettämistä. Lisäksi etukäteen on ollut tiedossa, että menot nousevat diabeteksen hoidossa käytettävistä langattomista verensokeri-sensoreista (korvaten aiemmat sormenpäämittaukset). Sairaanhoidopiirin määrittämät kriteerit sensorin saamiseen keventyneet, joten kustannuksia sitä kautta tullut lisää.

IT-palveluiden kustannukset olivat korkeammat liittyen siirtymiseen LifeCare-potilastietojärjestelmään ja siihen liittyviin ongelmiin. Määräaikaisten sijaisten tarve on noussut eri yksiköissä, mikä on nostanut kustannuksia

Toimintakate

Kts. kohta toimintamenot

6 Sivistyspalvelut

6.1 Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta

Toimialajohtaja, Laila Mäkelä

TOIMIALAJOHTAJAN KATSAUS

Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunnan toimintakate oli 98,7 %.

Asetetut tavoitteet toteutuivat suunnitelman mukaisesti. Erityisesti todettakoon, että lukion markkinointi on onnistunut hyvin. 1.-luokalla aloitti 86 opiskelijaa. (vrt. edelliset vuodet 75 ja 60).

Hankerahoitusta on haettu aktiivisesti eri foorumeilta. Perhekeskus-hanke lähti kunnan omana kehittämisprosessina liikkeelle 2.4.2019 (sote ja sivistys). Sivistyspalvelut ovat olleet erittäin aktiivisia perhekeskustyössä. Lapsiperheiden karnevaalitapahtuma järjestettiin liikennepuistossa 4.9.2019. Tapahtumassa esiteltiin kunnan, seurakunnan ja eri yhdistysten tarjoamia palveluja.

Menopuolella yksityisen varhaiskasvatuksen palvelusetelimenot ylittyivät ennakoidun arvion mukaisesti n. 240.000 €, mutta vastaavasti varhaiskasvatuksen palkkakustannuksista pystyttiin ylitys kattamaan.

Lintukodon päiväkodin peruskorjaus valmistui 6/2019. Järvikodon päiväkodin ns. I-vaihe eteni suunnitelman mukaisesti (ruokasali). Ilmanvaihdon osalta työt ovat vielä kesken.

Kouluverkkoselvitystyö aloitettiin kevätkaudella ja sitä käsiteltiin lautakunnassa loppuvuoden aikana. Oppilasmäärät keskittyvät lähivuosina keskustan, Loukkaisten ja Ilmaristen alueelle.

LIETO-STRATEGIAN TOTEUTUMINEN

Tavoitteet asetettiin Lieto-strategian kriittiset menestystekijät huomioiden

Kriittiset menestystekijät vuoteen 2020/2025 (hyväksytty valtuustossa 15.6.2015);

Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta:

- Liedossa saa laadukasta varhaiskasvatusta, perusopetusta ja lukiokoulutusta.
- Vaikuttavilla, aktiivilla ja ennaltaehkäisevillä toimenpiteillä huolehditaan lasten ja nuorten hyvinvoinnista.
- Esiopetuksen sijoittuminen koulun yhteyteen mahdollistaa kasvatuksellisen jatkumon, kasvun ja oppimisen varhaisen tuen ja resurssien yhteiskäytön.
- Sähköisiä palveluja kehittämällä ja laajentamalla parannetaan asiakaspalvelua ja toiminnan tuottavuutta.

Varhaiskasvatus ja koulutuslautakunta

Toimialajohtaja Laila Mäkelä

TOIMINTA-AJATUS

Liedon laadukkaat sivistys- ja varhaiskasvatuspalvelut luovat hyvät edellytykset lasten ja nuorten kasvuun ja elinikäiselle oppimiselle sekä työllistymiselle.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo	Toteuma 1-12
Avoin ja oivaltava ote tulevaisuuteen Uteliaat, tutkivat, osallistavat ja innokkaat kokeilut Yrittäjyyden edistäminen Kerralla kuntoon	Lukeva Lieto - jokainen päivä on kertomisen arvoinen - oman elämän matkustajasta kuljettajaksi	- Uteliaalle esikoululaiselle kohdennettu kirjastokurssi - Huoltajien osallistaminen: Wilma- ohjelma myös varhaiskasvatuksen huoltajien käyttöön - Jokilaakson vuorohoidon pilottihankkeen tulosten hyödyntäminen perhekeskustöön kehittämisessä - Perheohjaajat jalkautuvat varhaiskasvatukseen, yhteistyö sote-sivistys - Kirjaston ja koulujen yhteistyömuotoja lisätään - Koulujen kulttuurikasvatus / kulttuuripolku, yhteistyössä kulttuuritoimen kanssa	Eskarilaiset kutsuttiin keväällä tutustumaan pääkirjastoon. Wilma -ohjelma otettiin käyttöön myös varhaiskasvatuksessa: Johtava rehtori ja tv-t-pedagogi kouluttivat päiväkotien henkilökuntaa. Kirjasto sai kaksi hankerahoitusta, jonka avulla Lukevaa Lietoa viedään konkreettisesti hanketyöntekijöiden avulla eteenpäin. Hanketyöntekijät ovat olleet hyvin aktiivisia ja tehneet yhteistyötä eri hallintokuntien ja yhdistysten kanssa. Kirjaston järjestämään kirjoituskilpailuun osallistui n. 200 oppilasta. Perhekeskushanke (sote ja siv) eteni ja jalkautumista tapahtuu sinne, missä lapset ja nuoret ovat: Asiakas edellä ja systeemillä ajattelulla. Vuorohoidon pilotin tuloksena toteutettiin perhetyön cafeet vanhemmille kunnallisissa päiväkodeissa syksyn aikana. Sähköinen kulttuurivirta-polku otettiin kouluissa ja päiväkodeissa käyttöön 1.8.2019.
	Monipuoliset varhaiskasvatuspalvelut	Kokemukset uusista / peruskorjatuista päiväkotitiloista ja hyvien käytänteiden jakaminen muille päiväkodeille. Varhaiskasvatus julkinen: yksityinen 70 %:30 %	Lintukodon päiväkodin peruskorjaus valmistui 1.8.2019 ja siellä otettiin käyttöön samalla uusi toimintamalli varhaiskerityskasvatusta koskien. Kisakallion ja Tammentuvan päiväkodista saatujen kokemusten perusteella myös Lintukodon ja Järvikodon päiväkoteihin

			tehtiin peruskorjauksen yhteydessä erillinen ruokala. Uusien tvt-laitteiden (esim. kosketusnäytöt) käytöstä lasten kanssa saatiin erinomaisia kokemuksia lasten monipuolisessa arkitoiminnassa / esityksissä. Varhaiskasvatuksen kunnallinen / yksityinen suhdeluku toteutui 70:30.
	Lintukodon päiväkodin peruskorjaus/saneeraus	Onnistunut aikataulus ja joustava yhteistyö teknisen toimen ja Ilmaristen koulun sekä päiväkodin kanssa (peruskorjaus, siirtymiset, ruokailut, turvallisuus jne.).	Päiväkotitoiminta valmistui aikataulussa. Erityiskiitos Ilmaristen koululle, että järjestelyt onnistuivat sujuvasti.
Lietolainen on aktiivinen, osaava ja onnellinen Avoin ja aktiivinen viestijä	Monipuoliset viestintäkanavat eri ikäryhmät huomioiden	- Hyödynnetään mm. some – kanavat ja Wilma sekä tuotetaan uusia sähköisiä palveluja - Jaetaan hyviä käytänteitä sekä sisäisille että ulkoisille asiakkaille	Some -kanavia ja Wilmaa hyödynnettiin viestinnässä enemmän. Päätökset lähtevät pääsääntöisesti sähköisinä. Sähköinen Liedon kulttuurivirta.fi toteutettiin kouluille, päiväkodeille ja kuntalaisille. Kouluissa ja varhaiskasvatuksessa on n. 30 hanketta käynnissä, joita rahoittavat eri tahot; AVI, Erasmus+, OKM, OPH.
Lietolainen on aktiivinen, osaava ja onnellinen Liikkuva Lieto	Liikkuvat koulut ja päiväkodit	- Lisätään kerho-, välitunti-, oppituntiliikuntaa mm. hankkeiden kautta - Yhteistyö liikuntatoimen kanssa: painopiste vähän liikkuvissa oppilaissa - Liikuntapaikkasuunnitelma päivitetään - Tutkitaan terveysteknologian hyödyntämisen mahdollisuudet liikkumiseen kannustamisessa ja tehdään rohkeita kokeiluja	Saimme koulunkäynninohjaajia, joilla on myös liikunnanohjaajakoulutusta. Tämä lisäsi ohjattua lasten ja nuorten liikuntaa koulupäivän aikana mm. välitunteja hyödyntäen. Lukion liikuntakurssi tuotti kuntaan myös uusia liikuttajia. Liikuntatoimen hyvinvointiohjaaja koulutti koulunkäyntiohjaajia peleihin ja leikkeihin, joita hyödynnettiin sekä välitunneilla että koulukerhoissa. Liikuntapaikkasuunnitelma valmistui vuoden 2019 aikana. Hankittiin MotoTiles- peli kannustamaan liikkumista. Peli kulkee tapahtumasta toiseen.

Lietolainen on aktiivinen, osaava ja onnellinen Hyvällä palvelulla on kasvot	Lietolainen perhekeskus	- Toimivan palveluketjumallin rakentaminen - Toimintakulttuurin tehostaminen sote:n ja sivistyksen välillä (mm. tiedonsiirto, palvelutarpeiden kokonaissuunnittelu, asenteet..) - Oppilashuollon kehittäminen - Kerralla kuntoon - malli	Perhekeskuksen ohjausryhmä nimettiin 6.3.2019. Työ eteni systemisen ajattelun mallilla. Ohjausryhmän perustyö päättyi 12/2019. Oppilashuollon käsikirja valmistui 8/2019. Käsikirja sai AVI:lta positiivista palautetta.
Avoin ja oivaltava ote tulevaisuuteen Uteliaat, tutkivat, osallistavat ja innokkaat kokeilut	Liedon lukion vetovoimaisuus	- Kansainvälisyys: Erasmus-hankkeet, kieliopinnot, yhteistyö Lieto-opiston kanssa, yrittäjyys - Liikunnanohjaus- ja kenttäkurssit - Lukion viihtyisyyden lisääminen: kalustus, maalaus, siisteys	Lukion kansainvälisyyslinja ja yrittäjyyspainopiste todettiin toimivaksi. Opiskelijamäärä saatiin kasvuun. Erasmus-hankkeita on useita käynnissä. Liikunnanohjaus- ja kenttäkurssit ovat olleet lukiossa suosittuja. Lukion aulan ja sisääntulon toimivuuden/siisteyden osalta työt ovat vielä kesken.

ARVIO SISÄISEN VALVONNAN SEKÄ RISKIENHALLINNAN TOIMIVUUDESTA JA RIITTÄVYYDESTÄ

Tämän hetken suurin riski on mahdolliset sisäilman aiheuttamat äkilliset muutosvaikutukset toiminnalle, josta seuraa herkästi henkilöstöriskejä sairauspoissaolojen ja heikentyneen työhyvinvoinnin muodossa. Manttaalin rakennus ei ole käytössä.

Etenkin pätevistä erityslastentarhanopettajista ja lastentarhanopettajista on pulaa. Liedon kunnan hyvän työnantajamaiseen ylläpitämisestä on huolehdittava kaikilla toimialoilla. Määräaikaisten työsuhteiden ovat riski vetovoimalle.

Tieto- ja viestintätekniikan koulutusta täytyy jatkaa koko ajan osaamisen varmistamiseksi esi- ja perusopetuksessa, koska ohjelmamuutokset ovat myös nopeita.

Sopimusten laatimiseen ja valvontaan tulee kiinnittää erityistä huomioita.

Tulevan sote -uudistuksen vaikutukset sivistyspalvelujen yhdyspinnoilla eivät ole vielä tiedossa.

Sosiaali- ja terveystoimen henkilöstön vaihtuvuus vaikeuttaa suunnitelmallista yhteistyötä varhaiskasvatuksessa, koulutoimessa ja nuorisotoimessa (perhekeskuksen toimintamalli).

INVESTOINNIT

- Lintukodon päiväkodin peruskorjaus valmistui pääosin 6/2019
- Järvikodon päiväkodin peruskorjauksen ensimmäinen osa on myös valmis (ruokailutila ja ulkomaalaus)
- Tarvasjoen koulun liikuntatilan ja koulun parkkipaikan selvitys jatkuu 2020
- Loukinaisten koulun lähiliikuntapaikka valmistui 9/2019
- Keskuskoulun peruskorjaukseen varattu määrärahaa on käytetty hieman ilmanvaihdon tarkastuksiin, lukion peruskorjaukseen varattua määrärahaa ei ole käytetty (sisääntulon siisteys ja aula)
- Yliskulman koulun parkkialueen rakentamista on jonkin verran parannettu mm. maastoa raivattu ja saatu muutamalle autolle lisäpaikkoja, saattoliikennejärjestelyt ovat entisellään

- Tietotekniikkavälineiden hankinnat ovat edenneet suunnitelmallisesti
- Sähkölukitukset kaikkiin kouluihin ja päiväkoteihin asteittain: työt jatkuvat v. 2020

TALOUS

1 000 EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	2 736	0	2 736	2 880	144	5,3 %
Toimintamenot	-39 721	-0	-39 721	-39 394	327	0,8 %
Toimintakate	-36 985	0	-36 985	-36 514	471	1,3 %
Laskennalliset kustannukset						
Poistot ja arvonalentumiset	-135	0	-135	-185	-50	-37 %
Tilikauden tulos	-37 120	0	-37 120	-36 698	422	1,1 %

Toimintakate = Valtuustoon nähden sitova erä

Toimintatuotot

Hanketuottoja saatiin ennakoitua enemmän.

Toimintamenot

Henkilöstömenoissa saatiin säästöjä, joilla myös katettiin varhaiskasvatuksen palvelusetelimenojen noin 240.000 €:n ylitystä sekä perusopetuksen asiakaspalveluiden ostoista aiheutuneita ylityksiä.

Toimintakate

Hanketulojen ylitys ja henkilöstömenojen alitus paransivat katetta.

Koulutoimi

Toimialajohtaja Laila Mäkelä

Hallinto- ja talouspäällikkö Seija Piiparinen

TOIMINTASUUNNITELMA

Hallinto huolehtii ja vastaa osaltaan lautakuntien kokousvalmistelusta, päätösten täytäntöönpanosta ja tiedottamisesta. Hallinto vastaa toiminnan laillisuudesta, kehittämisestä ja laadusta sekä tuottaa tukipalveluita mm. henkilöstöhallintoon, taloushallintoon, hankintoihin, kuljetuksiin, arviointiin ja raportointiin. Lisäksi hallinto huolehtii toiminnan organisoinnista sekä toimitilajärjestelyistä. Hallinto tekee ja valmistelee päätöksiä ja tekee yhteistyötä yli hallintokuntien sekä eri sidosryhmien kanssa kunnassa ja seudullisesti.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Ei muutoksia.

TALOUS

1 000 EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama € *)	Poikkeama % *)
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	0			300	0	0
Toimintamenot	-347			-349	2	0,5
Toimintakate	-347			-349	2	0,4

Toimintatuotot

Toteutui talousarvion mukaisesti.

Toimintamenot

Toteutui talousarvion mukaisesti.

Toimintakate

Toteutui talousarvion mukaisesti.

Yleissivistävä opetus

Toimialajohtaja Laila Mäkelä

Lukion rehtori Jyrki Saarnia ja johtava rehtori Teppo Vähä-Mäkilä

TOIMINTASUUNNITELMA

Yhtenäinen perusopetus antaa oppivelvollisuusikäisille opetusta ja kasvatusta turvallisessa ja tarkoituksenmukaisessa oppimisympäristössä. Opetus tukee oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Opetus toteutetaan 1.8.2016 käyttöön otetun opetussuunnitelman mukaisesti. Koulujen vuosisuunnitelmissa esitetään tarkemmat koulukohtaiset painotukset, jotka on johdettu kuntastrategiasta.

Tukipalvelut sisältävät oppilaiden oppimiseen liittyvän fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin toiminnot perusopetuksessa ja lukiossa: kolmiportainen tuki, oppilashuolto, kiinteistönhoito, sisäinen hallinto, koulukuljetukset, koulukirjastot, kerho- ja oppilaskuntatoiminta.

Lukio jatkaa perusopetuksen opetus- ja kasvatustehtävää. Lukiokoulutuksen tehtävänä on antaa laaja-alainen yleissivistys ja hyvät jatko-opintomahdollisuudet. Lukio tarjoaa etä- ja verkko-opetusta. Lukion, liikuntatoimen, Lieton-opiston ja ammatillisen koulutuksen yhteistyö tiivistyy. Liedon ja Kaarinan lukiot kartoittavat lisäksi konkreettisia yhteistyömahdollisuuksia.

Iltapäivätoiminta tukee oppilaan koulupäivää. Toimintaa tarjotaan 1. – 2. -luokkalaisille sekä erityisen tuen 3.-9.-luokkalaisille. Painopiste on 1.-luokkalaisissa ja erityisen tuen oppilaissa tila- ja henkilöresurssit huomioiden.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

Sivistyspalvelut	TP 2018	TA 2019	1-12 Tot. 2019	Käyttö %	1-12 Tot. 2018	Vrt 2018 / 2019 %
Perusopetus						
Oppilasmäärä tilastointipäivä 20.9 (ei esioppilaat)	2 527	2 556	2 557		2527	1,2 %
€ / oppilas (20.9.)	8 019 €	8 175 €	8 053 €	98,5 %	8 019 €	0,4 %
Muissa kunnissa opiskelevat, määrä (20.9.)	144	111	142		144	-1,4 %
Ip-kerhotoimintaan osallistuvat, määrä ka	228	240	221		228	-3,2 %
€ / ip-kerholainen	1 532 €	1 781 €	1 587 €	89,1 %	1 532 €	3,6 %
Koulukuljetusoppilaiden määrä ka	607	610	610		607	0,5 %
Koulukuljetuskustannukset € / kulj.oppilas	992 €	1 007 €	1 035 €	102,7 %	992 €	4,3 %
Lukio						
Oppilasmäärä (kaikki, myös LSKKY) 20.9.	224	245	235		224	4,9 %
Yhdistelmäopiskelijat (LSKKY), määrä 20.9.	8	4	14		8	75,0 %
€ / oppilas	8 351 €	7 971 €	8 248 €	103,5 %	8 351 €	-1,2 %
Vieraskuntalaiset, määrä	17	17	23		17	35,3 %

TALOUS

1 000 EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama € *)	Poikkeama % *)
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	1 283			1 367	84	6,5
Toimintamenot	-24 671			-24 317	354	1,6
Toimintakate	-23 387			-22 950	437	1,8

Toimintatuotot

Hanketuottoja on saatu ennakoitua enemmän.

Toimintamenot

Uusi tuntikehys alensi henkilöstömenoja, jolla katettiin ylitystä asiakaspalveluiden ostoissa (mm. sairaalakoulu, pienryhmäopetuksen ostot Turusta, muissa kunnissa opiskelevat, erityishuoltopiiristä jne).

Toimintakate

Toimintakate parani koska hanketuloja saatiin enemmän ja henkilöstömenoissa saatiin säästöä.

Varhaiskasvatus

Toimialajohtaja Laila Mäkelä

Varhaiskasvatusjohtaja Elina Lindholm

TOIMINTASUUNNITELMA

Perheillä on mahdollisuus valita tarpeita vastaavat varhaiskasvatuspalvelut erilaisissa elämäntilanteissa. Varhaiskasvatuksen toiminta-ajatuksena on edistää lapsen kokonaisvaltaista kehitystä yhdessä perheen kanssa. Lähtökohtana ovat lapsen yksilöllinen huomioiminen ja turvallinen kasvuympäristö sekä lapselle ominaiset tavat toimia.

Avoimet varhaiskasvatuspalveluiden palveluvalikossa on avointa päiväkotitoimintaa yhdessä lapsille ja vanhemmille sekä puisto- ja kerhotoimintaa, joihin lapsi voi osallistua ilman vanhempaa. Tavoitteena on edelleen kehittää ja laajentaa toimintaa siten, että se voisi toimia vaihtoehtona subjektiiviselle varhaiskasvatukselle päiväkodissa tai perhepäivähoidossa.

Perhepäivähoitoa tarjotaan 16 perhepäivähoitajan kotona eri puolilla Liedon kuntaa. Yksityistä perhepäivähoitoa on mahdollisuus hankkia päivähoidon palvelusetelillä 18 yksityiseltä perhepäivähoitajalta Liedon kunnan alueella tai ympäristökunnista.

Päiväkotipalveluita tarjotaan kunnallisessa päiväkodissa ja palvelusetelillä yksityisessä päiväkodissa. Perheillä on mahdollisuus hankkia palvelusetelillä päiväkotipalvelut myös toisen kunnan alueelta. Seutusopimuksen mukaisesti kunta voi ostaa tai myydä kunnallisia varhaiskasvatuspaikkoja sopimuksen piirissä olevien kuntien kesken.

Esiopetusta ja siihen liittyvää varhaiskasvatusta toteutetaan Liedon esiopetussuunnitelman mukaisesti päiväkotien toimintana yhä enenevässä määrin koulujen yhteydessä tai välittömässä läheisyydessä.

Liedon kunta maksaa lakisääteisin perustein suoritettavaa lasten kotihoidon- ja yksityisen hoidon tukea. Perheillä on mahdollisuus valita tarpeita vastaavat varhaiskasvatuspalvelut. Palveluiden laadunarviointi ja kehittäminen tapahtuu yhteistyössä lasten vanhempien kanssa.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Lintukodon päiväkoti oli kevään 2019 ajan väistötiloissa.

Järvikodon I-vaiheen peruskorjaus valmistui.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

	TP 2018**	TA 2019	1-12 Tot. 2019	Käyttö %	1-12 Tot. 2018	Vrt 201 / 2019 %
Varhaiskasvatus						
0-6 vuotiaat 31.12. ***	1 684	1 741	1 684		1741	-3,3 %
Lapsia päivähoitossa kunnallisessa ja yksityisessä ka	1 206	1 210	1 168		1206	-3,1 %
Lapsia päivähoitossa %/ 0-6-vuotiaat ka	69,1 %	70%	69,4 %		69,1 %	0,4 %
Lapsia yksityisessä hoidossa % ko ajankohtana	29,5 %	30%	29,4 %		29,5 %	-0,2 %
Varhaiskasvatuspalveluiden piirissä olevat 0-6 v. lapset (ei eo) ka	1 456	1 500	1 409		1456	-3,2 %
Päivähoito € / lapsi (kunnallinen ja yksityinen ilman tukia ja avointapk.sis. Ulk ja sis.menot) **	11 164 €	11 094 €	11 573 €	104,3 %	11 164 €	3,7 %
** Päivähoidon hintaan vaikuttaa maksujen alentuminen, koska palvelusetelimennoissa kunnan osuus kasvoi ja asiakkaan osuus pieneni						
***31.12.2018 0-6 vuotiaita 1684						
31.12.2017 0-6 vuotiaita 1741						
31.12.2016 0-6 vuotiaita 1763						

TALOUS

1 000 EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama € *)	Poikkeama % *)
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	1 452			1 512	60	4,1
Toimintamenot	-14 703			-14 728	-25	-0,2
Toimintakate	-13 251			-13 215	36	0,3

Toimintatuotot

Toteutui talousarvion mukaisesti.

Toimintamenot

Toteutui talousarvion mukaisesti.

Toimintakate

Toteutui talousarvion mukaisesti.

6.2 Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta

Toimialajohtaja, Laila Mäkelä

TOIMIALAJOHTAJAN KATSAUS

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan toimintakate on 92,2 %.

Nuoriso-, liikunta-, kirjasto-, opisto- ja kulttuuritoimen osalta hankerahoituksen osuus on ollut tärkeä kuluvan vuoden tapahtumien järjestämisessä; Liikkuva Lieto 2019 sai varhaiskasvatusikäisten liikuttamiseen 17.000 € hankeavustusta ja lukioikäisten liikuttamiseen 5.000 €. Lukeva Lieto sai hankeavustusta 20.000 €. Lisäksi ammattijärjestö JYTY myönsi 5.000 €:n avustuksen nuorten lukukampanjaan. Lieto opisto on vastaavasti mukana seudullisessa hankkeessa, jossa vahvistetaan aikuisten perus- ja digitaitoja. Hankkeelle myönnettiin 91.500 €:n seudullinen avustus. Nuorisotoimen seudullinen kansainvälisyys hanke (49.000 €) sai jatkoaikaa 8/2020 saakka.

Loukkaisten koulun lähiliikuntapaikka ja Järvelän kanoottilaituri valmistuvat alkusyksyn 2019 aikana. Loukkaisten koulun lähiliikuntapaikkaan saimme myös avustusta 50.000 €. Aurajoen melontalaitureihin saimme avustusta 15.200 €.

Perhekeskus-hanke lähti kunnan omana kehittämisprosessina liikkeelle 2.4.2019 (sote ja sivistys). Kulttuuri ja vapaa-aikapalvelut ovat toiminnassa aktiivisesti mukana. Lapsiperheiden karnevaalitapahtuma järjestettiin liikennepuistossa 4.9.2019. Tapahtumassa esiteltiin kunnan, seurakunnan ja eri yhdistysten tarjoamia palveluja. Ennaltaehkäisevä työ vaatii vahvaa perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä sekä mm. erityis- ja etsivän nuorisotyön palvelujen kohdistamista jo yläkouluikäisille.

LIETO-STRATEGIAN TOTEUTUMINEN

Tavoitteiden asettelussa huomioitiin Lieto-strategian kriittiset menestystekijät.

Kriittiset menestystekijät vuoteen 2020/2025 (hyväksytty valtuustossa 15.6.2015);

- Lietolaiset yhdistykset, järjestöt ja vapaaehtoiset toimivat aktiivisesti lietolaisten hyvinvoinnin edistäjinä.
- Kunnan keskustan puisto- ja ulkoilualueet houkuttelevat liikkumaan, kokoontumaan ja viihtymään.
- Hyväkuntoiset lähiliikuntapaikat ja kevyen liikenteen väylät ja reitit houkuttelevat liikkumaan yksin ja yhdessä.
- Lieto-opisto toimii aktiivisessa yhteistyössä toisen asteen koulutuksen, yliopiston, järjestöjen ja paikallisten yhdistysten kanssa.

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta

Toimialajohtaja Laila Mäkelä

TOIMINTA-AJATUS

Vapaa sivistystyö tukee elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yksilöiden persoonallisuuden monipuolista kehittämistä ja kykyä toimia yhteisöissä sekä edistää kansanvaltaisuuden, tasa-arvon ja moniarvoisuuden toteutumista yhteiskunnassa. Yhteistyötä kehitetään Liedon lukion kanssa.

Kirjaston palvelut tukevat monipuolisesti aktiivista kuntalaisuutta, elinikäistä oppimista ja kuntalaisten hyvinvointia.

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelut luovat edellytykset virikkeelliselle harrastustoiminnalle ja virkistymiselle sekä tukevat perheitä lasten ja nuorten kehityksessä itsenäisiksi, tietoisia ja terveitä valintoja tekeviksi aikuisiksi. Vapaa-aikapalvelut myös lisäävät yhdistysten, seurojen ja yhteisöjen toimintaedellytyksiä myöntämällä avustuksia.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo	Toteuma 1-12
3.2 Avoin ja oivaltava ote tulevaisuuteen 3.2.3 Uteliaat, tutkivat, osallistavat ja innokkaat kokeilut	Lukeva Lieto Lukeminen luo hyvinvointia – tieto tuo taitoa Kohti vahvaa aikuisuutta	Lukeva Lieto-hankkeen toteutus: - Eskarilaisten kirjastokurssi - Koulukirjastojen ja päiväkotien ja koulujen yhteistyö ns. oppi-/toimintatunnin aikana - Uusi nuorisotila monipuoliseksi toiminta-areenaksi = "vanhan valtaus" - Nuorisotoimen näkyvyyden lisääminen kouluilla - Nuorisotoimi on aktiivisesti mukana rakentamassa tulevan perhekeskuksen toimintamallia	Eskarilaiset kutsuttiin kevään aikana tutustumaan pääkirjastoon. Lukevalle Liedolle myönnettiin hankerahoitus ja hankkeen projektityöntekijä aloitti 9/2019. Lisäksi kirjasto sai ammattiliitto Jytyn myöntämän avustuksen nuoren palkkaamiseen lukemisen ja lukuinnon lisäämiseksi. Avustuksella palkattiin kaksi kirjastoavustajaa elo-syyskuuksi lukemaan satuja varhaiskasvatuksen yksiköihin ja tekemään kirjavinkkauksia kouluille. Keskustan nuorisotila on todettu toimivaksi. Tarvasjoen nuorisotila siirtyi 1.8.2019 koulun yhteyteen. Nuorisotoimi on ollut mukana rakentamassa perhekeskusmallia kuten koko vapaa-aikatoimi.
3.2.3 Uteliaat, tutkivat, osallistavat ja innokkaat kokeilut	Paikalliset kulttuurikohteet tutuksi ja kulttuuria arkeen ja juhlaan	- Kulttuuripassi eri ikäryhmille - Koululaisten kulttuuripolku - Kulttuurikalenteri: lietolaiset tapahtumat eri vuodenaikoina yhteistyössä kunnan yksiköiden, hallinnonalojen ja yhdistysten / yritysten kanssa - Arvioidaan kulttuurisihteerin resurssin	Koulujen käyttöön valmistui kulttuurivirta, josta on helppo poimia lietolaisia kulttuurivierailukohteita: Liedonkulttuurivirta.fi Kulttuurikalenteri on valmis ja sitä kehitetään edelleen nettisivujen uusimisen myötä.

		kohdentamiskokeilun toimivuus	Tehtäväkuvia on käyty läpi koko vuosi.
3.2.3 Uteliaat, tutkivat, osallistavat ja innokkaat kokeilut	Alueellinen ja kansainvälinen yhteistyö	- Toteutetaan Minun kansainvälisyteni -hanke yhteistyössä mm. nuoriso- ja kulttuuritoimen, yhdistysten sekä koulujen kanssa - Kartoitetaan Lieto-opiston ja Liedon lukion yhteistyömahdollisuudet kieliohjelmissa	Hanke on väliraportoitu 6/2019 ja se sai jatkoaikaa 8/2020. Koordinaattorin työpanos päättyi 7/2019. Kiinnostus kielten opiskeluun on heikentynyt koko valtakunnassa.
3.3 Lietolainen on aktiivinen, osaava ja onnellinen 3.3.3 Liikkuva Lieto 3.3.4 Luonnonläheinen Lieto	Liikkuva Lieto – elinvoimaa liikunnasta	- Liikkuvan koulun toteutus - Liikunnallinen elämäntapa varhaiskasvatukseen - Rajattomasti liikuntaa yli kuntarajojen -toiminnassa mukana - Reitistöhankeen loppuun saattaminen seudullisesti - Jokivarsisuunnitelman hyödyntäminen - QR -koodien laatiminen reiteille	Liikkuva kunta / koulu ja varhaiskasvatus etenee hankkeena. Hankerahaa on saatu: Liikkuva Koulu 32.000 €, Liikunnallisen elämäntavan kehittäminen ja varhaiskasvatuksen liikunnallistaminen 17.000 € sekä Liedon Liikkuva Lukio 5.000 €. Hankeraha käytetään konkreettiseen toimintaan. Olemme mukana myös Rajattomasti liikuntaa seutuhankkeessa. Reitistöhankeen avajaiset olivat 8.6.2019. QR -koodit valmistuivat Ankka-Nautelankoski reitistölle.
3.1 Unelmien pikkukaupunki 3.1.3 Keskustan elinvoima ja viihtyisyys	Kunnantalon aulan, uuden kirjastotilan ja puistoalueen hyödyntäminen	- Kunnantalon tilojen monipuolinen käyttö esim. näyttelyt, kirjakahvila, juhlat, konsertit jne. - Koululaisten kulttuuripolku ja kulttuurikasvatussuunnitelma laaditaan yhteistyössä kirjaston, museoiden, kulttuuritoimen ja koulujen kanssa. - Hiihtomaa ja esiintymislava lisäämään ”pöhinää”.	Aulan käyttö oli aktiivista ja tapahtumien priorisointi selkiintyi. Kulttuurivirta valmistui ja otettiin käyttöön 8/2019. Kulttuuripaikat löytyvät helposti koulujen ja varhaiskasvatuksen sekä kuntalaisten käyttöön. Hiihtomaa oli suosittu. Esiintymislavan sijoitus suunnitelmat ovat valmiina ja lavan hankinta tapahtuu v. 2020.
3.3 Lietolainen on aktiivinen, osaava ja onnellinen 3.3.1 Yhteisöllisyyden ja aktiivisen harrastus- ja	Lieto-opisto elinikäisenä kumppanina - pärjääminen muuttuvassa yhteiskunnassa	- Tarjotaan uuden opetussuunnitelman mukaista kuvataiteen perusopetusta lapsille ja nuorille - Lyhytkurssit, kursseja virkeään arkeen ja	Kuvataiteen perusopetuksen opetussuunnitelma todettiin toimivaksi ja kuvataiteen opiskelu on suosittua.

yhdistystoiminnan edistäminen		perinteisten taitojen ylläpidon edistämiseen - Kieliopintojen suunnittelu yhteistyössä lukion kanssa	Kädentaidoissa viikonlopun lyhytkurssien osuutta lisättiin Kievarin tilojen myötä. Kieliyhteistyö lukion kanssa ei toteutunut. Lukio-opinnoissa korostuvat selkeästi pitkän matematiikan opinnot. Lukiolla on runsaasti kansainvälisiä Erasmus+-hankkeita.
-------------------------------	--	---	--

ARVIO SISÄISEN VALVONNAN SEKÄ RISKIENHALLINNAN TOIMIVUUDESTA JA RIITTÄVYYDESTÄ

Tämän hetken suurin riski on mahdolliset sisäilman aiheuttamat äkilliset muutosvaikutukset toiminnalle, josta seuraa herkästi henkilöstöriskejä sairauspoissaolojen ja heikentyneen työhyvinvoinnin muodossa; Manttaalin rakennus on käyttökiellossa ja etenkin Keskuskoulun sisäilmaongelmat heijastuvat myös yhdistysten iltakäyttöön.

Tarvasjoen uimahallin ja liikuntakeskuksen (Tarvashovi) tilat tulee pitää nykyvaatimusten mukaisena, niin kauan aikaa kunnes uusi liikuntatila valmistuu; Uutena asiana on se, että ostopalvelusiivouksesta on tullut myös sisäilmaoireilua koskeva ilmoitus.

Ajantasainen tilaselvitys ja tilojen yksikkökustannustiedot puuttuvat edelleen toiminnan suunnittelua tukemaan.

Sopimusten laatimiseen ja valvontaan tulee kiinnittää erityistä huomioita. Yhteistyötä on tiivistettävä tilapalvelujen kanssa, siten että kysyntä ja palvelu kohtaavat. Ruskan kiinteistö on kallis käyttökustannuksiltaan mm. liikuntatoimelle.

Sote -uudistuksen vaikutus ennaltaehkäisevään toimintaan ja aikataulu eivät ole tiedossa. Tällä hetkellä viritellään valtakunnassa jälleen uutta mallia. Liedossa vapaa-aikapuoli on ollut mukana oman kunnan perhekeskustoiminnan kehittämisessä.

Sosiaali- ja terveystoimen henkilöstön vaihtuvuus vaikeuttaa suunnitelmallista yhteistyötä sosiaalipalvelujen, perhepalvelujen, varhaiskasvatuksen, koulutoimen ja nuorisotoimen sekä etsivän nuorisotyön välillä. Tämä näkyi myös vuoden 2019 aikana.

INVESTOINNIT

- Loukainaisten koulun lähiliikuntapaikka valmistui 9/2019.
- Tarvasjoen uuden liikuntasalin sijoituspaikka löytyi, mutta rakentamispäätös vielä puuttuu.
- Reitistöhanke etenevät suunnitellusti: vaellus/pyöräily ja melonta.

TALOUS

1 000 EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	478	0	478	500	22	4,6 %
Toimintamenot	-4 018	-0	-4 018	-3 765	253	6,3 %
Toimintakate	-3 540	0	-3 540	-3 265	275	7,8 %
Laskennalliset kustannukset						
Poistot ja arvonalentumiset	-127	0	-127	-178	-50	-39 %
Tilikauden tulos	-3 667	0	-3 667	-3 443	224	6,1%

Toimintakate = Valtuustoon nähden sitova erä

Toimintatuotot

Toteutui talousarvion mukaisesti.

Toimintamenot

Säästöä on saatu palveluiden ostoista mm. asiakaspalveluiden ostoista, painatuksista ja ilmoituksista, kunnossapitokustannuksissa ja sisäisissä työpajamaksuissa.

Toimintakate

Toimintakate parani pääosin palveluiden ostoista saatujen säästöjen ansioista.

Kulttuuripalvelut

Toimialajohtaja Laila Mäkelä

Lieto-opiston rehtori Risto Suominen, vs. palvelupäällikkö Sirpa Suomela, va kulttuurisihteeri Arttu Eteläpelto, vs. nuorisosihteeri Jussi Hernelahti, vastaava liikuntasihteeri Helinä Nuutinen.

TOIMINTASUUNNITELMA

Vapaa sivistystyö tukee elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yksilöiden persoonallisuuden monipuolista kehittymistä ja kykyä toimia yhteisöissä sekä edistää kansanvaltaisuuden, tasa-arvon ja moniarvoisuuden toteutumista yhteiskunnassa.

Kirjaston palvelut tukevat monipuolisesti aktiivista kuntalaisuutta, elinikäistä oppimista ja kuntalaisten hyvinvointia.

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelut luovat edellytykset virikkeelliselle harrastustoiminnalle ja virkistymiselle sekä tukevat perheitä lasten ja nuorten kehityksessä itsenäisiksi, tietoisia ja terveitä valintoja tekeviksi aikuisiksi. Vapaa-aikapalvelut lisäävät yhdistysten, seurojen ja yhteisöjen toimintaedellytyksiä myöntämällä avustuksia.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Loppuvuodesta 2019 aloitettiin organisaatiouudistuksen suunnittelu talouden sopeuttamistoimet huomioiden; eläkejärjestelyt, resurssien kohdentaminen asiantuntijatyöhön ja palvelujen tuottaminen mahdollisimman paljon omana toimintana.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

Kulttuuripalvelut	TP 2018	TA 2019	1-12 Tot. 2019	Käyttö %	1-12 Tot. 2018	Vrt 2018 / 2019 %
Asukasluku	19 831	20 045	20 011	99,8 %	19 831	0,9 %
Lieto-opisto						
Opiston peittävyys	11,40 %	9 %	10,50 %	116,7 %	11,40 %	-7,9 %
Tot. Oppitunnit	9 424	9 500	9 076	95,5 %	9 424	-3,7 %
€/oppitunti netto (ilman valt.os.)	61,74 €	54,73 €	54,02 €		61,74 €	
Kirjasto						
Aukioloaika h	8 180	7 700	8 925	115,9 %	8 180	9,1 %
€ /asukas	46,19 €	48,61 €	47,59 €	97,9 %	46,19 €	3,0 %
Aineistokulut €	132 802 €	148 047 €	145 491 €	98,3 %	132 802 €	9,6 %
Aineistokulut € / asukas	6,70 €	7,39 €	7,27 €	98,4 %	6,70 €	8,6 %
Liikunta						
Liikuntatoiminnan osallistujat	28 887	36 000	29 425	81,7 %	28 887	1,9 %
Siitä erityisryhmien kävijämäärä	16 177	13 700	16 366	119,5 %	16 177	1,2 %
Siitä uimahallin kävijämäärä	10 338	14 500	11 263	77,7 %	10 338	8,9 %
€ / asukas	76,92 €	80,98 €	74,08 €	91,5 %	76,92 €	-3,7 %
Nuoriso				0,0		
kävijämäärät	11 254	14 380	10 507	73,1 %	11 254	-6,6 %
€/alle 29-vuotiaat (nuorisotoimi) netto	45,63 €	45,78 €	43,64 €	95,3 %	45,63 €	-4,4 %
Kulttuuri						
kävijämäärät	13 239	15 500	14 659	94,6 %	13 239	10,7 %

TALOUS

1 000 EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama € *)	Poikkeama % *)
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	478			500	22	4,6
Toimintamenot	-4018			-3765	253	6,3
Toimintakate	-3540			-3265	275	7,8

Toimintatuotot

Toteutui talousarvion mukaisesti.

Toimintamenot

Säästöä on saatu palveluiden ostoista mm. asiakaspalveluiden ostoista, painatuksista ja ilmoituksista, kunnossapitokustannuksissa ja sisäisissä työpajamaksuissa.

Toimintakate

Toimintakate parani pääosin palveluiden ostoista saatujen säästöjen ansioista.

7 Tekniset palvelut

Vt. toimialajohtaja Ari Blomroos

TOIMIALAJOHTAJAN KATSAUS

Teknisen lautakunnan vuoden 2019 talousarvio toteutui pääosin arvioiden mukaisesti. Toiminta on osittain sen luontoista, että vuosittaisilla sääolosuhteilla ja lämmönvaihteluilla on merkittävä vaikutus talouden toteumaa. Vuoden 2019 loppupuoli oli hyvin lämmin ja siksi mm. lämmityksen ja ulkoalueiden talvikunnosapidon osalta saatiin merkittäviä säästöjä. Lisäksi toteutettiin useita talouden sopeuttamistoimenpiteitä, joilla saatiin mm. henkilöstömenoihin säästöjä.

Vuoden 2019 investoinnit teknisen lautakunnan osalta olivat 5,6 M €. Talonrakennuksen osalta merkittävin hanke oli Lintukodon päiväkodin peruskorjaus. Hanke toteutui määrärahojen mukaisesti. Toimitilapalvelut toteutti myös muita rakennuksien korjaushankkeita (mm. Pääterveysaseman ilmanvaihdon korjaukset ja Ammattikoulun tilamuutokset). Lisäksi aloitettiin mm. Manttaalin korjaussuunnittelu.

Kunnallistekniikan osalta keskeisimmät investointihankkeet liittyivät seudullisiin tiehankkeisiin mm. Kt40 parantaminen, Avantin eritasoristeyksen suunnittelu, Satteenmäen alikulkutunnelin rakentamisen aloitus. Lisäksi toteutettiin mm. Talviniityn 1- vaiheen alue, Siiventie, Pääskyntie / Luolakalliontie yhteistyössä Liedon Lämmön kanssa. Puistotoimi kunnosti useita leikkipaikkoja ja asensi uusi eri puolille kuntaa uusia leikkivälineitä.

Liedon Veden osalta aloitettiin mm. Laakkari – Liedon Asema – yhdysvesijohdon 1- vaiheen rakentamisurakka. Koko urakka valmistuu v. 2022. Lisäksi rakennettiin mm. Talviniityn alueen 1. vaiheen kunnallistekniikka ja Tammen alueen uusi jv- pumppaamon paineviemäri.

LIETO-STRATEGIAN TOTEUTUMINEN

Strategia on toteutunut lautakunnan sitovien tavoitteiden ja kriittisten menestystekijöiden mukaisesti.

Tekninen lautakunta

Toimialajohtaja, Ari Blomroos

TOIMINTA-AJATUS

Tekninen lautakunta tuottaa Liedon kunnan asukkaiden, yritysten ja kunnan omien toimintojen tarvitsemat yhdyskuntatekniset – ja toimitilapalvelut tehokkaasti ja taloudellisesti yhteistyössä eri kumppaneiden kanssa siten, että palvelujen käyttäjät ovat tyytyväisiä.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo	Toteuma
Unelmien pikkukaupunki - Liikenneyhteydet ja saavutettavuus - Keskustan elinvoima ja viihtyisyys	Liikenteen hankkeiden ja rahoituksen varmistaminen Kaavoituksen ja kunnallistekniikan tiivis suunnittelu ja yhteistyö Viheralueiden, puistojen, leikkipaikkojen ja ulkoliikunta-alueiden jatkuva kehittäminen	Osallistutaan MAL-hankkeisiin, VT 10 parantaminen Avantin / Tuulissuon liikenteen parantamishankkeet Kehätien parantamishanke Tehokkaat infrapalaverit, joihin osallistuu kaavoituksen, rakennusvalvonnan, ympäristönsuojelun ja kunnallistekniikan edustajat. Laaditaan leikkipaikkojen kehittämissuunnitelma Jokirannan alueen valmistuminen virkistysalueeksi.	Nuolemontien / Yrjönniityntien risteyksen liityntäpysäköintialueen toteutus. Nuolemontien / Vanha Tyllintien risteyksen liityntäpysäköintialueen toteutus Vt 10 toimenpidehanke on suunnitteluvaiheessa ja Vt 10 Satteenmäen alikulkutunnelin rakentaminen alkaa vuoden 2019 aikana Hanke jatkuu vuonna 2020 Jokirannan alueella sijaitsevan Annan tuvan alue on rakennettu virkistysalueeksi.
Lietolainen on aktiivinen, osaava ja onnellinen - Liikkuva Lieto! - Luonnonläheinen Lieto!	Sisäliikuntapaikkojen toimintakunto	Suunnitelmallinen ylläpito / käyttäjäpalaute	Puutteita ja vikoja on korjattu käyttäjäpalautteiden mukaisesti
Talouden ja toiminnan kehitys - Kerralla kuntoon! - Kulut kurissa- ylijäämäinen ja investoinnit mahdollistava talous - Osaava ja motivoitunut henkilöstö	Hankkeet toteutuvat talousarvion mukaisesti. Kiinnitetään huomiota henkilöstön tehtäväkuviin ja työmääriin kehityskeskustelujen ja koulutuksen avulla	Hankesuunnitelman mukainen toteutus. Hankkeiden jälkiseuranta. Kehityskeskustelujen toteutuminen 100 %:sesti Koulutuksiin osallistuminen	Toimintakeskuksen ja Lintukodon rakennusurakoiden toteuma talousarvion mukainen Henkilöstön kehityskeskustelut on pidetty kevään aikana.

		Työhyvinvointikyselyn tuloksien läpikäyminen ja kehittämistoimenpiteiden valitseminen ja niiden toteutumisen seuranta Omatoimiseen liikuntaan ja työkyvyn ylläpitoon kannustaminen	Koulutuksiin on osallistuttu mahdollisuuksien mukaan. Lisäksi on järjestetty koko henkilökunnan koulutus / tyhy- päivä. Henkilökunta on osallistunut aktiivisesti työsuojelu koulutuksiin. Työhyvinvointisuunnitelmaa on toteutettu useiden tilaisuuksien avulla.
--	--	---	---

ARVIO SISÄISEN VALVONNAN SEKÄ RISKIENHALLINNAN TOIMIVUUDESTA JA RIITTÄVYYDESTÄ

Investointien osalta vuosittaisena riskinä on, että varattu määräraha ei riitä hankkeen toteuttamiseen. Asia johtuu rakentamisen kustannustason yleisestä kohoamisesta. Lisäksi hankesuunnitelmat usein muuttuvat rakentamisen aikana. Muutokset joudutaan pääosin teettämään lisätöinä. Sisäistä valvontaa on kehitetty ottamalla käyttöön mm. Thinking portfolio projektin hallintaohjelma ja Plannet projektin aikatauluohjelma.

INVESTOINNIT

Investoinnit esitetään erillisessä investointien toteumaraportissa.

TALOUS

1 000 EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	16 259	0	16 259	16 434	174	1,1 %
Toimintamenot	-16 776	0	-16 776	-16 581	195	1,2%
Toimintakate	-517	0	-517	-147	369	71 %
Laskennalliset kustannukset						
Poistot ja arvonalentumiset	-3 701	0	-3 701	-5 208	-1 507	-40,7 %
Tilikauden tulos	-4 218	0	-4 218	-5 355	-1 137	-27,0 %

Toimintakate = Valtuustoon nähden sitova erä

Toimintatuotot

Tuottojen toteuma oli 101 % eli toteuma oli talousarvion mukainen.

Toimintamenot

Menojen toteuma oli 99 % eli toteuma oli talousarvion mukainen.

Toimintakate

Toimintakatteen muutos johtui siitä, että tulot ylittyivät hieman ja menot alittuivat.

Teknisten ja ympäristöpalveluiden hallinto

Vt. toimialajohtaja Ari Blomroos

TOIMINTASUUNNITELMA

Teknisten ja ympäristöpalveluiden hallinto tuottaa laadukkaita toimistopalveluita asiakkaille ja tulosityksiköille. Hallinnon alaisuudessa toimiva työpaja järjestää työvoimaa ja kuljetuspalveluita teknisen lautakunnan tulosityksiköille.

Hallinnon tehtäviin kuuluu asiakaspalvelun, toimistopalveluiden, asiakirjahallinnan ja laskutuksen järjestäminen. Hallinto valmistelee lautakuntien kokoukset ja panee päätökset täytäntöön. Työpaja on sisäinen kustannuspaikka, jonka avulla henkilöstön ja kuljetuspalvelujen kustannukset kohdennetaan eri rakennus- ja kunnossapitokohteille.

Vuoden 2019 aikana päivitetään investointien kustannuslaskenta ja jälkilaskenta.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Palkkakuluihin on lisätty neljän uuden vakanssi palkkamäärärahat.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

Suoritteet	TP 2018	TA 2019	TP 2019	Poikkeama, %
Teknisen lautakunnan muutokset	16	16	15	-1 %

TALOUS

1 000 EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama € *)	Poikkeama % *)
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	1 121	0	1 121	1 042	- 79	-7,1 %
Toimintamenot	-1 712	0	-1 712	- 1 736	- 23	-1,4 %
Toimintakate	-588	0	-588	- 693	-105	-17,4

Talouden sopeutustoimenpiteistä johtuen varikon uusia vakansseja ei täytetty.

Toimintatuotot

Tuotot alittuivat, koska sisäiset työpajan tulot jäivät arvioitua pienemmäksi. Syynä oli se, että varikon avoimia vakansseja ei täytetty ja tehdyt työtunnit olivat pienemmät kuin talousarviossa.

Toimintamenot

Toteuma talousarvion mukaan.

Toimintakate

Negatiivinen toimintakate kasvoi, koska tulot alittuivat.

Toimitilapalvelut

Toimitilapäällikkö Marko Tähtinen

TOIMINTASUUNNITELMA**Ylläpito- ja kunnossapitopalvelut**

Toimitilapalvelut huolehtii kunnan hallussa olevien rakennettujen kiinteistöjen isännöinti, kunnossa- ja ylläpidosta ja investointihankkeista. Kiinteistönhoidossa hyödynnetään mahdollisimman tehokkaasti sähköisiä järjestelmiä kuten huoltokirjaa. Lisäksi v. 2017 aloitettua kiinteistöpäivystystä jatketaan ja kehitetään. Tarpeettomista tiloista luovutaan mahdollisuuksien mukaan .

Tulevina vuosina kiinnitetään erityistä huomiota kiinteistöjen energiansäästötoimenpiteisiin ja peruskorjaustoimenpiteisiin, uusiutuvan energian hyödyntämiseen esim. kunnan hankkima sähköenergia tuotetaan uusiutuvilla luonnonvaroilla. Sisäilmaolosuhteisiin kiinnitetään erityistä huomiota.

Ruokapalvelut – ja puhtauspalvelut

Ruoka- ja puhtauspalvelut huolehtii toimialansa palvelujen toteuttamisesta Liedon kunnassa. Lisäksi organisaatio vastaa entisen Härkätien kuntayhtymän siivouspalveluiden järjestämisestä. Toimintaa kehitetään järjestelmällisesti ja kustannustehokkaasti, Liedon kunnan palveluksessa työskentelevän osaavan ja motivoituneen henkilöstön toimenpitein. Toiminta perustuu päivitettyihin palvelusopimuksiin.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Uusien kiinteistöjen ylläpitokulut ja vanhojen kunnossapitokulut on lisätty talousarvioon (mm. Kisakallion päiväkodin laajennus ja Ilmaristen koulun laajennus)

Toimitilapalvelut osallistuu yhdessä sosiaalipalveluiden vanhusväestön asuntojen korjaushankkeisiin. Ruokapalvelu jatkaa Aromi-tuotannonohjausjärjestelmän kehittämistä mm. syventämällä tilausjärjestelmän käyttöä. Ruoka- ja puhtauspalvelut selvittää lisäksi vakinaisen varahenkilöstön järjestämisen mahdollisuutta.

Toiminnan muutokset:

- Kiinteistönhoidon mitoitus on käynnistetty syksyllä 2018. Työ jatkuu vuonna 2019
- Huoltosopimuksien päivitys jatkuu
- Siirrytty keskitettyyn kiinteistöjen kameravalvontaan
- Huoltokirjan kehittämiseen panostetaan mm. projektipankkina. Sähköinen materiaali siirretään kohdekohtaisesti huoltokirjaan.
- Puitesopimuksien kilpailutusta jatketaan.
- Kunnossapitoon 1-4 ja hallintoon palkataan 1-2 harjoittelijaa kesän ajaksi. Kokemukset harjoittelijoiden käytöstä ovat olleet erittäin positiivisia.
- Kunnossapitoon esitetään yhden vakanssin lisäystä. Sähkö / automaation taustan omaavaa henkilöä. Oma henkilö vähentää huomattavasti ostopalveluita.
- Henkilökunnan ammattitaidon suunnitelmalliseen kehittämiseen panostetaan.
- Yhteistyötä lähikuntien kanssa jatketaan ja edelleen kehitetään.
- Rakennusten kunnossapitomenoihin on lisätty 75 000 € ilmanvaihdon vuosikunnostuksia varten. Nykyinen määräraha on riittämätön. Lisäksi lämmön määrärahaa on korotettu, koska nykyinen on alimitoitettu suhteessa kustannuksien kehitykseen.

2019 talousarvioon.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

Suoritteet	TP 2018	TA 2019	TP 2019	Poikkeama, %
Kiinteistöjen lukumäärät	90	90	92	2 %
Siivottavat neliöt	69677	70343	71 064	+1,02 %
Aterian suoritehinta				
- koulu	2,48 €	2,62 €	2,62 €	0
- hajautettu	3,15 €	3,34 €	3,34 €	0
- keskitetty	3,75 €	3,52 €	3,52 €	0

- Vuonna 2019 myytiin Saukonojan koulu.
- Kaavoitusta varten ostettujen maa-alueiden yhteydessä kunnan haltuun siirtyi useita rakennuksia, joista osa oli purkukuntoisia.
- Toimitilapalveluiden hallinnon avoinna olevat vakanssit täytettiin seuraavasti: kiinteistömestari, isännöitsijä, lvi-insinööri. Talonrakennusmestarin ja sähkömiehen vakanssia ei täytetty.

TALOUS

1 000 EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama € *)	Poikkeama % *)
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	10 904	0	10 904	10 930	+25	+ 0,2 %
Toimintamenot	- 9 877	0	-9 877	-9 872	+4	0 %
Toimintakate	1 026	0	1 026	1 057	+30	+ 3 %

Toimintatuotot

Tuottojen toteuma 100,2 % eli talousarvion mukaisesti.

Toimintamenot

Menot toteutuivat 100 % talousarvion mukaisesti

Toimintakate

Toimintakatteen toteuma 103 %. Muutos johtuu lähinnä siitä, että tulot ylittyivät.

Yhdyskuntatekniikka

Kunnallistekniikkapäällikkö Henna Paajanen

TOIMINTASUUNNITELMA

Tehtävänä on vastata liikenneväylien kunnossapidosta, virkistysalueista, liikuntapaikoista, kunnallistekniikan suunnittelusta ja toteuttamisesta. Lisäksi vastuualueen tehtäviin kuuluu mm. hulevesiverkosto, katuvalaistus maankaatopaikan ylläpito, kunnan yksityistieasiat ja jätehuoltotehtäviä.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Yhdyskuntatekniikka ja Liedon vesi muodostavat kuntatekniikkayksikön. Liedon vesi toimii omana taseyksikkönään, mutta yhteistyötä tehdään tiiviisti. KeyAqua ohjelma on otettu käyttöön vesihuollon suunnittelussa ja ylläpidossa. Kunnallistekniikan yleissuunnittelu tehdään kaavoittajan kanssa yhteistyössä. Louhi-palvelun /Blom-Street –ohjelman avulla on tehty kunnan kaavateitä koskevat kuntoselvitykset. Näiden selvitysten pohjalta tehdään kaduille omaisuudenhallinnan kartoitus. Louhi-ohjelmaan lisätään yksityisteiden tietoja kunnan käyttöön. Tievalaistuksen ohjausta parannetaan SmartLight- ohjelman avulla Tievalokeskusten vanhentuneet ohjausyksiköt on korvattu automaattisilla ohjausyksiköillä, jotka mahdollistavat tievalojen etäohjauksen. Etäohjaus on otettu käyttöön myös liikuntapaikoille. Seudullista yhteistyötä jatketaan Littoisten alueella Kaarinan kaupungin kanssa.

Koulujen ja päiväkotien leikkivälineiden ylläpidon ja kunnossapidon yhteistyötä kehitetään toimitilapalveluiden ja alueiden hoitotoimen kesken. Lisäksi laaditaan leikkipaikkojen kehittämisohjelma.

Yleiset alueet laajentuvat vuosittain. Vuonna 2018 toteutettiin mm. seuraavat : Halmelan asemakaava-alueen laajennus, Kirkkotien liityntäpysäköintialue, Liikennepuisto ja Keskuspuisto, 5 Beach- volley kenttää on uusittu, useita puistoja ja lähiliikuntapaikkoja on uusittu. Lisäksi Avantin alueen valaistus on koko yön päällä.

Esitetään kahden uuden vakanssin perustamista. Perusteena on mm. ostopalvelun vähentäminen konetoissa ja yleisten alueiden vuosittainen laajentuminen (puistot, leikkipaikat)

Metsänhoidon osalta pidetään välivuosi ja siksi metsätulojen arviota on pienennetty. Taajamametsien osalta hoitosuunnitelman laadinta on kesken.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

Suoritteet	TP 2018	TA 2019	TP 2019	Poikkeama, %
Puistot ja viheralueet m2	182 554	n.182 600	n. 182 800	n. 182 800
Metsät	750	750	n.750	0 %
Liikenneväylät - asfaltoidut kevytväylät / km -asfaltoidut kadut / km	n. 46 km n. 104 km	n. 48 km n. 106 km	n. 50 km n. 106 km	n. 50 km n. 106 km

TALOUS

1 000 EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	102	0	102	116	+13	+13 %
Toimintamenot	- 1 995	0	-1 995	-1 991	+4	+0,2 %
Toimintakate	- 1 893	0	-1 893	-1 875	+21	+0,9 %

Toteutuskohteita

Talviniityn 1 –vaiheen alue ja Siiventie. Avantin eritasoliittymän rakentaminen alkoi työnaikaisilla liikennejärjestelyillä ja Pääskyntien/Luolakalliontien rakentaminen aloitettiin yhteistyössä Liedon Lämmön lämpölinjan rakentamisen kanssa. Kt 40 parantamiseen liittyviä tiejärjestelyjä tehtiin yhteistyössä Elyn ja Väyläviraston kanssa. Teitä asfaltoitiin eri puolilla kuntaa. Useita leikkipuistoja kunnostettiin, uusia penkkejä, liikunta- ja leikkivälineitä asennettiin. Loukkaisten koulun lähiliikuntapaikka ja Valmakodin piha-alueen kunnostus toteutettiin. Jokilaakson koulun pihalle asennettiin iso monitoimikiipeilyteline ja Keskuskoululle liikuntavälineitä. Jokirannan alueen ilmeen parantaminen aloitettiin puistopolkujen, piknikalueen ja istutusten rakentamisella. Eri puolille kuntaa istutettiin puita, pensaita ja kukkia. Kuoviluodon venepaikat uusittiin ja melontareitti rakennettiin aurajoen rantamaille.

Metsänhoidon osalta pidettiin välivuosi ja siksi metsätilojen tuotto oli hyvin pieni.

Toimintatuotot

Tuotot ylittivät hieman (24 776 €), koska maa -ja vesialueiden vuokria laskutettiin ennakoitua enemmän.

Toimintamenot

Menot toteutuivat talousarvion mukaisesti.

Toimintakate

Toteutui talousarvion mukaisesti.

Liedon Vesi

Vesihuoltopäällikkö Aki Teini

TOIMINTASUUNNITELMA

Liedon Vesi toimittaa laadukasta talousvettä häiriöttä kuluttajille ja johtaa jätevedet häiriöttä jätevesien puhdistuslaitokselle. Talousvedestä otetaan 2 kpl verkostonäytteitä kahden viikon välein, sekä lisäksi TSV Oy ottaa vesinäytteitä viikoittain koko veden tuotanto- ja siirtolinjalta. Ajantasaiset tulokset ovat nähtävillä Liedon Veden internet-sivuilla.

Talousvesi ostetaan TSV Oy:ltä. TSV Oy:ltä ostettua talousvettä johdetaan myös Tarvasjoen kuluttajille lukuun ottamatta Tarvasjoen pohjoisosaa, jonne talousvesi ostetaan Parravahan Vesi Oy:ltä. Omana toimintana hoidetaan jakeluverkostoa ja tehdään uusien liittyjien liitostyöt. Sekä Liedossa että Tarvasjoella on toiminnassa oleva vesitorni, eli ylävesisäiliö. Omana toimintana hoidetaan kunnan vesijohto- ja viemäriverkostoa sekä pumppaamoita.

Jätevedet johdetaan viemäriverkoston läpi Kaarinan kaupungin rajalle ja siitä edelleen Kaarinan kautta Turun seudun puhdistamo Oy:n Kakolan kalliopuhdistamoon. Jätevesien mittaus tapahtuu virtausmittauskaivossa kunnan rajalla.

Liedon Vesi perii liittymismaksua kiinteistöiltä kiinteistön käyttötarkoituksen, laajuuden ja palveluiden käytön perusteella. Asiakkailta peritään kulutusmaksua talousvedestä ja jätevedestä vedenkulutuksen mukaan.

Aura - Liedon asema siirtoviemäri valmistui v.2015 ja Marttila-Tarvasjoki-Lieto siirtoviemäri valmistui v.2017. Ko. kuntien jätevedet johdetaan Liedon viemäriverkoston kautta Kakolan kalliopuhdistamolle. Kuntien rajoilla on virtausmittaus, jonka perusteella jätevesien määrä ja laatu mitataan. Auran ja Marttilan kuntien kanssa on tehty johtamissopimus, jonka perusteella Liedon Vesi perii jätevesien johtamisesta verkostonsa läpi maksua. Turun Seudun Puhdistamo Oy laskuttaa Auran sekä Marttilan kunnan jätevesimaksut suoraan ko. kunnilta.

Lisäksi peritään erillisillä sopimuksilla jäteveden siirtomaksua Saukonojan vesihuolto-osuuskunnalta. Saukonojan vesihuolto-osuuskunnan maksu sisältää sopimuksen mukaiset investointikulut Liedon Vedelle.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Vesijohtoverkoston pumpattiin vettä keskimäärin 2 986 m³/d. Isoja runkolinjaan kohdistuvia putkirikkoja oli 2 kpl (la 22.6. Vanha Härkätie ja ma 2.12. Kärpijontie).

Fluidit Oy sai valmiiksi Liedon vesijohtoverkoston mallinnuksen. Mallia hyödynnetään talousveden jakeluverkoston suunnittelussa, poikkeustilanteissa sekä mitoituksessa. Seudullisesti mallia hyödyntää myös TSV Oy.

Yliskulma-Tarvasjoki –yhdysvesijohto ja siihen liittyvä Liedonperän paineenkorotusasema otettiin käyttöön elokuussa 2018. Talousvesi johdetaan suurimpaan osaan Tarvasjokea Liedon suunnasta. Tarvasjoen vedenkulutus on n. 250 m³/vrk. Tarvasjoen pohjoisosiin talousvesi ostetaan edelleen Parravahan Vesi Oy:ltä (n. 60 m³/vrk ⇒ 22 000 m³/vuosi).

Pöytyän ja Tarvasjoen (Lieto) rajalla olevat talousveden mittauspisteet uusittiin ja liitettiin kaukovalvontaan. Jatkossa Parravahan Vesi Oy laskuttaa talousveden johtamisen virtausmittareiden perusteella. Automaatio mahdollistaa myös poikkeustilanteissa varavesiyhteyden avaamiset.

Tarvasjoen vesitornille tehtiin kuntotutkimus/kartoitus elokuussa 2018. Raportin perusteella tehtiin korjaussuunnitelmat sekä kustannusarvio. Saneeraus on tarkoitus toteuttaa v. 2021 aikana.

Liedon Vesi teki kesäkuussa 2019 Digita Oy:n kanssa sopimuksen LoRa-verkon käyttöönotosta Liedon kunnan alueella. Tämä mahdollistaa mm. etäluettavien vesimittareiden tiedonsiirrot Vesikantaan langattomasti. Etäluettavien vesimittareiden asennukset aloitettiin elokuussa 2019, vuoden lopussa mittareita oli asennettu 67 kpl. LoRa-verkko mahdollistaa myös erilaisten pinnanmittaus ym. laitteiden tiedonsiirrot jatkossa.

Laakkari–Liedon Asema –yhdysvesijohdon 1-vaiheen rakentamisurakka käynnistyi. Vaiheen 2 ja 3 suunnittelu on käynnissä. Lisäksi Laakkarin laitosurakkaan liittyvä sähkö, instrumentointi ja automaatio suunnittelu on käynnissä. Laitosurakka toteutetaan v. 2020 aikana. Vesijohdon 2-vaiheen rakentaminen toteutetaan vuosien 2021 aikana ja 3-vaihe v.2022 aikana.

Tiemestarintien jv-pumppaamolle asennettiin varavoimakone varmistamaan jätevesien pumppaus sähkökatkojen aikana. Pumppaamon ja rakennetun paineviemärin mitoitus ovat käyneet pieniksi broilerteurastamon kapasiteetin kasvun myötä. Laakkarin vesijohdon runkolinjan rakentamisen yhteydessä rakennetaan myös uusi paineviemärilinja. Ylivuotojen hallintaa varten hankittiin 2 kpl 150 m³:n säiliöitä. Jatkossa säiliöt toimivat uuden pumppaamon tasausaltaina.

Pitkät siirtoviemärilinjat Auran ja Marttila - Tarvasjoki suunnalta aiheuttavat merkittäviä rikkivedyn muodostumisesta johtuvia ongelmia Liedon verkostossa. Rikkivety aiheuttaa mm. korroosiota betonipinnoilla. Tästä syystä Littoisten, Loukkaisten, Kahlojan, Sillilän sekä Pakurlan jv-pumppamoiden betoniset tuloaltaat jouduttiin pinnoittamaan Polyurea-pinnoitteella. Samalla tuloaltaan muotoon sekä pumppujen ajotapaan tehtiin parannuksia rasvalautojen muodostumisen vähentämiseksi.

Viemäriverkoston tutkimuksia tehtiin Nuolemon alueella (Underground City Oy). Jatkossa vuosittain tarkoitus tehdä systemaattisesti viemäriinjojen pesu ja kuvaus alue kerrallaan ⇒ korjaus/saneeraustarpeet.

Tammen jv-pumppaamon uusi paineviemäri toteutettiin Länsi-Avantintien jatkeen rakentamisen yhteydessä. Länsi-Avantin alueen jv-määrät on kasvaneet merkittävästi, nykyinen pumppaamo on saneerauslistalla ja paineviemäri on mitoitukseltaan liian pieni. Jatkossa Tammen alueen jätevedet johdetaan Avantin alueen viemäriverkostoon.

Talviniityn alueen kunnallistekniikan 1. vaiheen toteutus valmistui. Urakan toteuttamisen viivästymiseen vaikutti mm. kunnallistekniikan suunnittelun siirto konsultille, VT10 risteysalueen luvan saanti ja urakan uudelleen kilpailuttaminen. Vaihe 2 (optiohanke) toteutetaan alkuvuoden 2020 aikana.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

Suoritteet	TP 2018	TA 2019	TP 2019	Poikkeama, %
verkkoon pumpattu vesi/ m3	1 146 523			
- Lieto / TSV Oy	95 000	1 100 000	1 090 000	-0,9
- Parravahan Vesi Oy		35 000	22 000	-41,1
verkkoon pumpattu jätevesi/m3				
- Lieto	1 028 133	1 065 000	1 271 261	+11,5
- Tjoki	58 960	75 000	sisältyy Liedon määrään	
- Aura	465 887	580 000	531 952	-9,1
- Marttila	8 951	80 000	67 131	-19,2
Siirtomaksu /m3 (alv 0%)	0,11	0,11	0,11	
investointimaksu	1,00	1,00	1,00	
puhdasvesitaksa /m3 (alv 0%)	2,31	2,31	2,31	
jätevesitaksa /m3 (alv 0%)	2,42	2,42	2,42	

TALOUS

YKS. EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama € *)	Poikkeama % *)
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	4 130	0	4 130	4 345	+ 215	+ 5,2
Toimintamenot	- 3 190	0	- 3 190	- 2 980	+ 210	+ 6,6
Toimintakate	940	0	940	1 364	+ 424	+ 45,1

*) esitetään poikkeama muutetun talousarvion ja toteuman välillä

Toimintatuotot

Toimintatuottojen kasvu johtuu laskutetun vesimäärän kasvusta (myyntituotot). Uusia yritys- ja ok-tontteja.

Toimintamenot

Toimintamenojen alittuminen johtui:

- Koneiden ja laitteiden vuokrat jäi alle suunnitellun
- Parravahan Vesi Oy / ostettu talousvesi alle suunnitellun, pääosa Tarvasjoelle johdettavasta talousvedestä syötetään Liedosta.
- Alueiden rakentamis- ja kunnossapito jäi alle suunnitellun
- Turun Seudun Vesi Oy / rahoituskulut: rahoituskulut maksettu osakassopimuksen mukaisesti, pidätetty joka kuukausi riidanalainen osuus

Toimintakate

Toimintatuotot ylittivät ja toimintamenot alittuivat.

8 Kaavoitus ja rakentaminen

Vt. toimialajohtaja Ari Blomroos

TOIMIALAJOHTAJAN KATSAUS

Kaavoitus- ja rakennuslautakunnan vuoden 2019 talousarvio laadittiin huomioiden Liedon kuntastrategia 2018-2025, Liedon kunnan elinkeino-ohjelma vuosille 2016-2020 ja kaavoitusohjelma vuosille 2019- 2021.

Osayleiskaavatyöt ovat valmisteluvaiheessa siten, että Maaria-Ilmarinen on ehdotusvaiheessa ja Kanta-Lieto on luonnosvaiheessa. Yliskulman kyläkaavatyötä tehdään samanaikaisesti Kanta-Liedon työn kanssa.

Maapoliittisen ohjelman uudistustyötä vietiin eteenpäin ja ohjelma ehdittiin hyväksymään lautakunnassa marraskuussa 2019.

Asemakaavoituksessa painopiste oli kaikkien taajamien kehittämisessä ja pientaloaluekaavoja laadittiin Ilmarisiin ja Loukinoisiin. Yritystontteja kaavoitettiin Avantiin ja Asemanseudulle. Asemanseutua ja Tarvasjokea on markkinoitu aktiivisesti. Asuntotontteja luovutettiin yhtiömuotoiseen rakentamiseen Asemanseudulta, Ilmarisista sekä Loukinoisista. Pientalotontteja luovutettiin Kirkonseudulta, Ilmarisista, Loukinoisista sekä Tarvasjoelta. Yritystonttien luovuttamisen pääpaino oli Avantin ja Pääskykallion alueilla, joilla on laaja ja monipuolinen tonttivaranto. Alueelta tehtiin useita raakamaakauppoja, joilla turvataan alueen jatkuvuus. Asemanseudun yritysalueen laajentumista on edistetty edelleen.

Jokirannan alueesta on valmistunut 2-vaihe ja ranta-alueelle saatiin myös lampaita viime kesänä.

Asiakaskeskeisellä, mahdollistavalla kaavoitus- ja lupapolitiikalla on turvattu olevien yritysten pysyminen ja laajentuminen kunnassa ja uusien sijoittuminen kuntaan. Raakamaata hankittiin tarkoituksenmukaisilta alueilta valtuuston osoittaman määrärahan puitteissa. Tontteja markkinoitiin Rakenna ja Sisusta-messuilla helmikuussa sekä mainoksilla eri lehdissä. Nettisivujen materiaaliin ja sähköiseen asiointiin panostettiin edelleen.

Toimialalla oli vireillä organisaatiouudistus, talouden sopeuttamishanke sekä YT-neuvottelut.

Kaavoitus ja rakennuslautakunta

Vt. toimialajohtaja Ari Blomroos

TOIMINTA-AJATUS

Kaavoitus- ja rakennuslautakunnan tehtävänä on maankäytön suunnitelmallinen ohjaus, tontinmyynti, maanmittaus, rakennusvalvonta ja ympäristönsuojelu. Kaavoituksen tavoitteena on tuottaa ja ylläpitää korkealaatuista rakennettua ympäristöä, joka tarjoaa asukkaille vaihtoehtoisia asuin-, työpaikka- ja virkistysalueita. Mittaustoimi tuottaa maaomaisuuden hallintaan, kiinteistöjen muodostamiseen ja paikkatietoihin liittyviä palveluja.

Hallinto huolehtii kaavoitus- ja rakennuslautakunnan kokousvalmisteluista, päätösten täytäntöönpanosta ja tiedotuksesta. Lisäksi hallinto vastaa toimialan toiminnan kehittämisestä ja laadusta, raportoinnista sekä laillisuudesta. Hallinto valmistelee ja tekee päätöksiä sekä tekee yhteistyötä eri toimialojen, toimijoiden ja sidosryhmien kanssa.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo	Toteuma
Toimiva mediatyö	Mielikuva kunnasta paranee / pysy edelleen hyvänä	Positiiviset artikkelit ja lehtikirjoitukset	Toteutunut
Talouden ja maanhankinnan ja tonttien myynnin seuranta kuukausittain	Tavoitteisiin pääseminen	Seurantataulukko	Kuukausiraportit lautakunnassa 100% Toteutunut
Tarkistetaan toimenkuvia ja delegointia	Kehittyvä organisaatio	Kehityskeskustelut, palaverit	Kehityskeskustelut käyty 100%, toimenkuvien tarkistus kesken johtuen organisaatiouudistuksen viivästymisestä.
Omatoimiseen liikuntaan ja työkyvyn ylläpitoon kannustaminen. Työsuojelun ja -turvallisuuden varmistaminen. Työhyvinvointisuunnitelman toteutuminen			Toteutunut

ARVIO SISÄISEN VALVONNAN SEKÄ RISKIENHALLINNAN TOIMIVUUDESTA JA RIITTÄVYYDESTÄ

Lautakunnan tuloista oleellisen osan muodostavat tontinmyyntituotot. Tontinmyyntitulon toteutumisen varmistaminen edellyttää markkinatilanteen kokoaikaista seuranta ja valmiutta tarvittaessa tehdä nopeasti muuttuvien tilanteiden edellyttämiä korjausliikkeitä. Tontinmyyntitulojen ajantasainen seuraaminen varmistetaan oman seurantalaston pitämällä ja lautakunnalle on raportoitu taloudesta kuukausittain. Tontinmyyntituloista saatava nettotulo vaihtelee merkittävästi kunnan eri alueilla.

INVESTOINNIT

Raakamaan hankintaan varattiin 2,5 miljoonaa euroa. Maakaupat hyväksyy kunnanhallitus. Raakamaata ostettiin keskeisiltä alueilta Kirkonseudulta, Loukinoisista sekä Tuulissuon alueilta yhteensä 50,9 ha ja 1,16M eurolla. Arvossa on mukana mahdollinen puusto, mutta ei rakennukset. Vaihhtokauppoja tehtiin 278 175 euron arvolla. Ostetut kiinteistöt sekä vaihtokaupat yhteensä ovat 1 848 650 euroa. Tavoite alittui 651 350 eurolla.

Maanhankintaneuvotteluja oli vuoden aikana vireillä useita, mutta hankinnat eivät edenneet kaupantekoon asti.

TALOUS

1 000 EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	3 225	0	3 225	2 984	-241	-7,5 %
Toimintamenot	-1 533	0	-1 533	-1 629	-96	-6,3 %
Toimintakate	1 692	0	1 692	1 356¹	-337	-19,9 %
Laskennalliset kustannukset						
Poistot ja arvonalentumiset	-13	0	-13	0	13	
Tilikauden tulos	1 679	0	-1 679	1 356	-324	-19,3 %

Toimintakate = Valtuustoon nähden sitova erä

Toimintatuotot

Tontinmyyntituoton tavoite alittui 305 428 eurolla. Tonttien valmistuminen riippuu hankkeiden ja asemakaavojen laatimisen ja kunnallistekniikan edistymisestä ja esim. Talviniityn aluetta ja tontteja ei saatu ajoissa myyntiin.

¹ Lautakunnan lopulliset toteumaluvut ovat tarkentuneet lautakuntakäsittelyn jälkeen tilinpäätöskirjausten yhteydessä. Kirjausten vaikutus lautakunnan toimintakatteeseen nettona noin 8.000 euroa.

Toimintamenot

Palvelujen ostot ylittivät asiantuntijapalvelujen osalta Avantin eritasoliittymän tiesuunnitelman sekä siihen liittyvien pohjatutkimusten vuoksi. Kyseinen tiesuunnitelma ei ollut mukana vuoden 2019 talousarviossa. Työ piti tilata nopeasti, jotta eritasoliittymän toteutus saatiin kehätien 2-vaiheen kilpailutukseen mukaan optiona. Kustannusvaikutus talousarvion ylityksenä oli 44 290 €, mutta kokonaishankkeen osana säästövaikutus on merkittävä. Jos suunnitelma ei olisi ehtinyt kilpailutukseen olisi tilanne pahimmillaan ollut se, että kehätien 2-vaihe oltaisiin toteutettu ilman eritasoliittymän ratkaisuja ja sen jälkeen valmis nelikaistainen kehätie olisi purettu ja rakennettu uudestaan siltojen kanssa. Eritasoliittymän mukaansaaminen optiona kilpailutukseen tuo myös merkittäviä kustanussäästöjä, erilliskilpailutettuna hankkeena työstä saatava tarjous olisi ollut mahdollisesti huomattavasti korkeampi kuin optiona 2-vaiheen kanssa. Hankkeen kirjaaminen kaavoitus- ja rakennuslautakunnan alaisiin toimintamenoihin oli tarkoituksenmukaista.

Kaavoitus ja mittaukset

Vt. toimialajohtaja Ari Blomroos

TOIMINTASUUNNITELMA

Kaavoituksen tavoitteena on tuottaa ja ylläpitää korkealaatuista rakennettua ympäristöä, joka tarjoaa asukkaille vaihtoehtoisia asuin-, työpaikka- ja virkistysalueita. Mittaukset tuottaa maaomaisuuden hallintaan, kiinteistöjen muodostamiseen ja paikkatietoihin liittyviä palveluja.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Suunniteltua projektitoimintamallia ei ehditty ottamaan käyttöön, thinking portfolio-ohjelma tuli täysimittaisesti käyttöön vasta loppuvuonna.

Kevään 2019 aikana täytettiin avoinna ollut kartoittajan vakanssi.

Mittaukset maastokalustoa on päivitetty uudella GNSS RTK-laitteistolla sekä maastotietokoneella. Näiden välttämättömien hankintojen johdosta toimintakulut ylittivät.

Kiinteistöveroprojekti käynnistettiin vuoden 2019 alussa. Työn ensimmäisen vaiheen projektityöntekijä aloitti insinöörityönä ja siitä jatkettiin äänestysalue 5:een kyselyllä sekä prosessoinnilla. Projektityöntekijän työsuhte päättyi 31.12.2019. Projektia jatketaan yt-neuvottelujen jälkeen projektihenkilön avulla yhdessä mittaukset ja rakennusvalvonnan henkilöstön kanssa.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

Suoritteet	TP 2018	TA 2019	TP 2019	Poikkeama, %
Kaavojen lukumäärä	15	10	9	-10%
Luovutettujen tonttien lukumäärä	30	60	26	-57%
Omakotitontit/rivitalotontit/kerrostalotontit	28/2/0	55/4/1	22/4/0	-60%/0/-100%

TALOUS KAAVOITUS JA MITTAUSTOIMI

1 000 EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	2 983	-	2 983	2 688	-295	-9,9
Toimintamenot	-1 036	-	-1 036	-1 112	-76	-7,3
Toimintakate	1 947	-	1 947	1 576	-371	-19,1

	AO/API/AR/AK	Lunastetut vuokratontit	Yritystontit	Muut kaupat	Uudet vuokratulot	Vuokratonttien perushinta
Kirkonseutu	175 000	0	0	5 610		
Asemanseutu	0	0	0	0	2 099	56 214
Ilmarinen	264 160	92 039	0	14 520	14 792	702 380
Loukinainen	85 318	82 558	0	82 236	4 209	165 600
Littoinen	0	0	0	0		
Tuulissuo/Avanti		0	1 205 268	552 527	700	
Yliskulma		0	0	0		
Tarvasjoki	13 240	0	0	1 372		
Kemiönsaari				150 000		

Yhteensä	537 718	174 597	1 205 268	806 265	21 800	924 194
-----------------	----------------	----------------	------------------	----------------	---------------	----------------

Myytyjen tasearvo yhteensä 529 276

Myyntitulot yhteensä 2 723 848

Myyntivoitot yhteensä 2 194 572

Myyntitulot ja uudet vuokratulot yhteensä 2 745 648

Myyntivoitot ja uudet vuokratulot yhteensä 2 216 372

Toimintatuotot

Vuoden 2019 tontinmyyntituottotavoite oli 2,5 miljoonaa euroa. Myyntivoitot ovat yhteensä 2 194 572 euroa. Tontinmyyntituoton tavoite alittui 305 428 eurolla. Tontinluovutustavoitteen pääkohdetta, Talviniityn aluetta, ei voitu luovuttaa ajoissa puutteellisen kunnallistekniikan johdosta. Lisäksi kaikki yritystonttikaupat eivät toteutuneet vuoden 2019 puolella.

Toimintamenot

Kiinteistöveroprojektiin palkattiin 2019 määräajaksi projektityöntekijä, jonka palkkamääräraha (19 573€) ei sisällynyt talousarvioon, sillä talousarvion laadinta-ajankohtana projekti ei ollut vielä tiedossa. Projektityöntekijän poissa ollessa tehtäviä hoidettiin osin sijaisjärjestelyin.

Rakennusvalvonta ja ympäristönsuojelu

Vs. johtava rakennustarkastaja Jani Kreula

TOIMINTASUUNNITELMA

Huolehtii rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojelun keinoin elinympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Rakennusvalvonta:

Rakennusvalvontaa työllisti lakisääteisten töiden lisäksi Lietoon tehtävä kiinteistöveroprojekti. Sairausloman vuoksi osaa tehtäviä hoidettiin 2019 sijaisjärjestelyin. Kesäkaudeksi palkattiin opiskelija hoitamaan perustehtävätasoisia projekteja.

Ympäristönsuojelu:

Valvonnan ja ympäristölupakäsittelyyn liittyvien tehtävien lisäksi ympäristönsuojelu teki yhteistyössä kaavoituksen ja puistopuolen kanssa luonnon monimuotoisuuden ylläpitämiseen liittyviä toimia. Näistä kuntalaisille näkyvimpiä olivat maisemanhoitotarkoituksella Jokirannassa laiduntaneet lampaat sekä kaksi maisemapeltoa keskustassa ja Loukinmaisissa. Valonia järjesti Liedossa helmikuussa taajamametsien hoitoa käsittelevän tilaisuuden, jossa esiteltiin myös Liedon vastavalmistunut taajamametsäsuunnitelma.

Kesäkuussa ympäristönsuojelusta oltiin esittelemässä Liedon luonnon monimuotoisuutta huomioivaa toimintamallia ELY-keskuksen kutsumana Varsinais-Suomen ja Satakunnan kaavoitusviranhaltijoille tarkoitettussa ajankohtaispäivässä.

Lisäksi Liedon ympäristönsuojelu sai yhdessä Kaarinan, Raision ja Naantalin kaupunkien ympäristönsuojelujen kanssa ympäristöministeriön myöntämää Kestävä kaupunki – hankerahoitusta yhteishankkeelle Niukoista resursseista Suomen parasta ympäristöviestintää. Yhteistyö jatkuu seuraavinkin vuosina.

Vieraslajien torjunnan osalta tehtiin yhteistyötä usean tahon, kuten Vieraslaji LIFE sekä Paimionjoki-yhdistyksen kanssa.

Ympäristötarkastajan tehtäviä hoidettiin sijaisjärjestelyin elo-joulukuun ajan vakinaisen henkilön irtisanouduttua virastaan 31.5. alkaen. Virkaa sijaisena hoitanut henkilö valittiin myös viran vakinaiseksi hoitajaksi.

Jätevesien käsittelyä viemäriverkoston ulkopuolella koskevan sääntelyn siirtymäaika pohjavesi- ja ranta-alueilla sijaitsevilla kiinteistöillä päättyi 31.10.2019. Tämä työllisti ympäristönsuojelua koko vuoden, pääsääntöisesti neuvonnan kautta. Näillä alueilla sijaitsevat kiinteistöt selvitettiin alkuvuodesta, jonka jälkeen lähetettiin pyyntö toimittaa valvontaviranomaiselle laissa tarkoitettu selvitys kiinteistön jätevesijärjestelmästä. Velvoitetyöllistettynä työskennellyt projekti-insinööri teki lisäksi alkukesästä jätevesien käsittelyyn liittyviä kiinteistökäyntejä.

Vuonna 2020 päivitettävää ympäristönsuojelun valvontasuunnitelmaa silmällä pitäen määrääkertainen ympäristösuunnittelija arvioi ympäristöluvanvaraisten ja rekisteröityjen laitosten riskiperusteita ja

valvontasuunnitelmaan kirjattavia riskiluokkia. Lisäksi ympäristösuunnittelija teki yhteistyössä Liedon Veden kanssa kartoitusta rasvakaivojen sijainnista kunnassa, jollaista tietoa ei tähän asti ole ollut.

Littoistenjärven suoja-alueen rauettamisprosessi käynnistettiin ja samoin selvitettiin säännöstely-yhtiön lakkauttamista sekä sen velvoitteiden siirtämistä Littoistenjärven neuvottelukunnalle.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

Suoritteet	TP 2018	TA 2019	TP 2019	Poikkeama, %
Rakennusvalvonnan lupien määrä	353	400	376	-6
Suoritetut tarkastukset: katselmusten lkm	1 334	1 600	1230	-23,13
Ympäristönsuojelun valvontasuunnitelmaan ja muuhun laillisuusvalvontaan liittyvät tarkastukset	160	100	108	+8

TALOUS RAKENNUSVALVONTA JA YMPÄRISTÖNSUOJELU

1 000 EUROA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama € *)	Poikkeama % *)
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	242	-	242	296	54	+22,3
Toimintamenot	-496	-	-496	-516	-20	-4,0
Toimintakate	-255	-	-255	-220	35	+13,7

Toimintatuotot

Rakennusvalvonnan tulot ylittyivät 2019 talousarviosta 36 290 eurolla. Tulojen ylitys johtuu poikkeuksellisen isoista rakennushankkeista ja niistä kertyneistä rakennuslupamaksuista.

Toimintamenot

Henkilöstömenot ylittyivät, sillä tarvittiin sijainen keskeiseen tehtävään pitkän sairausloman ajaksi. Lisäksi rakennusvalvonnan vakinaista vakanssia hoitaa sijainen, jonka palkka oli maksettu määräaikaisten tililtä. Sijaisten palkkamääräraha oli leikattu talousarviokäsittelyssä.

Littoistenjärven neuvottelukunnan menoihin varattu määräraha 24 500 € ylitettiin noin 3 500 eurolla. Vuoden 2019 kirjanpitoon oli kirjattu 995 € vuoden 2018 menoja ja Waterix-ilmastuslaitteiden korjaus aiheutti ylimääräisiä kustannuksia. Järven kemikaalikäsittelyn myötä runsastunut vesirutto ja syksyn erittäin runsaat sateet aiheuttivat sen, että järven pinta nousi eikä vesi päässyt purkautumaan riittävän tehokkaasti tukkeutuneen väljän läpi purkuojaan. Myös tästä aiheutunut ulkoisten huoltotöiden tarve aiheutti ennakoimattomia lisäkustannuksia.

Toimintakate

Rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojelun toimintakate jäi 89 prosenttiin vuonna 2019 talousarviosta, johtuen rakennusvalvonnan poikkeuksellisen suurista rakennuslupatuloista.

2.2 Tuloslaskelmaosan toteutuminen

2.2.1 Liedon kunnan talousarvion tuloslaskelmaosan toteutumisvertailu

Ulkoiset ja sisäiset 1 000 €	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Toimintatulot	43 378	0	43 378	43 391	13	0 %
Myyntitulot	20 239	0	20 239	20 255	16	0 %
Maksutulot	5 605	0	5 605	5 888	282	5 %
Tuet ja avustukset	2 501	0	2 501	2 507	6	0 %
Muut toimintatulot	15 034	0	15 034	14 742	-292	-2 %
Toimintamenot	-136 420	-1 515	-137 935	-137 747	188	0 %
Henkilöstömenot	-55 168	-175	-55 343	-55 047	297	1 %
Palvelujen ostot	-54 720	-480	-55 200	-55 153	47	0 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-7 314	0	-7 314	-7 445	-131	-2 %
Avustukset	-6 850	-860	-7 710	-7 812	-102	-1 %
Muut toimintamenot	-12 367	0	-12 367	-12 290	77	1 %
Toimintakate	-93 042	-1 515	-94 557	-94 355	201	0 %
Verotulot	79 945		79 945	79 437	-508	-1 %
Valtionosuudet	19 819		19 819	20 637	818	4 %
Rahoitustuotot ja -menot	-611		-611	-318	293	48 %
Korkotulot	50	0	50	58	8	15 %
Korkotulot Liedon Vesi	19	0	19	19	0	0 %
Muut rahoitustuotot	175	0	175	234	59	34 %
Korvaus peruspääomasta Liedon Vesi	92		92	92	0	0 %
Korkomenot	-735	0	-735	-511	224	30 %
Muut rahoitusmenot	-101	0	-101	-99	3	3 %
Vuosikate	6 111	-1 515	4 596	5 401	804	17 %
Poistot ja arvonalentumiset	-7 750		-7 750	-7 820	-70	-1 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-7 750		-7 750	-7 286	464	6 %
Arvonalentumiset	0		0	-534	-534	
Tilikauden tulos	-1 639	-1 515	-3 154	-2 420	734	23 %
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	9		9	5	-4	-47 %
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-1 629	-1 515	-3 144	-2 415	730	23 %

Valtuustoon nähden sitova erä

Koko kunnan tasolla toimintakate alitti muutetun talousarvion noin 0,2 miljoonaa euroa. Lautakuntaohittaiset erot ovat kuitenkin suuria. Toimintakateen ylitykset on lautakuntaohittaisesti raportoitu kohdassa 2.1.2 Käyttötalouden toteuma lautakunnittain.

Tontinmyyntivoitot jäivät noin 300.000 euroa alle talousarvion. Toisaalta asiakasmaksutuotot ylittivät talousarvion vastaavasti noin 300.000 euroa. Kunnan toimintamenot toteutuivat koko kunnan tasolla noin 200.000 euroa alle muutetun talousarvion. Erityisesti henkilöstömenojen toteuma alitti muutetun talousarvion. Lääkkeiden ja hoitotarvikkeiden toteuma ylitti talousarvion noin 0,2 miljoonaa euroa. Toimintamenojen ylitys alkuperäiseen talousarvioon verrattuna on noin 1,3 miljoonaa euroa.

Liedon kunnan vuosikate vuodelta 2019 ylittää vuoden 2019 muutetun talousarvion noin 0,8 miljoonaa euroa. Toimintakateen alituksen (0,2 miljoonaa euroa) lisäksi saatu verorahoitus ylitti lopulta talousarvion. Verotulot jäivät noin 0,5 miljoonaa euroa alle talousarvion, mutta valtionosuudet ylittivät talousarvion noin 0,8 miljoonaa euroa. Vuoden 2019 valtionosuuksia kasvatti erityisesti 850.000 euron poikkeuksellinen erä, joka maksettiin vuoden 2020 sijasta jo vuonna 2019 kompensoimaan verokorttiuudistuksen aiheuttamaa verotulojen kertymävajetta.

Edelleen poikkeuksellisen alhaisena pysynyt korkotaso pienensi kunnan korkomenoja vuonna 2019 ja ne alittivat talousarvion noin 0,2 miljoonaa euroa.

Suunnitelman mukaiset poistot toteutuivat vuonna 2019 noin 0,5 miljoonaa euroa talousarviota pienempinä, vaikka tilikauden 2019 tulosta rasittaa uuteen taloushallinnon ohjelmaan siirtymisen yhteydessä kirjatut romutukset käyttöomaisuuteen noin 185.000 euroa. Vuoden 2019 investointimenot toteutuivat talousarviota pienempinä ja merkittävä osa investointihankkeista oli tilinpäätöshetkellä vielä kesken, joten niistä ei kirjattu vielä poistoja.

Tilikauden 2019 tulos sisältää kertaluonteisen arvonalentumiskirjauksen noin 0,5 miljoonaa euroa. Kunnan erillisen taseyksikön Liedon Veden taseessa olevaan Turun Seudun Vesi Oy:n sijoitukseen kirjattiin varovaisuuden periaatteen mukaisesti tilinpäätökseen 2019 arvonalentuminen, koska sijoituksen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämän tulon arvioitiin olevan pysyvästi vielä poistamatonta hankintamenoa (noin 3 miljoonaa euroa) pienempi. Turun Seudun Vesi Oy:öön liittyvästä päätyneestä oikeudenkäynnistä on tarkemmat tiedot kunnan liitetietojen kohdassa 41.

Tilikauden 2019 tulos oli noin 0,7 miljoonaa euroa muutettua talousarviota parempi. Tilikauden tulos noin -2,4 miljoonaa euroa oli noin 0,8 miljoonaa euroa alkuperäistä talousarviota heikompi.

Verotulot

1 000 €	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Kunnallisvero	72 409	0	72 409	71 842	-567	-0,8 %
Yhteisövero	3 952	0	3 952	3 850	-102	-2,6 %
Kiinteistövero	3 584	0	3 584	3 744	160	4,5 %
Yhteensä	79 945	0	79 945	79 437	-508	-0,6 %

Kunnallisverokertymä jäi vuonna 2019 noin 0,6 miljoonaa euroa alle talousarvion. Verokorttiuudistus heikensi vuoden 2019 kunnallisverokertymää. Yhteisöverokertymä jäi noin 0,1 miljoonaa alle talousarvion ja kiinteistöverokertymä ylitti talousarvion noin 0,2 miljoonaa euroa.

Kunnallisveron määräytymisen perusteet

Verovuosi	Tulovero-%
2015	19,50 %
2016	19,50 %
2017	19,50 %
2018	19,50 %
2019	19,50 %

Kiinteistöveroprosentit

Verovuosi	Yleisen kiinteistövero-% alaiset	Vakituiset asuinrakennukset	Muut asuinrakennukset	Rakentamaton rakennuspaikka
2015	1,00 %	0,40 %	1,00 %	1,66 %
2016	1,00 %	0,40 %	1,00 %	3,00 %
2017	1,00 %	0,41 %	1,00 %	3,00 %
2018	1,00 %	0,41 %	1,00 %	3,00 %
2019	1,00 %	0,41 %	1,00 %	3,00 %

Valtionosuudet

1 000 €	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Peruspalvelujen valtionosuus ml. tasaukset	21 395	0	21 395	22 216	821	3,8 %
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-1 576	0	-1 576	-1 579	-3	-0,2 %
Yhteensä	19 819	0	19 819	20 637	818	4,1 %

Vuoden 2019 valtionosuuksia kasvatti noin 850.000 euron poikkeuksellinen erä, joka maksettiin vuoden 2020 sijasta jo vuonna 2019 kompensoimaan verokorttiuudistuksen aiheuttamaa verotulojen kertymävajetta.

2.3 Investointiosan toteutuminen

2.3.1 Yhteenveto

Talonrakennus 1 000 €	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Menot	2 100	0	2 100	1 935	-165	-8 %
Tulot	-80	0	-80	0	80	0 %
Netto	2 020	0	2 020	1 935	-85	-4 %
Tiet, puistot, liikuntapaikat	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Menot	4 930	0	4 930	3 733	-1 197	-24 %
Tulot	0	0	0	0	0	***
Netto	4 930	0	4 930	3 733	-1 197	-24 %
Maanhankinta, tonttien ja rakennusten myynti	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Menot	2 800	0	2 800	2 002	-798	-28 %
Tulot (tasearvot)	-1 000	0	-1 000	-663	337	-34 %
Netto	1 800	0	1 800	1 339	-461	-26 %
Irtain omaisuus	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Menot	565	0	565	464	-101	-18 %
Rahoitustuotot	0	0	0	-19	-19	0 %
Netto	565	0	565	445	-120	-21 %
Osakkeet ja osuudet	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Osakkeet hankinnat	0	0	0	0	0	***
Osakkeet luovutukset	0	0	0	0	0	***

Liedon Vesi (ml.irtain)	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Investointimenot	2 330	0	2 330	2 077	-253	-11 %
Rahoitustuotot	0	0	0	0	0	0 %
Netto	2 330	0	2 330	2 077	-253	-11 %
Yhteensä	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Investointimenot	12 725	0	12 725	10 211	-2 514	-20 %
Rahoitustuotot	-1 080	0	-1 080	-683	397	-37 %
Netto	11 645	0	11 645	9 529	-2 116	-18 %

Liedon kunnan investointimenot toteutuivat noin 2,5 miljoonaa euroa talousarviota pienempinä.

Kunnan kunnallistekniikan investointimenojen toteuma alitti talousarvion noin 1,2 miljoonaa euroa. Osa suurista hankkeista jäi osin toteutumatta suunnitelmatilanteen ja lupaprosessien vuoksi. Muun muassa Satteenmäen alikulkutunneli, Vt 10 kanavoitu liittymä ja Tammentaantien klv:n rakentaminen myöhästyivät TSV:n putken suojaustarpeen vuoksi. Liedon Veden investointimenojen toteuma alitti talousarvion noin 250.000 eurolla.

Raakamaan hankintaan ja esirakentamiseen varatut määrärahat alittuivat noin 0,8 miljoonaa euroa talousarvioon verrattuna. Maanhankintaneuvotteluja oli vuoden aikana vireillä useita, mutta kaikki kaupat eivät ratkenneet vuoden 2019 puolella. Esirakentamiseen varattu määräraha oli talousarviossa 300.000 euroa ja toteuma oli noin 150.000 euroa.

2.3.2 Talonrakennus

TEKNINEN LAUTAKUNTA Talonrakennus	Kustannus- arvio ja sen muutokset	Ed. vuosien käyttö	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama	Kustannus arviosta käytetty 31.12.
Lintukodon päiväkodin peruskorjaus								
Menot	1 300	200	1 000	0	1 000	989	-11	91 %
Valmakoti ikkunat ja talotekniikka								
Menot	54	0	54	0	54	55	1	101 %
Valmakoti keittiön uusiminen + viimeisen tukiasunnon rakentaminen								
Menot	136	0	136	0	136	0	-136	0 %
Maununtuvan automaattinen palosammutuslaitteen hankinta ja asennus								
Menot	60	0	60	0	60	21	-39	35 %
Terveyskeskus Osasto 1 remontti								
Menot	30	0	30	0	30	3	-27	11 %
Vanhus- ja terveyspalvelujen toimitilojen viilennys								
Menot	100	0	100	0	100	20	-80	20 %
LVI-hankkeet								
Menot	80	0	80	0	80	70	-10	88 %
Tarvasjoen koulun liikuntatilojen ratkaisu								
Menot	1 500	0	50	0	50	0	-50	0 %
Keskuskoulu: B- ja C-osan ilmastointi								
Menot	50	0	50	0	50	54	4	108 %
Järvikoto: Sisäilmakorjaukset ja peruskorjaus								
Menot	100	0	100	0	100	100	0	100 %
Sähkölukuitus kaikki koulut ja päiväkodit								
Menot	50	0	50	0	50	40	-10	80 %
Kunnantalon terassi/areena								
Menot	80	0	80	0	80	0	-80	0 %
Tulot	-80	0	-80	0	-80	0	80	0 %
Keskuskentän ajanottokoppi								
Menot	10	0	10	0	10	27	17	273 %
Pienhankkeet, menot			300	0	300	446	146	149 %
Kisakallion päiväkot						15		
Kunnantalo ilmanvaihdon korjauksia						24		
Kunnantalon ravintolan peruskorjaus						68		
Kunnantalo valtuustosali						15		
Vanhainkodin varavoimakone						21		
Loukkaisten uusi koulu						19		
Lukio						5		
Ammattikoulu						55		
Tautilan koulu						19		
Hyvinvointikeskus						21		
Manttaali						32		
Kirkkotie 6						18		
Pääterveysasema ilmanvaihdon korjauksia						134		
Tonttikauppojen yhteydessä kunnan omistukseen tulleet rakennukset								
Menot	0	0	0	0	0	110	110	***
Talonrakennus yhteensä			Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama	
Menot			2 100	0	2 100	1 935	-165	-8 %
Tulot			-80	0	-80	0	80	0
Netto			2 020	0	2 020	1 935	-85	-4 %

*) Vuoden 2019 lopussa on toteutettu kiireellinen pääterveysaseman sisäilmanhanke noin 134.000 euroa.

2.3.3 Tiet, puistot, liikuntapaikat

Tiet, puistot, liikuntapaikat	Kustannus- arvio ja sen muutokset	Ed. vuosien käyttö	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama	Kustannus arviosta käytetty 31.12.
Keskusta								
Riippusilta	101	17	50	0	50	2	-48	2 % 2)
Vt. 10 risteysjärjestelyt (Toimintakeskus, Huoltomiehentie)	688	0	30	0	30	18	-12	3 %
Vt. 10 risteysalueen muutos / Itä Nuolemo	1 205	22	430	0	430	13	-417	1 % 3)
Itä-Nuolemon asemakaava-alue	585		450	0	450	585	135	100 % 4)
Vt 10 parantaminen (MAL-hanke)	337		50	0	50	2	-48	0 % 2)
Nuolemo/Tylli			0	0	0	13	13	***
Loukainen								
Matintalo 2	885		20	0	20	13	-7	2 %
Salimäentien jatko ja klv	38		40	-40	0	2	2	5 % 1)
Satteenmäen alikulkutunneli	391		375	-126	249	121	-128	1)
Avanti								
Loukainstien / Avantien / Tuulissuontien kiertoliittymä	708	47	250	0	250	186	-64	26 % 2)
Tuulissuon klv	150	0	150	0	150	62	-88	42 % 2)
Länsi-Avantien jatke ja Tammitien linjaus	866	0	700	166	866	803	-63	93 % 1)
Kehätien rinnakkaistie, Tuulissuontien jatko	180		180	0	180	93	-87	52 % 2)
Puutarhatie	75		75	0	75	0	-75	0 % 5)
Siiventie	150		150	0	150	173	23	116 %
Haarapääskytien sv	50		50	0	50	45	-5	91 %
Suojavyöhykkeen rakentaminen liito-oravat	30		30	0	30	0	-30	0 % 6)
Asema								
Tammentaantie klv	300	0	200	0	200	99	-101	33 % 2)
Poikoja 2 (sis. Niinikujan rakenteiden parantaminen)	10		10	0	10	0	-10	0 % 7)
Tiementarintie	530		80	0	80	1	-79	0 % 2)
Koko kunnan alue								
Föli (bussikatokset, pysäkit)			30		30	16	-14	54 %
Kunnallistekn.rakentaminen, jakamaton			210		210	225	15	107 %
Tarvasjoki								
Violantien peruskorjaus	10		10		10	3	-7	32 %
Valaistus								
Kaavateiden valaistus			230		230	191	-39	83 %
Puistot ja leikkipaikat								
Koko kunnan alue (puistot, puustutukset) Nuolemontie, Pitkäpuisto, Ravunpuisto			80	0	80	64	-16	80 %
Liikuntapaikat (ulkouluareittien pinnat)			30	0	30	21	-9	69 %
Leikkikentät, päiväkotien ulkoliikunta ja Loukainstien koulun lähiliikuntapaikka			250	0	250	226	-24	91 %
Koulupihojen kalustehankinnat			40	0	40	42	2	105 %
Jokirannan virkistysalue ja matonpesupaikan siirto	100	0	100	0	100	77	-23	77 %
Valmakoti, Pihan rakentaminen			80	0	80	67	-13	84 %
Asfaltointi								
			450		450	457	7	102 %
Hulevesi								
Hulevesijärjestelmät			100	0	100	110	10	110,3 %
Tiet, puistot, liikuntapaikat yhteensä			Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama	
Menot			4 930	0	4 930	3 733	-1 197	-24 %
Tulot			0	0	0	0	0	
Netto			4 930	0	4 930	3 733	-1 197	-24 %

1) KV 37/30.9.2019

2) Hanke jatkuu 2020

3) Suunnittelukuluja, jatkuu vuonna 2020, odottaa ELY:n päätöstä

4) Urakkatarjoushinta oli oletettua suurempi.

5) Jäi toteutumatta TSV:n putken suojauksen takia

6) Ei toteutunut Turun kehätien rakentamisen takia. Ylijäämämaita läjitetään edelleen Avantin alueelle. Toteutus ja kustannukset siirtynyt Destia / Väylävirastolle.

7) Alueelle laaditaan uusi kaava ja tontteja suurennetaan ja tämä muuttaa tulevan kunnallistekniikan suunnittelua ja rakentamista

2.3.4 Liedon Vesi

Liedon Vesi	Kustannus- arvio ja sen muutokset	Ed. vuosien käyttö	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama	Kustannus- arviosta käytetty 31.12.
Keskusta								
Jokiranta / Teilipolku	100	0	100	0	100	0	-100	0 % 1)
Itä-Nuolemon alue	250	8	250	0	250	448	198	183 % 1)
Asema								
Poikoja 2	50		50	0	50	0	-50	0 % 1)
Laakkari-Liedon asema+ Keskusta yhdysvesijohto	400		400	0	400	442	42	110 % 2)
Rauhakylä-Liedon asema yhdysvesijohto			0	0	0	32	32	***
Laakkari-Liedon keskustan yhdysvesijohto 3.vaihe			0	0	0	4	4	***
Littoinen							0	
Pohjois-Tuulissuo 3	200		200	0	200	0	-200	0 % 3)
Pääskykalliontie	150	7	150	0	150	100	-50	72 %
Avanti - Tammi liik.järjestelyistä johtuvat putkista ym. Muutokset	200		200	0	200	163	-37	82 %
Loukinainen								
Vanhalinna	100		100		100	0	-100	0 % 4)
Tarvasjoki								
Tarvasjoen vesitornin kuntotutkimus /saneeraus	100		100	0	100	21	-79	21 %
Tarvasjoen mittarinvaihdot	30		30	0	30	22	-8	72 %
Koko kunnan alue								
Vesihuollon pienhankkeet, jakamaton			490		490	625	135	128 %
Viemärlinjojen saneeraus			130		130	141	11	108 %
Vesijohtolinjojen saneeraus			130		130	56	-74	43 %
Irtain omaisuus								
Hankinnat			0		0	19	19	***
Maa- ja vesialueet								
Liittymismaksut			0		0	4	4	***
Liedon Vesi yhteensä			Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama	
Menot			2 330	0	2 330	2 077	-253	-11 %
Tulot			0	0	0	0	0	
Netto			2 330	0	2 330	2 077	-253	-11 %

1) Määrärahasiirto Itä-Nuolemon alue (Talviniitty KT)

2) Sisältää myös Laakkarin laiteturakan laite- ja SIA-suunnittelun

3) Jatkuvista Kaavamuutoksista johtuen kunnallistekniikan suunnittelua ja rakentamista ei pystytty toteuttamaan, on v.2020 hanke

4) Perustuu maankäyttösopimukseen: Kasvihuoneen alue, kaavamuutoksia, suunnittelu v.2020

2.3.5 Irtaimisto

Irtaimisto	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama	Kustannus-arviosta käytetty 31.12.
Kunnanhallitus						
Tulot	0	0	0	-19	-19	1)
Menot	299	0	299	227	-72	70 %
Sosiaali- ja terveyslautakunta						
Menot	53		53	85	32	161 % 2)
Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta						
Menot	135		135	50	-85	37 %
Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta						
Menot	33		33	31	-2	95 %
Tekninen lautakunta						
Menot	45		45	71	26	*** 3)
Irtaimisto yhteensä	565	0	565	445	-120	79 %

1) Joukkoliikenteen/Turku hakema valtionavustus

2) Lifecare tietojärjestelmäohjelmaan liittyvät investoinnit ylittyivät 32 207 €.

3) Teknisen lautakunnan talousarvioon 2019 on sisällynyt määräraha pakettiauton hankintaan (45.000 euroa), jonka hankinta on siirtynyt vuoteen 2020. Toteuma sisältää kunnantalon ravintolan irtaimistohankinnat noin 65.000 euroa sekä valtuustosalin AV-järjestelmään liittyen noin 6.000 euroa.

2.4 Rahoitusosan toteutuminen

1 000 €	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Toiminta ja investoinnit						
Toiminnan rahavirta						
Vuosikate	6 111	-1 515	4 596	5 363	767	16,7 %
Tulorahoituksen korjauserät	-2 500	0	-2 500	-2 188	312	12,5 %
Investointien rahavirta						
Investointimenot	-12 725	0	-12 725	-10 176	2 549	20,0 %
Rahoitusosuudet investointimenoihin	80	0	80	19	-61	-76,3 %
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	3 500	0	3 500	2 851	-649	-18,5 %
Toiminta ja investoinnit, netto	-5 533	-1 515	-7 049	-4 129	2 920	41,4 %
Rahoitustoiminta						
Antolainauksen muutokset						
Antolainasaamisten lisäykset muille	0	0	0	0	0	**
Antolainasaamisten vähennykset muille	0	0	0	23	23	***
Antolainasaamisten vähennykset Liedon Vesi	200	0	200	200	0	0,0 %
Lainakannan muutokset						
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	12 500	0	12 500	12 500	0	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-2 700	0	-2 700	-2 441	259	9,6 %
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-4 000	0	-4 000	-5 500	-1 500	37,5 %
Rahoituksen rahavirta	5 800	0	5 800	4 559	-1 241	-21,4 %
Oman pääoman muutokset	0	0	0	0	0	0
Vaikutus maksuvalmiuteen	267	-1 515	-1 249	430	1 679	134,4 %

Valtuustoon nähden sitova erä

Liedon kunnan lainakanta kasvoi noin 4,6 miljoonaa euroa vuoden 2019 aikana. Lainakanta kasvoi noin 1,2 miljoonaa alkuperäisessä talousarviossa määriteltä läinakannan kasvua vähemmän.

Rahoitustarvetta pienensi erityisesti se, että investointimenojen toteuma alitti talousarvion noin 2,5 miljoonalla eurolla.

2.5 Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

	Sito- vuus N B	Määrärahat					Tuloarviot				
		Alkup. TA	TA:n muutokset	Muutettu TA	Toteu- tuma	Poik- keama	Alkup. TA	TA:n muutokset	Muutettu TA	Toteu- tuma	Poik- keama
Ulkoiset ja sisäiset											
Käyttötalousosa											
Tarkastusltk	N	40	0	40	30	10	0	0	0	0	0
Keskusvaaliltk	N	103	0	103	94	10	60	0	60	65	5
Kunnanhallitus	N	10 026	200	10 226	9 939	287	10 461	0	10 461	10 384	-77
Ympäristösterv.ltk	N	1 834	0	1 834	1 703	131	1 628	0	1 628	1 523	-105
Sosiaali- ja terv.ltk	N	62 368	1 315	63 683	64 612	-929	8 531	0	8 531	8 621	90
Varhaiskasv. ja koul.ltk	N	39 721	0	39 721	39 394	327	2 736	0	2 736	2 880	144
Kulttuuri- ja vapaa-aik.ltk	N	4 018	0	4 018	3 765	253	478	0	478	500	22
Tekninen ltk	N	13 586	0	13 586	13 601	-15	12 128	0	12 128	12 089	-40
Kaavoitus ja rak.ltk	N	1 533	0	1 533	1 629	-96	3 225	0	3 225	2 984	-241
Liedon vesi	N	3 190	0	3 190	2 980	210	4 131	0	4 131	4 345	214
Tuloslaskelmaosa											
Verotulot	B						79 945	0	79 945	79 437	-508
Valtionosuudet	B						19 819		19 819	20 637	818
Korkotulot	B						50	0	50	58	8
Muut rahoitustulot	B						175	0	175	234	59
Korkomenot	B	735	0	735	511	224					
Muut rahoitusmenot	B	101	0	101	99	3					
Investointiosa											
Kunnanhallitus											
Maa- ja vesialueet	B	2 800	0	2 800	2 002	798	1 000	0	1 000	663	-337
Rakennukset	B	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Irtaimisto	B	299	0	299	227	72	0	0	0	19	19
Osakkeet ja osuudet	B	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sosiaali- ja terveysltk											
Irtaimisto	B	53	0	53	85	-32					
Varhaiskasv. ja koul.ltk											
Irtaimisto	B	135	0	135	50	85					
Kulttuuri- ja vapaa-aik.ltk											
Irtaimisto	B	33	0	33	31	2					
Tekninen lautakunta											
Talonrakennus	B	2 100	0	2 100	1 895	205	80	0	80	0	-80
Kiinteät rak.ja laitteet	B	4 930	0	4 930	3 733	1 197	0	0	0	0	0
Irtaimisto	B	45	0	45	111	-66					
Liedon vesi											
Maa- ja vesialueet	B	0	0	0	4	-4					
Vesi- ja viemäriinjat	B	2 330	0	2 330	2 058	272	0	0	0	0	0
Irtaimisto	B	0	0	0	19	-19					
Rahoitusosa											
Antolainauksen muutokset											
Lisäykset	B	0	0	0	0	0					
Vähennykset	B						200	0	200	223	23
Lainakannan muutokset											
Pitkäaikaisten lisäys	B	0	0	0	0	0	12 500	0	12 500	12 500	0
Pitkäaikaisten vähennys	B	-2 700		-2 700	-2 441	-259					
Lyhytaikaisten muutos	N	-4 000		-4 000	-5 500	1 500	0		0	0	0
Oman pääoman muutokset	B	0	0	0	0	0					
Vaikutus maksuvalmiuteen		-6 700	0	-6 700	-7 941	1 241	12 700	0	12 700	12 723	23
YHTEENSÄ		137 261	1 515	138 776	138 358	418	143 381	0	143 381	143 770	389

Sitovuus: N=nettomääräraha/-tuloarvio, B=bruttomääräraha/-tuloarvio

Tilinpäätöslaskelmat

3 TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

3.1 Liedon kunnan tuloslaskelma

Tuloslaskelma Liedon kunta	1.1.-31.12.2019	1.1.-31.12.2018
Toimintatuotot		
Myyntituotot	10 917 104,20	11 111 665,31
Maksutuotot	5 772 455,51	5 575 624,35
Tuet ja avustukset	2 506 673,14	2 547 250,19
Muut toimintatuotot	4 221 203,02	6 011 686,76
	23 417 435,87	25 246 226,61
Toimintakulut		
Henkilöstökulut	-55 046 309,69	-53 860 395,93
Palkat ja palkkiot	-44 453 349,93	-43 406 263,68
Henkilösivukulut	-10 592 959,76	-10 454 132,25
Eläkekulut	-8 986 994,73	-8 719 936,75
Muut henkilösivukulut	-1 605 965,03	-1 734 195,50
Palvelujen ostot	-45 925 987,72	-45 439 908,00
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-7 237 615,73	-7 565 818,14
Avustukset	-7 811 485,30	-7 816 471,76
Muut toimintakulut	-1 788 623,66	-2 156 302,73
	-117 810 022,10	-116 838 896,56
Toimintakate	-94 392 586,23	-91 592 669,95
Verotulot	79 437 324,12	75 124 526,68
Valtionosuudet	20 636 676,00	19 733 193,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	38 943,85	35 583,22
Muut rahoitustuotot	141 115,76	128 295,76
Korkokulut	-491 982,75	-463 650,41
Muut rahoituskulut	-6 071,92	-4 476,08
	-317 995,06	-304 247,51
Vuosikate	5 363 418,83	2 960 802,22
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-7 286 467,03	-7 014 223,92
Arvonalentumiset	-533 691,52	-566 008,24
	-7 820 158,55	-7 580 232,16
Tilikauden tulos	-2 456 739,72	-4 619 429,94
Poistoeron väh (+)/lisäys (-)	5 045,64	95 252,33
Tilikauden ylijäämä (+) / alijäämä (-)	-2 451 694,08	-4 524 177,61

3.2 Liedon kunnan rahoituslaskelma

Rahoituslaskelma Liedon kunta	2019	2018
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	5 363 418,83	2 960 802,22
Tulorahoituksen korjauserät	-2 187 892,01	-3 513 788,32
	3 175 526,82	-552 986,10
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-10 175 502,06	-11 847 263,76
Rahoitusosuudet investointimenoihin	19 209,74	104 401,50
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	2 851 365,63	4 720 166,62
	-7 304 926,69	-7 022 695,64
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-4 129 399,87	-7 575 681,74
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	0,00	0,00
Antolainasaamisten vähennykset	23 086,40	23 086,40
	23 086,40	23 086,40
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	12 500 000,00	0,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-2 440 845,19	-3 466 624,96
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-5 500 000,00	12 500 000,00
	4 559 154,81	9 033 375,04
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	0,00	0,00
Vaihto-omaisuuden muutos	9 549,00	580,00
Saamisten muutos	-1 062 162,08	903 419,02
Korottomien velkojen muutos	2 034 481,19	441 998,95
	981 868,11	1 345 997,97
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	5 564 109,32	10 402 459,41
RAHAVAROJEN MUUTOS	1 434 709,45	2 826 777,67
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	7 578 087,24	6 143 377,79
Rahavarat 1.1.	6 143 377,79	3 316 600,12
	1 434 709,45	2 826 777,67

3.3 Liedon kunnan tase

VASTAAVAA	31.12.2019	31.12.2018
PYSYVÄT VASTAAVAT	117 792 981,91	116 143 408,16
Aineettomat hyödykkeet	204 236,49	89 561,14
Aineettomat oikeudet	156 183,86	45 252,54
Muut pitkäaikaiset menot	48 052,63	44 308,60
Aineelliset hyödykkeet	107 476 889,80	105 385 213,48
Maa- ja vesialueet	21 557 221,80	20 080 629,72
Rakennukset	59 807 050,03	60 923 800,30
Kiinteät rakenteet ja laitteet	22 000 816,87	23 093 784,68
Koneet ja kalusto	764 084,30	986 313,85
Ennakkomaksut ja keskenkäiset hankinnat	3 347 716,80	300 684,93
Sijoitukset	10 111 855,62	10 668 633,54
Osakkeet ja osuudet	9 454 032,79	9 987 724,31
Muut lainasaamiset	489 851,83	512 938,23
Muut saamiset	167 971,00	167 971,00
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	576 806,64	594 453,31
Valtion toimeksinnot	117 747,20	130 278,35
Lahjoitusrahastojen varat	404 023,34	403 961,69
Muut toimeksiantojen varat	55 036,10	60 213,27
VAIHTUVAT VASTAAVAT	13 409 492,22	10 922 169,69
Vaihto-omaisuus	0,00	9 549,00
Muu vaihto-omaisuus	0,00	9 549,00
Saamiset	5 831 404,98	4 769 242,90
Pitkäaikaiset saamiset	354 076,50	418 362,50
Muut saamiset	354 076,50	418 362,50
Lyhytaikaiset saamiset	5 477 328,48	4 350 880,40
Myyntisaamiset	3 006 626,30	1 919 135,44
Muut saamiset	1 162 942,59	1 103 035,84
Siirtosaamiset	1 307 759,59	1 328 709,12
Rahoitusarvopaperit	953,21	953,21
Rahat ja pankkisaamiset	7 577 134,03	6 142 424,58
VASTAAVAA YHTEENSÄ	131 779 280,77	127 660 031,16

VASTATTAVAA	31.12.2019	31.12.2018
OMA PÄÄOMA	33 194 946,54	35 646 640,62
Peruspääoma	31 654 466,33	31 654 466,33
Edellisten tilikausien ylijäämä	3 992 174,29	8 516 351,90
Tilikauden ylijäämä	-2 451 694,08	-4 524 177,61
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	41 269,00	46 314,64
Poistoero	41 269,00	46 314,64
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	655 954,58	673 601,25
Valtion toimeksiannot	117 747,19	130 278,34
Lahjoitusrahastojen pääomat	404 023,34	403 961,69
Muut toimeksiantojen pääomat	134 184,05	139 361,22
VIERAS PÄÄOMA	97 887 110,65	91 293 474,65
Pitkäaikainen	45 794 138,40	35 064 906,81
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	37 179 003,00	27 028 782,00
Lainat julkisyhteisöiltä	171 706,78	260 984,15
Muut velat/Liittymismaksut ja muut velat	8 443 428,62	7 775 140,66
Lyhytaikainen	52 092 972,25	56 228 567,84
Joukkovelkakirjalainat	34 000 000,00	39 500 000,00
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	2 349 779,00	2 349 779,00
Lainat julkisyhteisöiltä	91 066,19	92 855,01
Saadut ennakot	501 175,42	313 674,55
Ostovelat	5 642 353,59	3 856 481,52
Muut velat/Liittymismaksut ja muut velat	969 489,18	1 027 079,03
Siirtovelat	8 539 108,87	9 088 698,73
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	131 779 280,77	127 660 031,16

3.4 Konsernituloslaskelma

Konsernituloslaskelma 1 000 €	1.1.-31.12.2019	1.1.-31.12.2018
Toimintatuotot	52 462	53 617
Toimintakulut	-145 349	-143 266
Osuus osakkusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	23	8
TOIMINTAKATE	-92 863	-89 641
Verotulot	79 437	75 125
Valtionosuudet	21 943	21 032
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	13	14
Muut rahoitustuotot	78	61
Korkokulut	-706	-651
Muut rahoituskulut	-8	-8
	-622	-584
VUOSIKATE	7 895	5 931
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-9 617	-9 438
Arvonalentumiset	-537	-576
	-10 154	-10 014
TILIKAUDEN TULOS	-2 259	-4 083
Laskennalliset verot	-51	-79
Vähennistöosuudet	0	-5
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	-2 309	-4 167

3.5 Konsernirahoituslaskelma

Konsernirahoituslaskelma 1 000 €	1.1.-31.12.2019		1.1.-31.12.2018	
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	7 895		5 931	
Satunnaiset erät	-3		-10	
Tulorahoituksen korjauserät	-2 225	5 667	-3 443	2 478
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-12 784		-13 746	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	34		162	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	2 951	-9 799	4 764	-8 820
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-4 132		-6 342	
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
Antolainauksen muutokset				
Antolainasaamisten lisäykset	0		-3	
Antolainasaamisten vähennykset	1	1	0	-3
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	12 691		732	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-3 420		-5 280	
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-5 079	4 193	12 335	7 786
Oman pääoman muutokset	0		-28	
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	2		-7	
Vaihto-omaisuuden muutos	66		-9	
Saamisten muutos	-1 281		546	
Korottomien velkojen muutos	2 728	1 515	483	1 014
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	5 709		8 769	
RAHAVAROJEN MUUTOS	1 576		2 427	
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.	10 971		9 394	
Rahavarat 1.1.	9 394		6 968	
	1 576		2 427	

3.6 Konsernitase

VASTAAVAA 1 000 €	31.12.2019	31.12.2018
PYSYVÄT VASTAAVAT	138 525	136 572
Aineettomat hyödykkeet	270	163
Aineettomat oikeudet	205	47
Muut pitkävaikutteiset menot	64	115
Aineelliset hyödykkeet	133 672	131 355
Maa- ja vesialueet	22 448	20 968
Rakennukset	78 761	79 684
Kiinteät rakenteet ja laitteet	25 316	26 713
Koneet ja kalusto	2 784	3 192
Muut aineelliset hyödykkeet	7	7
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	4 355	791
Sijoitukset	4 583	5 055
Osakkuusyhtiöosuudet	102	103
Muut osakkeet ja osuudet	4 342	4 875
Muut saamiset	140	77
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	952	939
VAIHTUVAT VASTAAVAT	20 695	17 895
Vaihto-omaisuus	645	702
Saamiset	9 079	7 798
Pitkäaikaiset saamiset	1 092	1 050
Lyhytaikaiset saamiset	7 987	6 748
Rahoitusarvopaperit	313	253
Rahat ja pankkisaamiset	10 657	9 141
VASTAAVAA YHTEENSÄ	160 172	155 406

VASTATTAVAA 1 000 €	31.12.2019	31.12.2018
OMA PÄÄOMA	34 788	37 114
Peruspääoma	31 654	31 654
Muut omat rahastot	20	26
Ed. tilikausien yli-/alijäämä	5 422	9 600
Tilikauden yli-/alijäämä	-2 309	-4 167
VÄHEMMISTÖOSUUDET	26	16
PAKOLLISET VARAUKSET	1 033	1 044
Eläkevaraukset	4	5
Muut pakolliset varaukset	1 029	1 039
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	1 059	1 043
VIERAS PÄÄOMA	123 267	116 189
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	54 814	45 534
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	9 009	8 193
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	37 976	42 977
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	21 468	19 486
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	160 172	155 406

Tilinpäätöksen liitetiedot

4 TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

4.1 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

4.1.1 Liedon kunnan tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Liitetietojen numerointi viittaa kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeessa tilinpäätöksen liitetiedoista käytettyyn liitetietokohtaiseen numerointiin.

1 ARVOSTUS- JA JAKSOTUSPERIAATTEET SEKÄ -MENETELMÄT

Tulojen ja menojen kirjaamisperusteet

Tulot ja menot kirjataan suoriteperusteisesti, poikkeuksena verotulot, jotka kirjataan niiden tilitysjankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle. Mikäli joulukuussa tilitettävä määrä on poikkeuksellisesti negatiivinen, kirjataan se ao. tilikauden verotulojen vähennykseksi ja siirtovelaksi.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla tai avustuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun, kunnanvaltuuston hyväksymän poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet, liite 11.

Poistosuunnitelma on päivitetty vuonna 2012 (KV 92/24.9.2012). Uutta poistosuunnitelmaa käytetään vuonna 2012 ja sen jälkeen valmistuneissa tai hankituissa käyttöomaisuusinvestoinneissa.

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon, jos sijoituksen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo arvioidaan pysyvästi vielä poistamatonta hankintamenoa pienemmäksi.

Rahoitusomaisuus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Rahoitusomaisuusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Avustusten käsittely

Pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankintaan saadut rahoitusavustukset on merkitty ao. hyödykkeen hankintamenon vähennykseksi.

Kuntaan vuoden 2015 alussa yhdistyneen Tarvasjoen kunnan yhdistymisestä johtuvat yhdistymisavustukset ja valtionosuuksien vähenemisen korvaus on kirjattu maksuperusteen mukaan tuotoksi tuloslaskelman erään Tuet ja avustukset.

Muut erät

Lomapalkat ja -rahat on kohdistettu sille tilikaudelle, jolle lomapäivien perustana olevat palkat kirjataan ottaen huomioon voimassa olevat työehtosopimusten määräykset vuosilomasta, loma-ajan palkasta ja lomarahasta. Lomapalkkavelan määrä tilinpäätöspäivänä on laskettu henkilötasolla.

2 ESITTÄMISTAPAMUUTOKSET

Kaavoituksen esirakentamisen kustannukset on tilikaudesta 2019 alkaen kirjattu taseeseen maa-alueisiin, kun ne aikaisemmin on kirjattu käyttötalouteen palvelujen ostoihin. Tilikaudella 2019 maa-alueisiin kohdistetut esirakentamiskustannukset olivat yhteensä noin 150.000 euroa.

3 OIKAISUT EDELLISEN TILIKAUDEN TIETOIHIN

Ei ilmoitettavaa.

4 EDELLISEN TILIKAUDEN TIETOJEN VERTAILUKELPOISUUS

Ei ilmoitettavaa.

5 AIKAISEMPIIN TILIKAUSIIN KOHDISTUVAT TUOTOT JA KULUT

Ei ilmoitettavaa.

4.1.2 Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

KONSERNITILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki tytäryhteisöt. Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä (erittely liite 22).

Osakkuusyhteisöt Parravahan Vesi Oy ja Tilikunta Oy on yhdistelty sovelletun pääomaosuusmenetelmän mukaan.

Littoistenjärven säännöstely-yhtiö (yhteisyhteisö) on merkitty konsernitaseeseen vain sen hankintamenona osakkeissa ja osuuksissa sekä lisätietona liitetiedoissa. Nautelankoski-säätiö on jätetty yhdistelemättä, koska kuntakonsernin kannalta se on merkitykseltään vähäinen.

Kuntayhtymät on yhdistelty konsernitilinpäätökseen lukuarvoltaan peruspääoman jäsenosuuden mukaisessa suhteessa.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty sekä konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty. Olennaiset pysyviin vastaaviin sisältyvät sisäiset katteet on vähennetty. Konserniyhteisöjen kunnalle maksamia kiinteistöveroja ei ole vähennetty.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Konsernitaseessa vapaaehtoiset ja veroperusteiset varaukset sekä poistoero on jaettu vapaaseen omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Jako on otettu huomioon omistuksen eliminoinnissa, vähemmistöosuuksien erottamisessa sekä osakkuusyhteisöjen yhdistelemisessä. Laskennallinen verovelka on esitetty pitkäaikaisena ja laskennallisen verovelan muutos lyhytaikaisena vieraana pääomana.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kunnan ja sen tytäryhteisöjen sekä kuntayhtymien keskinäinen omistus on eliminoitu.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Kiinteistötytäryhteisön aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi. Jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisön poistojen oikaisuksi ja aikaisemmille tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli- ja alijäämän oikaisuksi.

Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhteisöt on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä konsernitilinpäätökseen.

2 ESITTÄMISTAPAMUUTOKSET

Ei ilmoitettavaa.

3 OIKAISUT EDELLISEN TILIKAUDEN TIETOIHIN

Ei ilmoitettavaa.

4 EDELLISEN TILIKAUDEN TIETOJEN VERTAILUKELPOISUUS

Ei ilmoitettavaa.

4.2 Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

6 TOIMINTATUOTOT TEHTÄVÄALUEITTAIN

Ulkoiset 1 000 € *)	Konserni		Kunta	
	2019	2018	2019	2018
Yleishallinto	1 279	1 257	1 279	1 257
Kehittäminen	725	780	725	780
Sosiaali- ja terveyspalvelut	33 183	32 941	8 345	8 705
Opetus- ja kulttuuripalvelut	3 547	3 447	3 350	3 270
Tekniset palvelut	2 826	2 974	1 090	1 239
Kaavoitus- ja rakennuspalvelut	2 976	4 459	2 976	4 459
Ympäristöterveydenhuolto	1 516	1 548	1 516	1 548
Muut palvelut	2 326	2 333	0	0
Liedon Vesi	4 084	3 879	4 136	3 989
Toimintatuotot yhteensä	52 462	53 617	23 417	25 246

*) Eliminoitu myös kunnan ja Liedon Veden väliset tuotot.

7 VEROTULOJEN ERITTELY

1 000 €	Kunta	
	2019	2018
Kunnan tulovero	71 842	67 828
Osuus yhteisöveron tuotosta	3 850	3 640
Kiinteistövero	3 744	3 656
Verotulot yhteensä	79 437	75 125

8 VALTIONOSUUKSIEN ERITTELY

1 000 €	Konserni		Kunta	
	2019	2018	2019	2018
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	22 216	21 338	22 216	21 338
<i>siitä</i> : Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	20	-138	20	-138
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-269	-306	-1 579	-1 604
Valtionosuudet yhteensä	21 947	21 032	20 637	19 733

9 PALVELUJEN OSTOJEN ERITTELY

1 000 €	Kunta	
	2019	2018
Asiakaspalvelujen ostot	30 476	29 892
Muiden palvelujen ostot	15 450	15 548
Kunnan palvelujen ostot yhteensä	45 926	45 440

11 SUUNNITELMAN MUKAISTEN POISTOJEN PERUSTEET JA NIIDEN MUUTOKSET

SUUNNITELMAN MUKAISTEN POISTOJEN PERUSTEET

Koskee investointeja ennen vuotta 2012

1	Atk-ohjelmistot	3 vuotta/tasapoisto
2	Asuinrakennukset	30 vuotta/tasapoisto
3	Hallinto- ja laitosrakennukset	40 vuotta/tasapoisto
4	Tehdas- ja tuotantorakennukset	30 vuotta/tasapoisto
5	Muut rakennukset	30 vuotta/tasapoisto
6	Tiet	menojäännöspoisto/15 %
7	Puistot/kentät	menojäännöspoisto/15 %
8	Vesi- ja viemärijohtoverkostot	menojäännöspoisto/7 %
9	Tievalaistuslaitteet	menojäännöspoisto/15 %
10	Laitoskoneet ja laitteet	menojäännöspoisto/15 %
11	Kuljetusvälineet	5 vuotta/tasapoisto
12	Muut koneet ja kalustot	menojäännöspoisto/65 %
13	Osakkeet ja osuudet	ei poistoja
14	Maa- ja vesialueet	ei poistoja

Kohdissa 1, 6, 7, 8, 9, 10 ja 12 aloitetaan poistolaskenta uusien hankintojen osalta 1.7. (puolivuotislaskenta)

Kohdissa 2, 3, 4, 5 ja 11 aloitetaan poistolaskenta seuraavan kuukauden alusta milloin rakennus on valmistunut tai kuljetusväline hankittu.

Pienet käyttöomaisuushankinnat, joiden hankintameno on alle 10.000 euroa, on kirjattu vuosikuluksi.

Investoinnit vuoden 2012 ja sen jälkeen

Atk-ohjelmistot	2 vuotta/tasapoisto
Asuinrakennukset	30 vuotta/tasapoisto
Hallinto- ja laitosrakennukset, kiviset	25 vuotta/tasapoisto
Hallinto- ja laitosrakennukset, puiset	20 vuotta/tasapoisto
Tehdas- ja tuotantorakennukset, kiviset	25 vuotta/tasapoisto
Tehdas- ja tuotantorakennukset, puiset	20 vuotta/tasapoisto
Vapaa-ajan huoltorakennukset	25 vuotta/tasapoisto
Vapaa-ajan mökit/saunarakennukset	30 vuotta/tasapoisto
Tiet	20 % /menojäännöspoisto
Puistot/kentät	20 % /menojäännöspoisto
Vesi- ja viemärijohtoverkostot	10 % /menojäännöspoisto
Tievalaistuslaitteet	20 % /menojäännöspoisto
Laitoskoneet ja laitteet	30 % /menojäännöspoisto

Kuljetusvälineet	4 vuotta/tasapoisto
Muut koneet ja kalustot	40 % /menojäännöspoisto
Osakkeet ja osuudet	ei poistoja
Maa- ja vesialueet	ei poistoja

Menojäännöspoistolaskenta aloitetaan uusien hankintojen osalta 1.7. (puolivuotislaskenta)

Ohjelmistohankinnoissa puolivuotislaskenta

Kohteet, joissa tasapoisto, aloitetaan seuraavan kuukauden alusta milloin rakennus on valmistunut tai kuljetusväline/laite/kalusto on hankittu

Pienet pysyvien vastaavien hankinnat, joiden hankintameno on alle 10 000 €, on kirjattu vuosikuluiksi.

12 PAKOLLISTEN VARAUSTEN MUUTOKSET

1 000 €	Konserni	
	2019	2018
Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri:		
Eläkevastuu 1.1	5	5
Lisäykset tilikaudella		
Vähennykset tilikaudella	-1	
Eläkevastuu 31.12	4	5
Potilasvakuutuksen vastuuvaraus 1.1	1 039	953
Lisäykset tilikaudella	1	86
Vähennykset tilikaudella	-10	0
Potilasvakuutuksen vastuuvaraus 31.12	1 029	1 039

13 PYSYVIEN VASTAAVIEN HYÖDYKKEIDEN MYYNTIVOITOT JA -TAPPIOT

1 000 €	Konserni		Kunta	
	2019	2018	2019	2018
Muut toimintatuotot				
Maa-alueiden luovutusvoitot	2 195	3 821	2 195	3 817
Rakennusten luovutusvoitot	1	25	0	13
Koneiden ja kaluston luovutusvoitot	0	1	0	0
Osakkeiden ja osuuksien luovutusvoitot	6	3	0	0
Luovutusvoitot yhteensä	2 202	3 850	2 195	3 829
Muut toimintakulut				
Rakennusten luovutustappiot	28	317	7	316
Maa-alueiden luovutustappiot	0	4		
Osakkeiden ja osuuksien luovutustappiot	0	0	0	0
Luovutustappiot yhteensä	28	321	7	316

Liedon kunta kaavoittaa hankkimaansa maaomaisuutta ja rakentaa infrastruktuurin tonteille. Raakamaan hankinnan ja tonttien myyntihinnan välinen myyntivoitto kirjataan käyttötalousosaan kaavoitus- ja rakennuslautakunnan tuloihin.

15 OSINKOTUOTTOJEN JA PERUSPÄÄOMAN KORKOTUOTTOJEN ERITTELY

1 000 €	Kunta	
	2019	2018
Osinkotuotot saman konsernin yhteisöistä	71	71
Osinkotuotot muista yhteisöistä	23	22
Peruspääoman korot kuntayhtymiltä		
Yhteensä	94	93

4.3 Tasetta koskevat liitetiedot

19 TIEDOT PYSYVISTÄ VASTAAVISTA TASE-ERÄKOHTAISESTI

1 000 €	Aineettomat hyödykkeet		
	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaikutteiset menot	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	45	44	90
Lisäykset tilikauden aikana	195	53	249
Rahoitusosuudet tilikaudella	0	-19	-19
Vähennykset tilikauden aikana	0	0	0
Siirrot erien välillä	0	0	0
Tilikauden poisto	-84	-30	-115
Poistamaton hankintameno 31.12.	156	48	204

1 000 €	Aineelliset hyödykkeet					
	Maa- ja vesialueet	Rakennukset	Kiinteät rakennelmat ja laitteet	Koneet ja kalusto	Ennakkomaksut ja kesken-eräiset hankinnat	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	20 081	60 924	23 094	986	301	105 385
Lisäykset tilikauden aikana	2 006	1 836	2 573	258	3 254	9 927
Rahoitusosuudet tilikaudella	0	0	0	0	0	0
Vähennykset tilikauden aikana	-529	-134	0	0	0	-663
Siirrot erien välillä	0	200	7	0	-207	0
Tilikauden poisto		-3 018	-3 674	-480	0	-7 172
Arvon alentumiset		0	0			0
Poistamaton hankintameno 31.12.	21 557	59 807	22 001	764	3 348	107 477

Maa- ja vesialueet 1000 €	Konserni		Kunta	
	2019	2018	2019	2018
Maa- ja vesialueet				
Kiinteistöjen liittymismaksut	460	438	206	202
Muut maa- ja vesialueet	21 988	20 530	21 352	19 879
Maa- ja vesialueet yhteensä	22 448	20 968	21 557	20 081

Pysyvien vastaavien sijoitukset 1000 €	Osakkeet ja osuudet				
	Osakkeet konserni- yhtiöt	Kunta- yhtymä osuudet	Osakkuus- yhteisöosakke- et	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	409	5 465	119	3 995	9 988
Lisäykset	0	0	0	0	0
Vähennykset	0	0	0	0	0
Hankintameno 31.12.	409	5 465	119	3 995	9 988
Arvonlennukset *)	0	0	0	-534	-534
Kirjanpitoarvo 31.12.	409	5 465	119	3 462	9 454

*) Liedon kunnan erillisen taseyksikön Liedon Veden taseessa olevaan Turun Seudun Vesi Oy:n sijoitukseen on kirjattu tilikaudella 2019 varovaisuuden periaatteen mukaisesti alaskirjaus noin 0,5 miljoonaa euroa, koska sijoituksen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämän tulon arvioitiin olevan pysyvästi vielä poistamatonta hankintamenoa (noin 3 miljoonaa euroa) pienempi. Turun Seudun Vesi Oy:öön liittyvästä päättyneestä välimiesmenettelystä on tarkemmat tiedot kunnan liitetietojen kohdassa 41.

Pysyvien vastaavien sijoitukset 1000 €	Laina- ja muut saamiset		
	Saamiset konserni- yhteisöt	Saamiset muut yhteisöt	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	513	168	681
Lisäykset	0	0	0
Vähennykset	-23	0	-23
Hankintameno 31.12.	490	168	658
Arvonlennukset	0	0	0
Kirjanpitoarvo 31.12.	490	168	658

Olennaiset kuntayhtymäosuuksien arvonmuutokset

	Tase-arvo 1.1.	Lisäykset tilikaudella	Vähennykset tilikaudella	Tase-arvo 31.12.	Kunnan osuus kuntayhtymän peruspo:sta	Ero
Varsinais-Suomen Sairaanhoidopiiri	5 047			5 047	2,93 %	0
Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymä	289			289	7,52 %	0
Varsinais-Suomen Erytishuoltopiiri	118			118	3,79 %	0
Varsinais-Suomen Liitto	11			11	3,16 %	0
Yhteensä	5 465	0	0	5 465		0

20–22 OMISTUKSET MUISSA YHTEISÖISSÄ

Tytäryhteisöt, kuntayhtymäosuudet sekä osakkuusyhteisöt						
Nimi	Kotipaikka	Kunnan omistus-osuus	Konsernin omistus-osuus	Kuntakonsernin osuus (1000 €)		
				omasta pääomasta	vieraasta pääomasta	tilik.voitosta /tappiosta
Tytäryhteisöt						
Liedon Asunnot Oy	Lieto	100 %	100 %	1 833	10 972	200
Liedon Lämpö Oy	Lieto	99,40 %	99,40 %	1 997	4 419	83
Kuntayhtymät						
Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymä	Loimaa	7,52 %	7,52 %	1 318	204	15
Varsinais-Suomen erityishuoltopiiri	Paimio	3,79 %	3,79 %	253	886	24
Varsinais-Suomen liitto	Turku	3,16 %	3,16 %	58	43	22
Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri	Turku	2,93 %	2,93 %	5 475	9 679	9
Osakkuusyhteisöt						
Parravahan Vesi Oy	Marttila	27,50 %	27,50 %	38	72	2
Tilikunta Oy	Kaarina	30,00 %	30,00 %	75	172	1
Yhdistelemättä						
Littoistenjärven säännöstely-yhtiö*	Kaarina	50 %	50 %			
Nautelankoski-säätiö*	Lieto					

* Kuntakonsernin kannalta merkitykseltään vähäinen

KONSERNISÄÄNNÖSTEN YHDISTELYRAJAN ALLE JÄÄVÄT MERKITTÄVÄT YHTIÖT, JOISSA KUNTA ON OSAKKAANA

Turun Seudun Vesi Oy	3,98 %
Turun Seudun Puhdistamo Oy	3,70 %
Lounais-Suomen Jätehuolto Oy	3,23 %

23 SAAMISTEN ERITTELY

	2019		2018	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset		75		70
Yhteensä		75		70
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä				
Myyntisaamiset		26		42
Siirtosaamiset		517		625
Yhteensä		543		667
Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisyyksiltä				
Yhteensä		0		0
Saamiset yhteensä		618	0	737

24 SIIRTOSAAMISIIN SISÄLTYVÄT OLENNAISET ERÄT

	Konserni		Kunta	
	2019	2018	2019	2018
Pitkäaikaiset siirtosaamiset				
Tulojäämät				
Muut siirtosaamiset	660	546	0	0
Pitkäaikaiset siirtosaamiset yhteensä	660	546	0	0
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Tulojäämät				
Kelan korvaus työterveydenhuollosta	370	350	262	296
Työterveyshuollon tasauslaskutus	89	0	89	0
Työllistämistuki	20	82	20	82
VSSHP tasauslaskutus	774	816	517	625
Terveyspalveluiden tasauslaskutus	133	98	133	98
Pakolaiskustannukset	43		43	0
TVR Koulutuskorvaus	46	42	35	33
Punmyyntitulot	0	10	0	10
Föli seutuyhteistyön tasaus	32	97	32	97
Ympäristöterveyspalvelujen tasauslaskutus	13	36	13	36
Muita siirtosaamisia	287	187	165	51
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	1 805	1 718	1 308	1 329
Siirtosaamiset yhteensä	2 465	2 265	1 308	1 329

25 OMAN PÄÄOMAN ERITTELY

1 000 €	Konserni		Kunta	
	2019	2018	2019	2018
Peruspääoma 1.1.	31 654	31 654	31 654	31 654
Lisäykset	0	0	0	0
Vähennykset	0	0	0	0
Peruspääoma 31.12.	31 654	31 654	31 654	31 654
Muut omat rahastot				
Rahaston pääoma 1.1.	26	29	0	0
Siirrot rahastoon tilikaudella	0	0	0	0
Siirrot rahastosta	-6	-3	0	0
Rahaston pääoma 31.12.	20	26	0	0
Edellisten vuosien yli/alijäämä	5 422	9 600	3 992	8 516
Tilikauden yli-/alijäämä	-2 309	-4 167	-2 452	-4 524
Oma pääoma yhteensä	34 788	37 114	33 195	35 647

26 ERITTELY POISTOEROISTA

1 000 €	Kunta	
	2019	2018
Investointivaraukseen liittyvä poistoero	41	46
Yhteensä	41	46

27 PITKÄAIKAISET VELAT, JOTKA ERÄÄNTYVÄT MYÖHEMMIN KUIN VIIDEN VUODEN KULUTTUA

1 000 €	Kunta	
	2019	2018
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	27 757	17 612
Lainat julkisyhteisöiltä	13	38
Yhteensä	27 770	17 650

28 JOUKKOVELKAKIRJALAINAT

1 000 €	Kunta	
	2019	2018
Alle vuoden kuluessa erääntyvät kuntatodistuslainat	34 000	39 500
- korko -0,25 % - 0 %		
- erääntyvät 10.1. - 17.4.2020	34 000	39 500
Yhteensä	34 000	39 500

29 PAKOLLISET VARAUKSET

1 000 €	Konserni	
	2019	2018
Muut pakolliset varaukset		
Eläkevaraus	4	5
Potilasvakuutuksen vastuuvaraus	1 029	1 039
Yhteensä	1 033	1 044

30 VIERAS PÄÄOMA

1 000 €	2019		2018	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Velat tytäryhteisöille				
Ostovelat		208		266
<i>Yhteensä</i>		208		266
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä				
Ostovelat		479		301
Siirtovelat		0		0
<i>Yhteensä</i>		479		301
Velat osakkuus- sekä muille omistusyhteisöille				
Ostovelat		0		5
<i>Yhteensä</i>		0		5
Vieras pääoma yhteensä	0	687	0	572

31 SHEKKILIMIITTI

1 000 €	2019	2018
Liedon Säästöpankki	841	841
- siitä käyttämättä oleva määrä	841	841

32 MUIDEN VELKOJEN ERITTELY

1 000 €	Konserni		Kunta	
	2019	2018	2019	2018
Muut velat				
Liittymismaksut	8 503	7 771	8 443	7 775
Muut velat	1 359	1 604	969	1 027
Yhteensä	9 862	9 375	9 413	8 802

33 SIIRTOVELKoihin sisältyvät olennaiset erät

1 000 €	Konserni		Kunta	
	2019	2018	2019	2018
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Menojäämät				
Lomapalkkajaksotus	8 739	7 815	6 613	5 857
Henkilösivukulujen jaksotus	1 453	1 222	1 434	1 212
Muut palkkojen siirtovelat	357	805	132	456
Korkojaksotukset	53	67	44	65
Ympäristöterveydenhuollon palautukset	129	188	129	188
OKM valtionosuus	47	0	47	0
Tutkimusrahojen jaksotus	304	252	0	0
Joulukuun verotilitys	0	1 035	0	1 035
Sairaanhoitopiirin tasauslaskutus	187	165	0	0
Muut siirtovelat	508	668	140	275
Yhteensä	11 778	12 217	8 539	9 089

LASKENNALLISET VEROVELAT

1 000 €	Konserni	
	2019	2018
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	496	412
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	51	79
Yhteensä	546	492

4.4 Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

34 VELAT, JOIDEN VAKUUDEKSI ANNETTU KIINNITYKSIÄ KIINTEISTÖIHIN

1 000 €	Konserni	
	2019	2018
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta		
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	1 385	1 385
Lainat julkisyhteisöiltä		
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	786	940
Yhteensä	2 170	2 324

38 VUOKRAVASTUUT

1 000 €	Konserni		Kunta	
	2019	2018	2019	2018
Vuokravastuut				
Vuokravastuut yhteensä, vastuut voimassa 30.9.2026	7 892	6 555	3 416	3 342
- seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	902	713	530	455
- sopimuksiin sisältyvät lunastusvelvoitteet	0	0	0	0
Vuokravastuut yhteensä, toistaiseksi voimassa olevat	284	312	284	312
- seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	284	312	284	312
- sopimuksiin sisältyvät lunastusvelvoitteet	0	0	0	0
Leasingvastuut yhteensä	5 677	1 978	5 385	1 809
- seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	547	350	455	287
- leasingvastuista kiinteistöihin liittyvät rahoitusleasingvastuut	4 401	1 015	4 401	1 015
Yhteensä	13 854	8 846	9 085	5 464

39–40 VASTUUSITOUMUKSET

Järjestelyjen luonne ja liiketoiminnallinen peruste	Konserni		Kunta	
	2019	2018	2019	2018
Takaukset samaan kons. kuuluvien yht. puolesta				
Tytäryhteisöjen puolesta annetut takaukset				
Alkuperäinen pääoma			18 152	16 731
Jäljellä oleva pääoma			12 518	12 375
Takaukset muiden puolesta				
Alkuperäinen pääoma	7 801	7 558	7 793	7 549
Jäljellä oleva pääoma	6 732	6 801	6 724	6 792

Lisäksi Liedon kunnanvaltuusto on (KV 91/12.11.2018) päättänyt myöntää tytäryhtiö Liedon Lämpö Oy:lle 8,5 miljoonan euron takauksen lämpökeskusinvestointiin. Takaus ei sisälly yllä olevaan taulukkoon, koska lainaa ei ole vielä otettu.

VASTUUN KUNTIEN TAKAUSKESKUKSEN TAKAUSVASTUUSTA

1 000 €	2019	2018
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	119 388	111 872
Kunnan osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	79	72

41 MUUT TASEEN ULKOPUOLISET JÄRJESTELYT

Järjestelyjen luonne ja liiketoiminnallinen peruste	Konserni		Kunta	
	2019	2018	2019	2018
Johdannais sopimukset				
Koronvaihtosopimukset *)				
Nimellisarvo	12 869	12 908	10 000	10 000
Markkina-arvo	-1 379	-699	-921	-372
Arvonlisäveron palautusvastuu **)	4 359	4 710	4 273	4 626
Perustamishankkeiden valtionosuuden palautusvastuu ***)	1 375	1 375	1 375	1 375
Muut vastuut	28	243		

*) Koronvaihtosopimukset	Konserni		Kunta	
	2019	2018	2019	2018
Kunta: Koronvaihtosopimus 1				
Koronvaihtosopimuksella 1 suojataan koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuva korko kiinteäksi. Sopimus alkaa 6.3.2020 ja päättyy 6.3.2028.				
Bullet-lainan pääomaa vastaava nimellisarvo			10 000	10 000
Markkina-arvo (pankin ilmoituksen mukaan)			-921	-372
Konserni: Varsinais-Suomen Sairaanhoidopiirin koronvaihtosopimukset				
VSSH:llä on viisi koronvaihtosopimusta, jotka on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksilla on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimukset päättyvät vuosina 2021-2033.				
Kunnan osuus sopimusten nimellisarvoista	2 869	2 908		
Kunnan osuus markkina-arvoista	-458	-327		

**) Palautuksena ja vähennyksenä käsitellyt arvonlisäverot uudisrakennusten ja perusparantamisen hankinnoista, joihin liittyy mahdollinen palautusvelvollisuus kiinteistöjä myydessä tai niiden käyttötarkoituksen muuttuessa vähennykseen tai palautukseen oikeuttamattomaan tarkoitukseen (AVL 120 §) Palautusvastuuta määriteltäessä otetaan huomioon kiinteistöt, joiden osalta vastuun toteutuminen on todennäköistä investointi- ja taloussuunnitelmaan tai toimenpideohjelmaan perustuen.

***) Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetus- ja kulttuuritoimen perustamishankkeisiin saatujen valtionosuuksien palautusvastuut, STVOL 4:30 §, Lopetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 7:30 § (vastuu voimassa 15 vuotta).

MAANKÄYTTÖSOPIMUKSET

Kunnalle ei ole odotettavissa vastuita maankäyttösopimuksiin liittyen.

VIREILLÄ OLLEET OIKEUDENKÄYNNIT

Välimiesoikeus on 13.3.2020 antamassaan välitystuomiossa Kaarinan kaupungin ja Liedon kunnan vaatimusten mukaisesti vahvistanut, että Turun kaupungin, Raision kaupungin, Paraisten kaupungin, Naantalin kaupungin, Maskun kunnan ja Nousiaisten kunnan enemmistöllään (Kaarinan kaupungin ja Liedon kunnan vastustuksesta huolimatta) Turun Seudun Vesi Oy:n yhtiökokouksessa 30.5.2018 § 7 päättämä taloudellinen loppuselvitys ja kustannusjako ovat vastoin sitä, mitä Turun Seudun Vesi Oy:n osakaskuntien kesken on sitovasti sovittu Turun Seudun Vesi Oy:n vedenhankintajärjestelmän pääomakustannuksia koskevista maksuosuuksista. Välimiesoikeus on 13.3.2020 antamassaan välitystuomiossa Kaarinan kaupungin ja Liedon kunnan vaatimusten mukaisesti velvoittanut osakaskunnat ja yhtiön pidättäytymään yhtiökokouksen päätöksen 30.5.2018 § 7 täytäntöönpanosta ja velvoittanut osakaskunnat tekemään yksimielisen päätöksen, jossa kumotaan Turun Seudun Vesi Oy:n yhtiökokouksen päätös 30.5.2018 § 7. Välitystuomio on lainvoimainen.

Käynnissä ollut välimiesmenettely Turun Seudun Vesi Oy:n maksuosuuksiin liittyen on päättynyt Liedon kunnan kannalta edulliseen välimiesoikeudenkäynnin ratkaisuun. Ratkaisu edellyttää kuitenkin osakaskuntien välisiä neuvotteluja vuoden 2020 aikana.

4.5 Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkioita ja intressitahotapahtumia koskevat liitetiedot

42 HENKILÖSTÖN LUKUMÄÄRÄ 31.12.

	Kunta 2019	Kunta 2018
Kunnanjohtaja, hallintopalvelut	23	22
Sosiaali- ja terveystyöpalvelut	433	451
Sivistystyöpalvelut	579	599
Kaavoitus ja tekniset palvelut	179	187
Työllistäminen ja yhteistyöpalvelu	45	56
Ympäristöterveydenhuolto	24	29
Yhteensä	1 283	1 344

43 HENKILÖSTÖKULUT

	2019	2018
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	55 046	53 860
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin	104	227
Henkilöstökulut yhteensä	55 150	54 087

44 LUOTTAMUSHENKILÖIDEN PALKKIOISTA PERITYT JA PUOLUEELLE TILITETYT LUOTTAMUSHENKILÖMAKSUT

1 000 €	2019	2018
Kansallinen Kokoomus	6	4
Perussuomalaiset	1	1
Suomen Keskusta	3	2
Suomen Kristillisdemokraatit	2	1
Suomen Ruotsalainen kansanpuolue	0	0
Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue	7	5
Vasemmistoliitto	3	2
Vihreä Liitto	4	3
Tilitetyt palkkiot yhteensä	26	18

45 TILINTARKASTUSPALKKIOT

1 000 €	2019	2018
Tarkastusyhteisö BDO Auditor Oy		
Tilintarkastuspalkkiot	10	12
Muut tilintarkastajalle kuuluvat tehtävät	1	0
Tarkastuslautakunnan avustaminen	3	3
Palkkiot yhteensä	14	16

46 INTRESSITAHOLIIKETOIMET

Kunnan antamat takaukset tytäryhtiöille:

1 000 €	Jäljellä oleva pääoma
Liedon Asunnot Oy	8 939
Liedon Lämpö Oy	3 579
Annetut takaukset yhteensä	12 518

Kunta on taannut tytäryhteisöjen lainoja, joiden jäljellä oleva pääoma 31.12.2019 on noin 12,5 miljoonaa euroa. Ennen vuotta 2019 annetuista takauksista ei ole maksettu vuosittaista takausprovisiota. Tilikaudella 2019 Liedon Asunnot Oy:lle myönnetyn takauksen osalta (laina enintään 1,4 miljoonaa euroa) kunta perii takausprovisiota 0,4 % / vuosi. Kunnan arvion mukaan takauksiin ei liity merkittävää taloudellista riskiä.

Lisäksi Liedon kunnanvaltuusto on (KV 91/12.11.2018) päättänyt myöntää tytäryhtiö Liedon Lämpö Oy:lle 8,5 miljoonan euron takauksen lämpökeskusinvestointiin. Takaus ei sisälly yllä olevaan jäljellä olevaan pääomaan, koska lainaa ei ole vielä otettu. Kunta tulee perimään tästä takauksesta Liedon Lämpö Oy:ltä takausprovision 0,5 % / vuosi.

Liedon Vesi

5 LIEDON VESI

Erillisen taseyksikkö Liedon Veden toimintakertomus tilikaudelta 2019 on esitetty luvussa 2 Talousarvion toteutuminen osana teknisen lautakunnan talousarviovertailua.

5.1 Tilinpäätöslaskelmat

TULOSLASKELMA

	1.1.-31.12.2019	1.1.-31.12.2018
Liikevaihto	4 319 764,95	4 190 396,96
Liiketoiminnan muut tuotot	25 402,31	22 256,04
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-694 218,78	-714 332,09
Palvelujen ostot	-2 175 669,04	-2 014 988,55
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-846 638,94	-807 277,19
Arvonalentumiset	-533 691,52	0,00
Liiketoiminnan muut kulut	-110 399,89	-162 138,92
Liikeylijäämä (-alijäämä)	-15 450,91	513 916,25
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	0,00	1 227,78
Muut rahoitustuotot	7 424,72	4 037,67
Kunnalle maksetut korkokulut	-18 603,40	-28 603,40
Korvaus peruspääomasta	-92 493,26	-92 493,26
Muut rahoituskulut	-4,67	-39,33
Yli/alijäämä ennen satunnaisia eriä	-119 127,52	398 045,71
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-119 127,52	398 045,71
TUNNUSLUVUT	2019	2018
Sijoitetun pääoman tuotto, %	-0,1	6,6
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	-0,1	6,6
Voitto, %	-2,8	9,5

Tilikauden 2019 tulos sisältää kertaluonteisen arvonalentumiskirjauksen noin 0,5 miljoonaa euroa. Liedon Veden taseessa olevaan Turun Seudun Vesi Oy:n sijoitukseen kirjattiin varovaisuuden periaatteen mukaisesti tilinpäätökseen 2019 arvonalentuminen, koska sijoituksen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämän tulon arvioitiin olevan pysyvästi vielä poistamatonta hankintamenoa (noin 3 miljoonaa euroa) pienempi.

Sijoitetun pääoman tuotto, $(100 \times (\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Kunnalle maksetut korkokulut} + \text{Korvaus peruspääomasta}) / (\text{Oma pääoma} + \text{Lainat kunnalta} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}))$. Tunnusluku kertoo eriytettyyn taseyksikköön sijoitetun pääoman tuoton eli mittaa suhteellista kannattavuutta.

Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, $(100 \times (\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Kunnalle maksetut korkokulut} + \text{Korvaus peruspääomasta}) / (\text{Oma pääoma} + \text{Lainat kunnalta} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}))$. Tässä tunnusluvussa huomioidaan myös yli-/alijäämäärät.

Voittoprosentti, $(100 \times (\text{Yli-/alijäämä ennen varauksia} / \text{Liikevaihto}))$. Tunnusluku kertoo, kuinka suuren prosentuaalisen osuuden taseyksikön yli-/alijäämä ennen varauksia muodostaa liikevaihdosta.

RAHOITUSLASKELMA

TOIMINNAN RAHAVIRTA	2019	2018
Liikeliiketoiminta (-alijäämä)	-15 450,91	513 916,25
Poistot ja arvonalentumiset	1 380 330,46	807 277,19
Rahoitustuotot- ja kulut	-103 676,61	-115 870,54
Tulorahoituksen korjauserät	0,00	0,00
	1 261 202,94	1 205 322,90
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
Investointimenot	-2 077 668,92	-1 228 245,65
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,00	0,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	0,00	0,00
	-2 077 668,92	-1 228 245,65
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-816 465,98	-22 922,75
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET		
Antolainasaamisten lisäykset muilta	0,00	0,00
LAINAKANNAN MUUTOKSET		
Pitkäaikaisten lain. vähennys kunnalle/ky:lle	-200 000,00	-200 000,00
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET		
Saamisten muutos kunnalta	-382 189,38	-132 090,60
Saamisten muutos muilta	-1 169 145,53	133 176,31
Korot.velkojen muutos kunnalta	67 672,34	229 382,28
Korot. velkojen muutos muilta	1 210 060,74	451 068,75
	-273 601,83	681 536,74
RAHAVAROJEN MUUTOS	-1 290 067,81	458 613,99
RAHAVARAT 31.12.	1 099 205,75	2 389 273,56
RAHAVARAT 01.01.	2 389 273,56	1 930 659,57
	-1 290 067,81	458 613,99

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2019	2018
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä v 2015 lähtien, €	-310 991	505 475
Investointien tulorahoitus, %	60,7	98,1
Lainanhoitokate %	5,9	5,4
Kassan riittävyys, pv	75	196
Quick ratio	1,8	2,6
Current ratio	1,8	2,6

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä ilmaisee sen, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen. Negatiivinen määrä ilmaisee, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavarjoja vähentämällä taiikka ottamalla lisää lainaa.

Investointien tulorahoitus, $(100 \times \text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Poistot ja arvonalentumiset}) / \text{Investointien omahankintameno}$, tunnusluku kertoo kuinka paljon investointien omahankintamenoista on rahoitettu varsinaisella tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, joka on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä.

Lainanhoitokate, $((\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Poistot ja arvonalentumiset} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainan lyhennykset}))$, kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi.

Kassan riittävyys, $(365 \text{ PV} \times \text{Rahavarat } 31.12. / \text{Kassasta maksut tilikaudella})$, maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Tunnusluku ilmaisee, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan rahavaroilla.

Quick ratio, $((\text{Rahat ja pankkisaamiset} + \text{Rahoitusarvopaperit} + \text{Lyhytaikaiset saamiset}) / (\text{Lyhytaikainen vieras pääoma} - \text{Saadut ennakoit}))$, on maksuvalmiussuhde, joka kertoo miten hyvin lyhytaikaisesti sidotuilla varoilla pystytään kattamaan lyhytaikaiset velat. Tunnusluku voidaan vertailla vain saman toimialan kesken. Tunnusluku on hyvä yli 1, tyydyttävä 0,5 -1 ja heikko alle 0,5.

Current ratio eli käyttö pääomasuhde kertoo nopeakiertoisen omaisuuden ja nopeakiertoisten velkojen suhteen. Tunnusluku on hyvä yli 2, tyydyttävä 1-2 ja heikko alle 1

TASE

VASTAAVAA	31.12.2019	31.12.2018
PYSYVÄT VASTAAVAT	13 671 453,61	12 974 115,15
Aineelliset hyödykkeet	10 728 195,55	9 497 165,57
Maa- ja vesialueet	89 407,44	85 653,41
Rakennukset	899 740,95	947 483,67
Kiinteät rakenteet ja laitteet	8 533 672,25	8 422 604,97
Koneet ja kalusto	28 756,68	26 353,28
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 176 618,23	15 070,24
Sijoitukset	2 943 258,06	3 476 949,58
Osakkeet ja osuudet	2 883 258,06	3 416 949,58
Muut saamiset	60 000,00	60 000,00
VAIHTUVAT VASTAAVAT	3 280 328,14	3 019 061,04
Lyhytaikaiset saamiset	2 181 122,39	629 787,48
Myyntisaamiset	1 584 772,18	417 464,68
Lainasaamiset kunnalta	0,00	0,00
Saamiset kunnalta	562 406,08	211 507,95
Muut saamiset	17 818,13	0,00
Siirtosaamiset	16 126,00	814,85
Rahat ja pankkisaamiset	1 099 205,75	2 389 273,56
VASTAAVAA YHTEENSÄ	16 951 781,75	15 993 176,19

VASTATTAVAA	31.12.2019	31.12.2018
OMA PÄÄOMA	7 484 089,91	7 603 217,43
Peruspääoma	1 541 554,37	1 541 554,37
Ed.tilikausien yli-/alijäämä	6 061 663,06	5 663 617,35
Tilikauden yli-/alijäämä	-119 127,52	398 045,71
VIERAS PÄÄOMA	9 467 691,84	8 389 958,76
Pitkäaikainen	7 668 120,32	7 240 882,73
Lainat kunnalta	0,00	172 068,08
Muut velat	7 668 120,32	7 068 814,65
Lyhytaikainen	1 799 571,52	1 149 076,03
Lainat kunnalta	172 068,08	200 000,00
Ostovelat	1 119 774,27	441 366,68
Korottomat velat kunnalta	507 371,86	439 699,52
Muut velat	357,31	68 009,83
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	16 951 781,75	15 993 176,19

TUNNUSLUVUT	2019	2018
Omavaraisuusaste, %	44,1	47,5
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	217,9	199,2
Kertynyt yli-/alijäämä 1 000 €	5 943	6 062
Lainakanta 31.12. 1 000 €	172	372
Lainat ja vuokravastuut 31.12., 1000 €	172	372
Lainasaamiset 31.12., 1 000 €	60	60

Omavaraisuusaste

Mittaa liikelaitoksen vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä.

Suhteellinen velkaantuneisuus

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon liikelaitoksen käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet liikelaitoksella on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

5.2 Talousarvion toteutumisvertailut

TULOSLASKELMA

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama €	Poikkema %
Liikevaihto	4 104 207	0	4 104 207	4 319 765	215 558	5 %
Liiketoiminnan muut tuotot	26 760	0	26 760	25 402	-1 358	-5 %
Materiaalit ja palvelut						
Aineet, tarvikkeet ja tavarat						
Ostot tilikauden aikana	-751 600	0	-751 600	-694 219	57 381	8 %
Palvelujen ostot	-2 287 894	0	-2 287 894	-2 175 669	112 225	5 %
Materiaalit ja palvelut	-3 039 494	0	-3 039 494	-2 869 888	169 606	6 %
Poistot ja arvonalentumiset						
Suunnitelman mukaiset poistot	-940 000	0	-940 000	-846 639	93 361	10 %
Arvonalentumiset				-533 692	-533 692	***
Poistot ja arvonalentumiset	-940 000	0	-940 000	-1 380 331	-440 331	-47 %
Liiketoiminnan muut kulut	-150 825	0	-150 825	-110 400	40 425	27 %
Liikeylijäämä (-alijäämä)	648	0	648	-15 451	-16 099	-2484 %
Rahoitustuotot ja -kulut						
Korkotuotot	4 535	0	4 535	0	-4 535	-100 %
Korkotuotot kunnalta	1 752	0	1 752	0	-1 752	-100 %
Muut rahoitustuotot	2 000	0	2 000	7 425	5 425	271 %
Kunnalle maksetut korkokulut	-18 600	0	-18 600	-18 603	-3	0 %
Korvaus peruspääomasta	-92 493	0	-92 493	-92 493	0	0 %
Muut rahoituskulut	0	0	0	-5	-5	
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-102 806	0	-102 806	-103 677	-871	-1 %
Yli/alijäämä ennen satunnaisia eriä	-102 158	0	-102 158	-119 128	-16 970	17 %
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-102 158	0	-102 158	-119 128	-16 970	17 %

INVESTOINNIT

Liedon Vesi	Kustannus- arvio ja sen muutokset	Ed. vuosien käyttö	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama	Kustannus- arviosta käytetty 31.12.
Keskusta								
Jokiranta / Teillipolku	100	0	100	0	100	0	-100	0 % 1)
Itä-Nuolemon alue	250	8	250	0	250	448	198	183 % 1)
Asema								
Poikoja 2	50		50	0	50	0	-50	0 % 1)
Laakkari-Liedon asema+ Keskusta yhdysvesijohto	400		400	0	400	442	42	110 % 2)
Rauhakylä-Liedon asema yhdysvesijohto			0	0	0	32	32	***
Laakkari-Liedon keskustan yhdysvesijohto 3.vaihe			0	0	0	4	4	***
Littainen							0	
Pohjois-Tuulissuo 3	200		200	0	200	0	-200	0 % 3)
Pääskykalliontie	150	7	150	0	150	100	-50	72 %
Avanti - Tammi liik.järjestelyistä johtuvat putkista ym. Muutokset	200		200	0	200	163	-37	82 %
Loukinainen								
Vanhalinna	100		100		100	0	-100	0 % 4)
Tarvasjoki								
Tarvasjoen vesitornin kuntotutkimus /saneeraus	100		100	0	100	21	-79	21 %
Tarvasjoen mittarinvaihdot	30		30	0	30	22	-8	72 %
Koko kunnan alue								
Vesihuollon pienhankkeet, jakamaton			490		490	625	135	128 %
Viemärilinjoiden saneeraus			130		130	141	11	108 %
Vesijohtolinjojen saneeraus			130		130	56	-74	43 %
Irtain omaisuus								
Hankinnat			0		0	19	19	***
Maa- ja vesialueet								
Liittymismaksut			0		0	4	4	***
Liedon Vesi yhteensä			Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama	
Menot			2 330	0	2 330	2 077	-253	-11 %
Tulot			0	0	0	0	0	
Netto			2 330	0	2 330	2 077	-253	-11 %

1) Määrärahasiirto Itä-Nuolemon alue (Talviniitty KT)

2) Sisältää myös Laakkarin laitospurakan laite- ja SIA-suunnittelun

3) Jatkuvista Kaavamuutoksista johtuen kunnallistekniikan suunnittelua ja rakentamista ei pystytty toteuttamaan, on v.2020 hanke

4) Perustuu maankäyttösopimukseen: Kasvihuoneen alue, kaavamuutoksia, suunnittelu v.2020

RAHOITUSLASKELMA

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Muutettu talousarvio	Toteutuma	Poikkeama €	Poikkeama %
Toiminnan rahavirta						
Liikelyljäämä (-alijäämä)	648	0	648	-15 451	-16 099	-2484 %
Poistot ja arvonalentumiset	940 000	0	940 000	1 380 330	440 330	47 %
Rahoitustuotot- ja kulut	-102 806	0	-102 806	-103 677	-871	-1 %
Investointien rahavirta						
Investointimenot	-2 330 000	0	-2 330 000	-2 077 669	252 331	11 %
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0	0	0	0	0	***
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	0	0	0	0	0	**
Toiminnan ja investointien rahavirta	-1 492 158	0	-1 492 158	-816 466	675 692	45 %
Rahoituksen rahavirta						
Lainakannan muutokset						
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-200 000	0	-200 000	-200 000	0	0 %
Rahoituksen rahavirta	-200 000	0	-200 000	-200 000	0	0 %
Liittymismaksut	500 000	0	500 000	599 305	99 305	20 %
Vaikutus maksuvalmiuteen	-1 192 158	0	-1 192 158	-417 161	774 997	65 %

5.3 Liedon Veden vaikutus kunnan talouteen

LIEDON VEDEN VAIKUTUS KUNNAN TULOKSEN MUODOSTUMISEEN

	Sitovuustarkastelu		Eliminoinnit		Kokonaistarkastelu
	Kunta Ulkoiset	Vesi Ulkoiset	Kunta Sisäiset	Vesi Sisäiset	Tuloslaskelma kunnan tilinpäätöksessä Ulkoiset
Toimintatuotot	19 857 612,17	4 345 167,26	-576 308,15	-209 035,41	23 417 435,87
Myyntituotot	7 357 430,91	4 319 764,95	-563 248,25	-196 843,41	10 917 104,20
Maksutuotot	5 773 355,51	0,00	-900,00	0,00	5 772 455,51
Tuet ja avustukset	2 506 673,14	0,00	0,00	0,00	2 506 673,14
Muut toimintatuotot	4 220 152,61	25 402,31	-12 159,90	-12 192,00	4 221 203,02
Toimintakulut	-115 577 894,95	-2 980 287,71	216 501,81	531 658,75	-117 810 022,10
Henkilöstökulut	-55 046 309,69	0,00			-55 046 309,69
Palkat ja palkkiot	-44 453 349,93	0,00			-44 453 349,93
Henkilösivukulut	-10 592 959,76	0,00			-10 592 959,76
Palvelujen ostot	-44 287 681,72	-2 175 669,04	16 806,77	520 556,27	-45 925 987,72
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-6 728 783,63	-694 218,78	187 429,20	-2 042,52	-7 237 615,73
Avustukset	-7 811 579,14	0,00	93,84	0,00	-7 811 485,30
Muut toimintakulut	-1 703 540,77	-110 399,89	12 172,00	13 145,00	-1 788 623,66
Toimintakate	-95 720 282,78	1 364 879,55	-359 806,34	322 623,34	-94 392 586,23
Verotulot	79 437 324,12	0,00			79 437 324,12
Valtionosuudet	20 636 676,00	0,00			20 636 676,00
Rahoitustuotot ja -kulut	-214 318,45	-103 676,61	-111 096,66	111 096,66	-317 995,06
Korkotuotot	57 547,25	0,00	-18 603,40	0,00	38 943,85
Muut rahoitustuotot	226 184,30	7 424,72	-92 493,26	0,00	141 115,76
Korkokulut	-491 982,75	-18 603,40		18 603,40	-491 982,75
Muut rahoituskulut	-6 067,25	-92 497,93		92 493,26	-6 071,92
Vuosikate	4 139 398,89	1 261 202,94	-470 903,00	433 720,00	5 363 418,83
Suunnitelman mukaiset poistot	-6 439 828,09	-846 638,94			-7 286 467,03
Arvonalentumiset	0,00	-533 691,52			-533 691,52
Tilikauden tulos	-2 300 429,20	-119 127,52	-470 903,00	433 720,00	-2 456 739,72
Poistoeron muutos	5 045,64				5 045,64
Tilikauden ylijäämä (alij.)	-2 295 383,56	-119 127,52	-470 903,00	433 720,00	-2 451 694,08

Sisäiset myynnit ja ostot	Hallintopalvelut	212 702,80	
	Työpajamaksut	350 545,45	
	Vesimaksut		196 843,41
	Muut	1 434,90	0,00
Kunnan tehtävien väliset sisäiset vuokrat		11 625,00	12 192,00
		576 308,15	209 035,41
Sisäiset korot	18 603,40		
Korvaukset peruspääomasta	92 493,26		
	111 096,66		

LIEDON VEDEN VAIKUTUS TOIMINNAN RAHOITUKSEEN

	Erillislaskelmat		Eliminoinnit		Rahoituslaskelma kunnan tilinpäätöksessä
	Kunta	Vesi	Kunta	Vesi	
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	4 139 398,89	1 261 202,94	-37 183,00	0,00	5 363 418,83
Tulorahoituksen korjauserät	-2 187 892,01	0,00			-2 187 892,01
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-8 135 016,14	-2 077 668,92		37 183,00	-10 175 502,06
Rahoitusosuudet investointimenoihin	19 209,74	0,00			19 209,74
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	2 851 365,63	0,00			2 851 365,63
Toiminnan ja investointien rahavirta	-3 312 933,89	-816 465,98	-37 183,00	37 183,00	-4 129 399,87
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten vähennykset	223 086,40	0,00	-200 000,00		23 086,40
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	12 500 000,00				12 500 000,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-2 440 845,19	-200 000,00		200 000,00	-2 440 845,19
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-5 500 000,00	0,00			-5 500 000,00
Saamisten muutos	39 301,21	-1 551 334,91	67 682,24	382 189,38	-1 062 162,08
Korottomien velkojen muutos	1 206 619,73	1 277 733,08	-382 189,38	-67 682,24	2 034 481,19
Rahoituksen rahavirta	6 028 162,15	-473 601,83	-514 507,14	514 507,14	5 554 560,32
Vaikutus maksuvalmiuteen	6 028 162,15	-1 290 067,81	-551 690,14	551 690,14	1 425 160,45

5.4 Liedon Vesi liitetiedot

Liitetietojen numerointi viittaa kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeessa tilinpäätöksen liitetiedoista käytettyyn liitetietokohtaiseen numerointiin.

1 ARVOSTUS- JA JAKSOTUSPERIAATTEET SEKÄ -MENETELMÄT

Tulojen ja menojen kirjaamisperusteet

Tulot ja menot kirjataan suoriteperusteisesti.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla tai avustuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun, kunnanvaltuuston hyväksymän poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet, liite 11.

Poistosuunnitelma on päivitetty vuonna 2012 (KV 92/24.9.2012). Uutta poistosuunnitelmaa käytetään vuonna 2012 ja sen jälkeen valmistuneissa tai hankituissa käyttöomaisuusinvestoinneissa.

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseessa hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon, jos sijoituksen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo arvioidaan pysyvästi vielä poistamatonta hankintamenoa pienemmäksi.

Rahoitusomaisuus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Avustusten käsittely

Pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankintaan saadut rahoitusavustukset on merkitty ao. hyödykkeen hankintamenon vähennykseksi.

2 ESITTÄMISTAPAMUUTOKSET

Ei ilmoitettavaa.

3 OIKAISUT EDELLISEN TILIKAUDEN TIETOIHIN

Ei ilmoitettavaa.

4 EDELLISEN TILIKAUDEN TIETOJEN VERTAILUKELPOISUUS

Ei ilmoitettavaa.

5 AIKAISEMPIIN TILIKAUSIIN KOHDISTUVAT TUOTOT JA KULUT

Ei ilmoitettavaa.

6 TOIMINTATUOTOT TOIMIALUEITTAIN

1 000 €	2019	2018
Vesilaitos	2 225	2 144
Viemärlaitos	2 120	2 069
Yhteensä	4 345	4 213

11 SUUNNITELMAN MUKAISTEN POISTOJEN PERUSTEET JA NIIDEN MUUTOKSET

SUUNNITELMAN MUKAISTEN POISTOJEN PERUSTEET

Koskee investointeja ennen vuotta 2012

1	Atk-ohjelmistot	3 vuotta/tasapoisto
2	Asuinrakennukset	30 vuotta/tasapoisto
3	Hallinto- ja laitosrakennukset	40 vuotta/tasapoisto
4	Tehdas- ja tuotantorakennukset	30 vuotta/tasapoisto
5	Muut rakennukset	30 vuotta/tasapoisto
6	Tiet	menojäännöspoisto/15 %
7	Puistot/kentät	menojäännöspoisto/15 %
8	Vesi- ja viemärijohtoverkostot	menojäännöspoisto/7 %
9	Tievalaistuslaitteet	menojäännöspoisto/15 %
10	Laituskoneet ja laitteet	menojäännöspoisto/15 %
11	Kuljetusvälineet	5 vuotta/tasapoisto
12	Muut koneet ja kalustot	menojäännöspoisto/65 %
13	Osakkeet ja osuudet	ei poistoja
14	Maa- ja vesialueet	ei poistoja

Kohdissa 1, 6, 7, 8, 9, 10 ja 12 aloitetaan poistolaskenta uusien hankintojen osalta 1.7. (puolivuotislaskenta)

Kohdissa 2, 3, 4, 5 ja 11 aloitetaan poistolaskenta seuraavan kuukauden alusta milloin rakennus on valmistunut tai kuljetusväline hankittu.

Pienet käyttöomaisuushankinnat, joiden hankintameno on alle 10.000 euroa, on kirjattu vuosikuluksi.

Investoinnit vuoden 2012 ja sen jälkeen

Atk-ohjelmistot	2 vuotta/tasapoisto
Asuinrakennukset	30 vuotta/tasapoisto
Hallinto- ja laitosrakennukset, kiviset	25 vuotta/tasapoisto
Hallinto- ja laitosrakennukset, puiset	20 vuotta/tasapoisto
Tehdas- ja tuotantorakennukset, kiviset	25 vuotta/tasapoisto
Tehdas- ja tuotantorakennukset, puiset	20 vuotta/tasapoisto
Vapaa-ajan huoltorakennukset	25 vuotta/tasapoisto
Vapaa-ajan mökit/saunarakennukset	30 vuotta/tasapoisto
Tiet	20 % /menojäännöspoisto
Puistot/kentät	20 % /menojäännöspoisto
Vesi- ja viemärijohtoverkostot	10 % /menojäännöspoisto
Tievalaistuslaitteet	20 % /menojäännöspoisto
Laituskoneet ja laitteet	30 % /menojäännöspoisto
Kuljetusvälineet	4 vuotta/tasapoisto
Muut koneet ja kalustot	40 % /menojäännöspoisto
Osakkeet ja osuudet	ei poistoja

Maa- ja vesialueet

ei poistoja

Menojäännöspoistolaskenta aloitetaan uusien hankintojen osalta 1.7.
(puolivuotislaskenta)

Ohjelmistohankinnoissa puolivuotislaskenta

Kohteet, joissa tasapoisto, aloitetaan seuraavan kuukauden alusta

milloin rakennus on valmistunut tai kuljetusväline/laite/kalusto on hankittu

Pienet pysyvien vastaavien hankinnat, joiden hankintameno on alle 10 000 €, on kirjattu vuosikuluiksi.

19 TIEDOT PYSYVISTÄ VASTAAVISTA TASE-ERÄKOHTAISESTI

1 000 €	Aineelliset hyödykkeet					
	Maa- ja vesi- alueet	Rakennukset	Kiinteät rakennelmat ja laitteet	Koneet ja kalusto	Kesken- eräiset hankinnat	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	86	947	8 423	26	15	9 497
Lisäykset tilikauden aikana	4	0	886	19	1 169	2 078
Rahoitusosuudet tilikaudella			0		0	0
Vähennykset tilikauden aikana			0		0	0
Siirrot erien välillä			7		-7	0
Tilikauden poisto		-48	-782	-16	0	-847
Poistamaton hankintameno 31.12.	89	900	8 534	29	1 177	10 728

Maa- ja vesialueet erittely	2019	2018
Maa- ja vesialueet		
Kiinteistöjen liittymismaksut	80	76
Muut maa- ja vesialueet	10	10
Yhteensä	89	86

1 000 €	Osakkeet ja osuudet			Laina- ja muut saamiset
	Osakkuus- yhteisö- osakkeet	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä	Muut saamiset muilta
Hankintameno 1.1.	28	3 389	3 417	60
Tilikauden muutokset *)	0	-534	-534	0
Hankintameno 31.12.	28	2 856	2 883	60
Kirjanpitoarvo 31.12.	28	2 856	2 883	60

*) Liedon Veden taseessa olevaan Turun Seudun Vesi Oy:n sijoitukseen kirjattiin tilikaudella 2019 varovaisuuden periaatteen mukaisesti arvonalentuminen noin 0,5 miljoonaa euroa, koska sijoituksen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämän tulon arvioitiin olevan pysyvästi vielä poistamatonta hankintamenoa (noin 3 miljoonaa euroa) pienempi.

25 OMA PÄÄOMA

1 000 €	2019	2018
Peruspääoma 1.1.	1 542	1 542
Lisäykset	0	0
Vähennykset	0	0
Peruspääoma 31.12.	1 542	1 542
Edellisten vuosien yli/alijäämä	6 062	5 664
Tilikauden yli-/alijäämä	-119	398
Oma pääoma yhteensä	7 484	7 603

32 MUIDEN VELKOJEN ERITTELY

1 000 €	2019	2018
Liittymismaksut	7 668	7 069
Muut velat	0	0
Yhteensä	7 668	7 069

40 VASTUUSITOUMUKSET

Takausvastuu Turun seudun puhdistamo Oy:n lainoista omistusosuuden mukaisessa suhteessa (Liedon osuus yhtiön osakepääomasta 3,7 %).

1 000 €		Liedon osuus
Yhtiön korollinen vieras pääoma 31.12.	73 132	2 706
Yhtiön leasingvastuut 31.12.	25 651	949

42 HENKILÖSTÖN LUKUMÄÄRÄ

Liedon Vedellä ei ole henkilöstöä. Vesihuoltopäällikön, vastaavan vesihuoltosihteerin ja vesihuoltosihteerin palvelut on ostettu kunnan teknisiltä palveluilta. Laskentaperusteena on käytetty 12 kk:n palkka + henkilösivukuluja. Työpajamaksut on laskutettu tuntiveloituksena. Kirjanpito-, palkanlaskenta-, ostoreskontra- sekä myyntireskontrapalvelut on ostettu kunnan hallintopalveluilta. Laskentaperusteena on käytetty kirjanpitovientien määrää.

VIREILLÄ OLLEET OIKEUDENKÄYNNIT

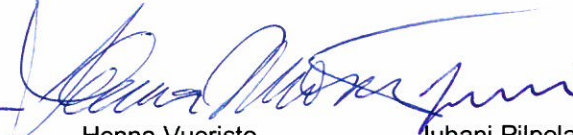
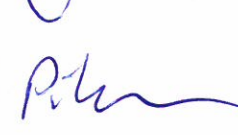
Päättäneestä välimiesmenettelystä Turun Seudun Vesi Oy:n kanssa on kerrottu tarkemmin kunnan liitetiedoissa kohdassa 41.

Allekirjoitukset ja tilinpäätösmerkintä

6 Allekirjoitukset ja tilinpäätösmerkintä

Liedossa maaliskuun 30. päivänä 2020

LIEDON KUNNANHALLITUS

 Mari Mikkola	 Annina Ruottu	 Riina Kolkkala
 Simo Ala-Nissilä	 Timo Inkinen	 Tomi Pohjankukka
 Ismo Saarinen	 Henna Vuoristo	 Juhani Pilpola
 Matti Föhr	 Vappu Nieminen-Pihala	
 Esko Poikela Kunnanjohtaja		

TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Liedossa 15.4.2020

BDO Radiator Oy
Sirkka Niitynen
Sirkka Niitynen
HT, HT

Luettelo kirjanpitokirjoista ja tositelajeista sekä niiden säilytystavasta

7 Luettelo kirjanpitokirjoista ja tositelajeista sekä niiden säilytystavasta

LUETTELO KÄYTETYISTÄ KIRJANPITOKIRJOISTA

Tilinpäätös	Sidottu kirja
Päiväkirja	Sähköinen arkisto
Pääkirja	Sähköinen arkisto
Käyttöomaisuuskirjanpito	Sähköinen arkisto

KÄYTETYT TOSITELAJIT

Id	Nimitys
ALKUSA	Alkusaldot
BUD	Talousarvio
BUDKS	Käyttösuunnitelma
BUDL	Lisätalousarvio
CPU	Cpu kassatositteet
IRTAIN	Irtaimisto
KOMTOS	Käyttöomaisuustositteet
MUISIS	Muistio sisäinen
MUISRO	Muistiotos Rondo
MUISRS	Muistiotos Rondo sis
MUIST1	Muistiotositteet 1
MUISTP	Muistiotos tilinpäät
OMAKSU	Ostoreskontra maksut
OSTOL	Ostolaskut liitt/man
OSTOT	Ostolaskut
PALKAT	Palkkatositteet
PANKKI	Pankkien tiliotteet
SISLAS	Sisäiset laskut Proe
SISRON	Sis laskut Rondo
SOSTYO	Pro Consona
YMR10	MR Laskulaji 10
YMR12	MR Laskulaji 12
YMR13	MR Laskulaji 13
YMR14	MR Laskulaji 14
YMR15	MR Laskulaji 15
YMR16	MR Laskulaji 16
YMR17	MR Laskulaji 17
YMR18	MR Laskulaji 18

YMR19	MR Laskulaji 19
YMR20	MR Laskulaji 20
YMR28	MR Laskulaji 28
YMR29	MR Laskulaji 29
YMR40	MR Laskulaji 40
YMR45	MR Laskulaji 45
YMR54	MR Laskulaji 54
YMR60	MR Laskulaji 60
YMR70	MR Laskulaji 70
YMR80	MR Laskulaji 80
YMR82	MR Laskulaji 82
YMR83	MR Laskulaji 83
YMR84	MR Laskulaji 84
YMR85	MR Laskulaji 85
YMR86	MR Laskulaji 86
YMR91	MR Laskulaji 91
YMRHYV	MR hyvityslask kuitt
YMRMAN	MR Manuaalisuorituks
YMRVII	MR Viitesuoritukset
ZAPU	UDP raportointi
ZKOM	KOM konversio